



LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Nuorten päivätoimintakeskus - Asiakkaiden ja henkilökunnan näkemyksiä hankkeen tarjoa- masta tuesta

Immonen, Kasper

Lahti, Mikael



LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Nuorten päivätoimintakeskus -
Asiakkaiden ja henkilökunnan näkemyksiä hankkeen tarjoamasta tu-
esta

Immonen, Kasper
Lahti, Mikael
Rikosseuraamusalan sosionomi
Opinnäytetyö
Maaliskuu, 2017

Immonen Kasper & Lahti Mikael

Nuorten päivätoimintakeskus - Asiakkaiden ja henkilökunnan näkemyksiä hankkeen tarjoamasta tuesta

Vuosi 2017 Sivumäärä 75

Nuorten päivätoimintakeskus on keväällä 2016 aloittanut Kriminaalihuollon tukisäätiön hanke, joka toimii eräänlaisena jatkona aiemmalle Jenginuorihankkeelle. Hankkeen tarkoituksena on tukea nuorten päihde- ja rikostaustaisten henkilöiden kuntoutumista sekä yhteiskuntaan kiinnittymistä. Hanke toimii vertaisuuden ja vertaistuen periaatteella. Henkilökuntaan kuuluu ammattilaistyöntekijä ja kokemusasiantuntija. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten nuoret ovat kokeneet hankkeesta saadun tuen ja mitä valmiuksia hanke on tarjonnut yhteiskuntaan kiinnittymiseksi sekä miten nuoret ovat kokeneet kokemusasiantuntijuuden ja vertaisuuden vaikutuksen. Työn teoriapohjassa esittelemme hankkeen ja opinnäytetyömme kannalta keskeisiä käsitteitä.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineiston keräämiseksi käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Aineisto koostuu seitsemästä eri haastattelusta, joista viisi on asiakkaiden ja kaksi henkilökunnan haastatteluja. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin menetelmällä. Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että hanke tarjoaa laajaa ja kokonaisvaltaista tukea nuorille. Tuki muodostuu dialogisuudesta, vertaisuudesta ja käytännön avusta. Hanke tarjoaa myös monenlaisia valmiuksia yhteiskuntaan kiinnittymiseksi nuorten tarpeiden mukaisesti, esimerkiksi palveluohjauksen ja työn tarjoamisen sekä päihdeettömän ympäristön myötä. Vertaisuudella ja kokemusasiantuntijuudella on desistanssiprosessin eli rikollisuudesta irrottautumisen ja kuntoutumisen kannalta huomattava merkitys.

Asiasanat: nuoret, vertaistuki, kokemusasiantuntijuus, yhteiskuntaan kiinnittyminen, desistanssi, päihdeettömyys, voimaantuminen

Immonen Kasper & Lahti Mikael

Nuorten päivätoimintakeskus - Clients' and staffs' views of support offered by the project

Year	2017	Pages	75
------	------	-------	----

Nuorten päivätoimintakeskus was a project started in spring 2016 as a continuation project of the earlier Gang Youth Support Project both of which were run by the Kriminaalihuollon tukisäätiö, an NGO organization. The project aimed to provide support to young people with substance abuse backgrounds and criminal histories. The main goal of the project was to give support in the rehabilitation process and help youth with social integration. The project worked through peer support. The project's staff consisted of two people: one with a psychiatric professional background and the other with a criminal and substance abuse background. The goal of the research was to find out how the clients experienced the support received from the project, what kind of help the project give to the youth in regards to social integration and how the clients experienced peer support and the staff member with his own background of criminality and substance abuse.

The research was implemented as qualitative research with the material being collected using half-structured themed interviews. The material consisted of seven different interviews, from which five were clients and two were staff members. The material was analyzed with content analysis. The results of the research showed that the project offered wide and comprehensive support to the youth. The support was formed by dialogue, peer support and practical help. The project also offered new skills for integration according to the needs of the clients, for example, by offering service guidance, jobs and a substance-free environment. Peer support and the survival example of the ex-criminal staff member provided a significant meaning to the rehabilitation process.

Keywords: youth, peer support, expertise by experience, attachment to society, desistance, substance-free, empowerment

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Kriminaalihuollon tukisäätiö ja Nuorten päivätoimintakeskus -hanke.....	8
2.1	Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ja päivätoiminta	8
2.2	Moniammatillinen verkostotyö Nuorten päivätoimintakeskuksessa	10
2.3	Työkokeilut ja opiskelun tukeminen	11
3	Rikosseuraamuslaitos ja yhdyskuntaseuraamukset.....	12
3.1	Yhdyskuntapalvelu	12
3.2	Valvottu koevapaus	13
3.3	Nuorisorangaistus	14
4	Teoreettisia näkökulmia Nuorten päivätoimintakeskuksessa tehtävään työhön.....	15
4.1	Psykososiaalinen tuki	15
4.2	Dialogisuus ja reflektio.....	17
4.3	Kokemusasiantuntijuus.....	17
4.4	Vertaistuki ja vertaisuus	18
4.5	Moniammatillinen verkostotyö ja palveluohjaus	19
4.6	Syrjäytymisen ehkäisy ja voimaantuminen	20
4.7	Desistanssi eli rikollisuudesta irrottautuminen.....	22
5	Tutkimusasetelma	23
5.1	Tutkimustavoitteet ja tutkimuskysymykset	23
5.2	Opinnäytetyön toteutus.....	23
5.3	Tutkimusmenetelmä.....	24
5.4	Kohderyhmä.....	24
5.5	Aineiston keruu ja analyysi.....	24
5.6	Luotettavuus ja eettisyys	25
6	Tulokset.....	27
6.1	Asiakkaiden haastattelu.....	27
6.1.1	Kokemuksia vuorovaikutussuhteesta, sen syntyisestä ja syventymisestä.....	29
6.1.2	Kokemuksia kokemusasiantuntijuudesta ja vertaisuudesta	32
6.1.3	Nuorten päivätoimintakeskuksesta saatu käytännön apu ja muut tukiverkostot	34
6.1.4	Elämään kiinnittyminen ja rikollisuudesta irrottautuminen	35
6.1.5	Asiakkaiden palaute Nuorten päivätoimintakeskukselle.....	39
6.2	Henkilökunnan haastattelu	40
6.2.1	Henkilökunnan kokemuksia vuorovaikutussuhteiden syntyisestä ja syventymisestä.....	40

6.2.2	Henkilökunnan näkemyksiä kokemusasiantuntijuudesta ja vertaisuudesta	42
6.2.3	Henkilökunnan tekemä palveluohjaus, moniammatillinen verkostotyö ja perhetyö	45
6.2.4	Desistanssin tukeminen ja motivaation näyttäytyminen henkilökunnalle	47
6.2.5	Henkilökunnan palaute Nuorten päivätoimintakeskuksen toiminnasta ja kehittämisestä	49
7	Johtopäätökset	51
7.1	Kokonaisvaltainen tuki syntyy niin henkilökunnan kuin vertaisten avulla.....	51
7.2	Työelämää ja rikoksetonta sekä päihteetöntä arjenhallintaa harjoitellaan henkilökunnan avustuksella	52
7.3	Yhdistävät kokemukset toimivat voimavarana kokemusasiantuntijuudelle ja vertaisuudelle	54
8	Pohdinta	55
8.1	Opinnäytetyöprosessin pohdinta.....	56
8.2	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	58
8.3	Ammatillinen pohdinta	59
8.4	Kehitysideat ja jatkotutkimusehdotukset.....	60
	Lähteet	61
	Liitteet.....	65

1 Johdanto

Opinnäytetyömme kohteena on Kriminaalihuollon tukisäätiön järjestämä hanke, nimeltä Nuorten päivätoimintakeskus. Nuorten päivätoimintakeskuksen ideana on tukea rikos- ja päihde- taustaisia nuoria yhteiskuntaan kiinnittymisessä sekä päihde- ja rikoskierteen katkaisemisessa. Suurin osa asiakkaista on suorittamassa yhdyskuntapalvelua, nuorisorangaistusta tai valvottua koevapautta. Nuorten päivätoimintakeskus tarjoaa asiakkailleen työkokeilumahdollisuuden, jota kautta he voivat päästä palkkatuelle ja sitä kautta työelämään. Hanke on aloittanut toimintansa keväällä 2016 ja tavoitteena on, että siitä tulisi pysyvä toimintamalli Kriminaalihuollon tukisäätiössä. Hanketta pyrittiin tutkimushetkellä kehittämään, joten opinnäytetyömme tavoitteena oli kartoittaa asiakkaiden ja henkilökunnan näkemyksiä hankkeen tarjoamasta tuesta. Opinnäytetyömme tulosten on tarkoitus auttaa henkkeen kehittämisessä.

Valitsimme aiheen, koska tällaiselle työlle on tarvetta ja nuorten yhteiskuntaan kiinnittyminen sekä rikos- ja päihdekierteen katkaiseminen on tärkeää tulevaisuutta ajatellen. Nuorena iässä olevalla ihmisellä rikos- ja päihdekierre on harvoin edennyt vielä niin pitkälle, että mitään ei olisi enään tehtävissä. Valitsimme aiheen myös siksi, että voisimme auttaa hanketta kehittämään hyödyntämällä tekemämme opinnäytetyön tuloksia. Lisäksi hankkeen henkilökunta saa opinnäytetyömme kautta palautetta hankkeen tähänastisesta toiminnasta. Saamme myös opinnäytetyömme kautta kokemusta tämänkaltaisen tutkimuksen tekemisestä, järjestötoiminnasta ja sen kehittämisestä.

2 Kriminaalihuollon tukisäätiö ja Nuorten päivätoimintakeskus -hanke

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyömme toimintaympäristönä olevaa KRITS:iä eli Kriminaalihuollon tukisäätiötä ja sen Nuorten päivätoimintakeskus -hanketta. KRITS toimii kattojärjestönä kyseiselle hankkeelle. Kriminaalihuollon tukisäätiö on valtakunnallinen asiantuntija ja palveluntuottaja, jonka tehtävänä on edistää rangaistuksesta vapautuvien ja vapaudessa rangaistustaan suorittavien henkilöiden ja heidän läheisiensä selviytymistä ja elämänhallintaa. KRITS on kriminaalihuollon voittoa tavoittelematon ja yleishyödyllinen tukisäätiö. KRITS:illä on myös muita erilaisia hankkeita ja toimintoja. Muita tutkimushetkellä meneillään olevia hankkeita olivat muun muassa ”vakavien rikosten sovittelu”-hanke, sekä ”yhdessä tukien”-hanke. (Kriminaalihuollon tukisäätiö.)

2.1 Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ja päivätoiminta

Nuorten päivätoimintakeskus sijaitsee Kinaporinkadulla Helsingin Sörnäisten kaupunginosassa. Nuorten päivätoimintakeskus on auki pääsääntöisesti maanantaista torstaihin kello 8-16. Tarpeen mukaan aukioloajoissa voi olla pientä joustoa. Hankkeen tiloina toimii kodinomainen kerrostalohuoneisto, missä on oleskelutila ja keittiö sekä henkilökunnan työhuone. Hanke on alkanut 15.3.2016 ja toimii eräänlaisena jatkohankkeena aiemmalle Jenginuorihankkeelle. Toiminta jatkuu näillä näkymin vuoteen 2019 asti. Hankkeen henkilökunta toivoo, että hankkeesta muodostuisi pysyvä KRITS:in toiminnan osa. Toimintaa rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Nuorten päivätoimintakeskus on jatkoa aiemmasta Jenginuorihankkeesta, joka oli toiminnassa vuodesta 2012 alkuvuoteen 2016. Tämän jälkeen maaliskuussa 2016 alkoi jatkohankkeena Nuorten päivätoimintakeskus. Nuorten päivätoimintakeskuksella haluttiin vastata saman kohderymän tarpeisiin, eli arjenhallinnan sekä rikoksettoman elämän tukemiseen. Jenginuorihankkeen pääideana oli tavoittaa etsivän työn avulla monikulttuurisia jenginuoria, eritoten somaleja ja romaneita. Tavoitteena oli ohjata heitä niiden palvelujen pariin, joita he tarvitsivat. Lisäksi sosiaali- ja nuorisotoimelle oli tavoitteena kouluttaa monikulttuuristen jenginuorten kohtaamista, ja vastaamaan heidän palveluntarpeisiinsa. Hankkeella oli lisätavoitteena myös jakaa tietoutta nuorten perheisiin vanhemmuudesta ja nuorten kehityksestä. Kuten nykyisessä Nuorten päivätoimintakeskuksessa, myös Jenginuorihankkeessa käytettiin apuna kokemusasiantuntijoita. Jo vuonna 2013 Jenginuorihankkeen avulla oli onnistuttu hankkimaan joukolle nuoria kesätöitä, sekä kierretty kouluissa ja perheissä levittämässä tietoutta hankkeesta. (Mäkinen & Salmela 2014, 8.)

Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ovat pääosin Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaita ja he suorittavat Nuorten päivätoimintakeskuksessa yhdyskuntapalvelua, nuorisorangaistusta tai

valvottua koevapautta. Nuorten päivätoimintakeskus ottaa asiakkaakseen vain sellaisia henkilöitä, joilla on sekä rikos- ja päihdetausta. Iältään asiakkaiden on myös oltava 15-29-vuotiaita. Tällä hetkellä asiakkaat ovat keskimäärin iältään hieman yli 20-vuotiaita. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Nuorten päivätoimintakeskuksen arki koostuu yhdessäolosta, keskustelusta, arjenaskareiden tekemisestä ja omien asioiden hoitamisesta, johon on saatavilla monenlaista tukea niin vertaisilta kuin ammattilaisilta. Päivätoimintakeskuksen toiminta perustuu yhteisöllisyyteen ja avoimiin sekä luottamuksellisiin keskusteluihin. Päivätoimintakeskuksessa olevien nuorten asiakasprosessi perustuu luottamussuhteeseen ja kannattelee asiakasta eri elämäntilanteissa. Työntekijät kulkevat kannatellen asiakkaan rinnalla ja tarjoavat tukea, tavoitellen asiakkaan omien voimavarojen löytymistä. Asiakkaiden omien ratkaisujen kunnioittaminen on työskentymässä keskeistä, missä kannustetaan nuoria ottamaan vastuuta omista asioistaan. Nuorten saama psykososiaalinen tuki ei tule terapianomaisesti ammattilaiselta asiakkaalle, vaan se tulee arjen toiminnan ohessa ja yhteisöllisyyden myötä. Nuorten päivätoimintakeskuksella on toimintaa myös oman toimipisteensä ulkopuolella, kuten erilaisia retkiä ja aktiviteettejä huomioiden asiakkaiden mahdollisuudet. Esimerkiksi koevapautta suorittava henkilö ei voi poistua ennalta määrättyltä toiminta-alueelta. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Vaikka Nuorten päivätoimintakeskuksessa päihteidenkäytön käsittely on vahvasti läsnä, niin kuitenkin on kiellettyä tulla Nuorten päivätoimintakeskukseen päihteiden vaikutuksen alaisena. Monille asiakkaille päihteiden käyttö on kuitenkin vielä vahvasti läsnä arkisessa elämässä, eivätkä he ole päässeet täysin irti päihteistä. Se, että asiakas tulisi Nuorten päivätoimintakeskukseen päihtyneenä, ensinnäkin aiheuttaisi yleistä rauhattomuutta, mutta lisäksi sillä olisi negatiivinen vaikutus muiden asiakkaiden kuntoutumiseen. Retkahduksista ei kuitenkaan menetä Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkuutta, mutta asioista jutellaan suoraan henkilökunnan tai vertaisten kanssa selvin päin. Keskusteluissa pyritään löytämään syyt retkahduksille sekä miettiä vaihtoehtoisia ongelmanratkaisumenetelmiä. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Varsinkin valvottua koevapautta suorittavien asiakkaiden kohdalla päihteettömyys on kuitenkin ehdotonta, sillä he ovat edelleen vankistatuksella. Jos virkamies, esimerkiksi tukipartion työntekijä, toteaa koevapausvangin käyttäneen päihteitä, koevapaus keskeytyy välittömästi. Mikäli tuomiotaan suorittava asiakas päihteidenkäytön tai uuden rikoksen seurauksena joutuisi takaisin vankilaan, tai asiakas menisi katkaisuhuoltoon tai vastaavaan päihdehoitopaikkaan, Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkuus ei katkeaisi siihen. Yhteydenpitoa jatketaan Nuorten päivätoimintakeskuksen puolesta ja mahdollisuuksien mukaan asiakasta käydään myös tapaa-massa. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkuuden päättymiseen voi olla useita syitä; asiakas on kuntoutunut ja jatkaa elämäänsä esimerkiksi opiskeluiden tai työelämän parissa, asiakas itse haluaa päättää asiakkuutensa, tai asiakas käyttäytyy väkivaltaisesti päivätoimintakeskuksessa jolloin asiakkuus päättyy henkilökunnan katkaisemana. (Pihl & Gustafsson 2016.)

2.2 Moniammatillinen verkostotyö Nuorten päivätoimintakeskuksessa

Nuorten päivätoimintakeskuksen työntekijöinä toimivat sosiaali- ja terveyshuollon ammattilainen sekä vapautumisen jälkeen kokemusasiantuntijaksi koulutautunut henkilö. Kokemusasiantuntijalla on omakohtaista kokemusta rikos- ja päihdekierteessä elämisestä yli kymmenen vuoden ajalta. Vankilasta hän on vapautunut neljä vuotta sitten. Kokemusasiantuntija antaa myös vertaistukea, ja nuoret voivat nähdä hänen kauttaan selviytymistä sekä saavat samaistumisen tunnetta. Hän on ollut Kriminaalihuollon tukisäätiön asiakkaana, ja nykyään toimii säätiöllä kokemusasiantuntijana sekä vertaisena. Hankkeen henkilökunnalla on vahva osaamis pohja mielenterveys- ja päihdeasioista sekä kokemusasiantuntijuuteen ja vertaisuuteen. Osaamis pohjaansa peilaten he voivat tarjota laaja-alaista tukea asiakkaille aina tilannekohtaisesti. Tämä toimii vahvuutena, kun kartoitetaan asiakkaiden kokonaisvaltaista tilannetta. Hankkeen henkilökunnalla on mielenterveysosaamista ja ongelmia pyritään hoitamaan mahdollisimman paljon hankkeen sisällä, sillä monille asiakkaille tuottaa hankaluuksia luottaa uusiin ulkopuolisiin ihmisiin. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Hankkeessa moniammatillisuus todentuu laajan viranomaisverkostoyhteistyön kautta, jolloin asiakkaiden tarpeet ja omat asiakkuuden eri moniammatillisiin ryhmiin rakentaa nuorten yksilölliset verkostot. Tarvittaessa mielenterveysongelmista kärsivä nuori voidaan ohjata ulkopuolisiin mielenterveyspalveluihin. Esimerkiksi asunto- ja tukiasiat hoituvat yhteistyössä sosiaalityöntekijöiden kautta. Hankkeen henkilökunta tekee palveluohjausta nuorille ja auttavat heitä erilaisten asioiden hoitamisessa, mutta kuitenkin vastuuttavat nuoria toimimaan mahdollisimman itsenäisesti huomioiden nuoren omat kyvyt. Keskeisenä hankkeessa nähdään dialogi merkitys, minkä avulla asiakas alkaa usein pikkuhiljaa laajentaa ihmisuuhdeverkostoaan. Nuorten päivätoimintakeskuksessa toimii vapaaehtoisuuteen perustuva keskusteluryhmä, jota pitää hankkeen ulkopuolelta psykoterapeuttipiskelija kerran viikossa. Työmenetelminä toiminnanohjaus, yksilökeskustelut ja perhetyö kuuluvat hankkeen toimintaan. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Hankkeessa toimivan kokemusasiantuntijan yksi merkittävimmistä tehtävistä on toiminnanohjaus. Toiminnanohjaus kohdistuu nuoren omaan ajankäyttöön, eli esimerkiksi etsitään nuorelle jotakin mielekästä harrastusta. Suosittuja muotoja toiminnanohjauksessa ovat olleet muun muassa musiikki ja sen tekeminen, sählyn ja jääkiekon pelaaminen, retkeily sekä ruuanlaitto. Tärkeintä on, että nuoren elämään löytyisi mielekkyyttä ja uudenlaisia malleja toimia kuin ennen. Harrastusten kautta voi myös löytyä uusia kavereita, jotka eivät käytä päihteitä, ja näin voivat

tukea nuoren raitista vapaa-aikaa. Tämä on myös nuoren sosiaalista vahvistamista, eli vahvistetaan nuoren elämäntaitoja ja ehkäistään syrjäytymistä. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Yksilötyö ja yksilökeskustelut ovat nuorten ja henkilökunnan välistä luottamuksellista kanssakäymistä, lähtökohtana asiakkaan tarpeet. Yksilötyö on pitkäjänteistä toimintaa, koostavia keskusteluja, joissa pureudutaan nuorten henkilökohtaisiin ongelmiin. Usein keskusteluiden aiheena ovat arkiset asiat, seurusteleminen, päihteisiin liittyvät muistot ja halu alkaa taas käyttämään päihteitä kun haastava tilanne sattuu kohdalle. Lisäksi Nuorten päivätoimintakeskuksen toimintaan kuuluu perhetyö, mikä koostuu lähinnä nuorten vanhempien ja isovanhempien kuuntelemisesta, arjen asioissa auttamisesta ja tarvittaessa nuorten tilanteen järjestelyasioista. (Pihl & Gustafsson 2016.)

2.3 Työkokeilut ja opiskelun tukeminen

Nuorten päivätoimintakeskus toimii työkokeilupaikkana koevapaudessa oleville nuorille tai palveluspaikkana yhdyskuntapalvelua suorittavalle. Tuomion suorittamisen jälkeen nuorilla on mahdollisuus jäädä Nuorten päivätoimintakeskukseen työkokeiluun. Työkokeilusta seuraava askel on päästä palkkatuella töihin, jonka jälkeen mahdollisesti normaaliin työelämään. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Työkokeilu Nuorten päivätoimintakeskuksessa sisältää keskustelua muiden kanssa vertaistuen periaatteella, arjen taitojen ylläpitämistä/kehittämistä ja kiinteistöjen huoltotöistä. Keskusteluissa käsitellään monesti päihteidenkäyttöä, rikollisuutta ja elämäntilanteita sekä yleisiä elämän asioita. Työkokeilussa edellytetään, että työkokeilussa oleva nuori on paikalla Nuorten päivätoimintakeskuksen aukioloaikoina maanantaista torstaihin. Opiskelun tukeminen on käytännössä hankkeen henkilökunnan avustuksella kiinnostavan alan etsintää ja motivaation tukemista sekä opiskelumahdollisuuksien selvittämistä huomioiden asiakkaiden rikos- ja päihdetautien. (Pihl & Gustafsson 2016.)

Motivaatio työelämään ja opiskeluun täytyy lähteä nuoresta itsestään, eli sen on oltava sisäistä motivaatiota, sillä pelkkä ulkoinen motivaatio ei kanna loppujenlopuksi kovinkaan pitkälle. Päivätoimintakeskukseen tullessaan monella ei vielä motivaatiota ole, mutta tarkoitus on, että vertaistuen sekä ammatillisen tuen avulla motivaatio opiskeluun tai työhön syttyisi. (Pihl & Gustafsson 2016.)

3 Rikosseuraamuslaitos ja yhdyskuntaseuraamukset

Tässä kappaleessa esittelemme opinnäytetyömme aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä ja hanketta ohjaavaa yhteiskunnallista viitekehystä, koska opinnäytetyömme kohderyhmänä olevilla nuorilla on rikos- tai päihdetausta ja ovat pääosin Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaita. Tämän vuoksi seuraamuksiin liittyvät lait ja säädökset ohjaavat ja koskettavat myös hankkeen toimintaa.

Suurin osa Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaista on Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaita, jotka suorittavat rangaistustaan. Rikosseuraamuslaitos toimii oikeusministeriön alaisena ja sen tehtävänä on toimia vankeus- ja avorangaistusten täytäntöönpanijana ja valvojana. Toiminta on Suomessa jaoteltu eri rikosseuraamusalueisiin, joita ovat Etelä-Suomen, Länsi-Suomen sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueet. Jokaisessa näissä on oma aluekeskus ja aluejohtaja, jotka vastaavat oman alueensa yksiköistä. Näissä alueissa on yhteensä 26 vankilaa, jotka vastaavat ehdottomien vankeusrangaistusten suorituksista. Avorangaistuksia varten ovat yhdyskuntaseuraamustoimistot, joita on yhteensä 23 ympäri Suomea. Vankien sijoittelut ja riski- ja tarvearviot tehdään arviointikeskuksissa. Näiden aluekeskusten ulkopuolella toimii vielä keskushallinto, johon kuuluu johdon tuki -yksikkö, toiminnan kehitys ja laatu -yksikkö sekä hallintoyksikkö. (Rikosseuraamuslaitos.)

Rikosseuraamuslaitoksen strategian (2011-2020) mukaan rikosseuraamuslaitoksen strateginen painopiste on siirtymässä kohti avoimempia seuraamuksia. Käytännössä tämä tarkoittaa asteittaisen vapautumisen tukemista ja sitä, ettei vankia sijoiteta suljetumpaan vankilaan tai vankilan osastoon, kuin on tarpeellista turvallisuuden näkökulmasta. Avoimempien seuraamuksien tarkoituksena on tukea rikosentekijän yhteiskuntaan kiinnittymistä, huomioiden hänen motivaationsa, kykynsä ja yleisen turvallisuuden. Rikosseuraamuslaitoksen strategiassa (2011-2020) lisäksi mainitaan valtion, kuntien ja järjestöjen sekä yksityisten toimijoiden välisten verkostojen ja yhteistyön korostuvaa merkitystä uusintarikollisuuden vähentämisessä. (Rikosseuraamuslaitos.)

3.1 Yhdyskuntapalvelu

Yhdyskuntapalvelu on yhdyskuntaseuraamus, joka voidaan rikoksen laatu ja rikoksesta tuomitun taustat huomioon ottaen tuomita ehdottoman vankeuden sijasta. Kuitenkin, jos ehdoton vankeusrangaistus on pidempi kuin 8 kuukautta, yhdyskuntapalvelu ei ole enää mahdollinen. Lisäksi, jos tuomittu kieltäytyy yhdyskuntapalvelusta, tai katsotaan, ettei henkilö ole kykenevä suorittamaan yhdyskuntapalvelua, rangaistus suoritetaan ehdottomana vankeutena. Nämä asiat selvittääkseen rikosseuraamuslaitos laatii seuraamusselvityksen, jossa kartoitetaan tuomitun elämäntilannetta ja mahdollisuuksia palvelun suorittamiseen. Yksi päivä vankeutta vastaa yhtä

tuntia yhdyskuntapalvelua. Esimerkiksi jos vankeutta on tuomittu 120 päivää, eli neljä kuukautta, yhdyskuntapalvelua tulee 120 tuntia ja se suoritetaan neljän kuukauden aikana. Tämä mahdollistaa sen, että jos tuomitulla on oma työ- tai opiskelupaikka, on yhdyskuntapalvelu mahdollista suorittaa sen ohessa esimerkiksi iltaisin. Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa laaditaan tuomitun kanssa suunnitelma palvelun suorittamiseksi. Suunnitelmaan kuuluu aikataulu, jota tuomitun on täsmällisesti noudatettava. Palvelupaikalla toimii yhdyshenkilö, joka on yhteydessä yhdyskuntaseuraamustoimistoon asiakkaan palveluun liittyen. Suunnitelman toistuvasta tai räikeästä rikkomisesta seuraa palvelun keskeytyminen, jolloin jäljelle jääneet työtunnit muunnetaan vankeuspäiviksi. (Rikosseuraamuslaitos; Karjalainen 2015.)

Yhdyskuntapalvelu on niin sanottua yleishyödyllistä työtä. Tämä tarkoittaa sitä, että palvelun järjestää jokin julkisyhteisö, kuten valtio, kunta, kuntayhtymä tai seurakunta tai jokin muu voittoa tavoittelematon yhteisö kuten järjestö, urheiluseura tai säätiö. Palvelun luonne on avustavaa työtä, eli esimerkiksi työskentelyä hoitokodeissa tai sairaaloissa. Nuorten päivätoimintakeskus -hanke on yksi mahdollisuus nuorelle rikoksesta tuomitulle suorittaa yhdyskuntapalvelu. (Rikosseuraamuslaitos.) Yhdyskuntapalvelusta säädetään yhdyskuntapalvelusta annetussa laissa (1055/1996), laissa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015), rikoslain muuttamisesta annetussa laissa (401/2015 11§), sekä valtioneuvoston asetuksessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (551/2015).

3.2 Valvottu koevapaus

Nuorten päivätoimintakeskuksessa on myös koevapausvankeja suorittamassa valvottua koevapautta työkokeilussa. Valvottu koevapaus on tarkoitettu mahdollisuudeksi vapautua asteittain, eli pehmeämmin ehdottomasta vankeusrangaistuksesta siviiliin. Tällöin ehdottoman vankeusrangaistuksen loppuosa on mahdollista suorittaa valvotussa koevapaudessa. Valvottu koevapaus nimensä mukaan tarkoittaa vapaudessa olemista valvotusti. Valvonta tapahtuu elektronisesti jalkapannan ja paikannuslaitteen avulla. Lisäksi otetaan päihdetestejä ja suoritetaan valvontatapaamisia. Nämä voivat tapahtua joko vankilassa tai tukipartion suorittamana henkilön luona. (Mohell 2014; Rikosseuraamuslaitos.) Valvotusta koevapaudesta säädetään valvotusta koevapaudesta annetussa laissa (629/2013) ja valvotusta koevapaudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1076/2013), jotka tulivat voimaan 1.1.2014. Lisäksi 2015 on tullut laki valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta (1643/2015).

Vankilassa on laadittu vangin kanssa koevapauteen oma rangaistusajan suunnitelma. Suunnitelmaan on määritelty jokin toimintavelvoite, mikä soveltuu parhaiten kenellekin henkilökohtaisesti. Toimintavelvoite voi olla esimerkiksi opiskelu- tai työpaikka, työkokeilu tai jokin kuntoutuspaikka. Toimintavelvoitepaikka on yksi edellytys koevapauteen pääsulle ja se pyritään löytämään koevapautta valmisteltaessa vankilassa. Toimintavelvoitetta ei saa laiminlyödä, vaan siellä on käytävä viikkoaikataulun mukaisesti. Toinen edellytys koevapauteen pääsulle on

asunto. Jos vangilla ei ole omaa asuntoa tai paikkaa mihin pääsisi asumaan, siinäkin pyritään avustamaan vankilassa. Jos asuinpaikkaa ei kuitenkaan löydy, ei koevapautta voi järjestää. Lisäksi suunnitelmaan on laadittu toiminta-alue, yleensä tämä on asuinpaikkakunta. Toiminta-alueen ulkopuolelle meneminen ilman erillistä lupaa on kiellettyä. Lisäksi koevapausaika on oltava ehdottomasti päihteetöntä ja tätä testataan esimerkiksi virtsakokein ja puhalluttamalla. Koevapausuunnitelman ehtojen rikkomisesta voi seurata koevapauden keskeytyminen, jolloin jäljellä oleva rangaistus suoritetaan vankilassa. (Mohell 2014; Rikosseuraamuslaitos.)

3.3 Nuorisorangaistus

Nuorisorangaistus on erityinen alle 18-vuotiaille rikoksesta tuomituille tarkoitettu rangaistusmuoto, joka voidaan määrätä vankeusrangaistuksen sijasta. Nuorisorangaistusta voidaan tuomita neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Nuorisorangaistus voidaan määrätä jos tuomittu on iältään 15-17-vuotias, tuomioistuin pitää sakkorangaistusta liian lievänä ja ehdotonta vankeutta liian ankarana rangaistuksena ja jos nuorisorangaistuksen katsotaan edistävän nuoren sosiaalista selviytymistä ja ehkäisevän uusintarikollisuuden riskiä. Tähän viimeiseen seikkaan liittyen Nuorten päivätoimintakeskus tarjoaa mahdollisuuden suorittaa nuorisorangaistusta. (Rikosseuraamuslaitos.)

Nuorisorangaistusprosessi lähtee liikkeelle rikosseuraamuslaitoksen laatimasta seuraamusselvityksestä. Tämä tehdään yhteistyössä nuoren ja hänen huoltajiensa sekä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tällä yhdessä laaditulla seuraamusselvityksellä pyritään saamaan mahdollisimman todenmukainen ja kattava kokonaiskuva nuoresta ja hänen tilanteestaan. Mikäli seuraamusselvityksessä katsotaan nuorisorangaistuksen olevan sopiva rangaistusmuoto nuorelle, rikosseuraamuslaitos laatii oikeuskäsittelyä varten nuorelle rangaistusajansuunnitelman, mihin suunnitellaan parhaiten nuoren tarpeisiin vastaavaa sisältöä. Päätöksen lopullisesta rangaistusmuodosta tekee tuomioistuin. (Rikosseuraamuslaitos.)

Nuorisorangaistukseen kuuluu valvontatapaamisia, valvonnan alla suoritettavia tehtäviä ja ohjelmia sekä työelämää tai siihen perehtymistä. Valvontaa suorittaa rikosseuraamuslaitoksen virkamies, eli yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijä. Rangaistusta suoritetaan korkeintaan kahdeksan tuntia viikossa ennalta määrätyn aikataulun mukaisesti. Nuorelle on laadittu rangaistusajansuunnitelma, johon kuuluu nuorelle tarpeelliset ohjelmat, joita voi olla useanlaisia. Näitä voi olla esimerkiksi motivoivat keskustelut, rikoskeskustelut, sosiaalisten taitojen kehittäminen, keskustelut suuttumuksen hallinnasta, liikennekeskustelut, päihdekeskustelut ja nuoren kiinnittyminen yhteiskuntaan. (Rikosseuraamuslaitos.)

Nuorisorangaistukseen kuuluu velvollisuus tulla paikalle rangaistukseen liittyviin tapahtumiin, kuten valvojan tapaamisiin. Jos nuori ei itse saavu paikalle, poliisi voi hakea nuoren tapaamiseen. Paikalle on lisäksi tultava päihteettömänä. Mikäli sääntöjä ei noudateta, eivätkä useat

suulliset huomautukset ole tehonneet, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Mikäli sääntöjen rikominen silti jatkuu, voidaan nuori viedä uudelleen arvioitavaksi tuomioistuimeen, joka voi langettaa nuorelle jonkin vaihtoehdoisen rangaistuksen. (Rikosseuraamuslaitos.) Nuorisorangaistuksesta on säädetty asetuksessa nuorisorangaistuksen kokeilemisesta (1066/1996), laissa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015), sekä valtioneuvoston asetuksessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (551/2015).

4 Teoreettisia näkökulmia Nuorten päivätoimintakeskuksessa tehtävään työhön

Esittelemme tässä luvussa opinnäytetyömme teoreettista taustaa sekä avaamme keskeisimpiä käsitteitä. Jokainen esittelemämme käsite on keskeisessä asemassa tutkimassamme hankkeessa. Käsitteiden listaamisen ja avaamisen tarkoituksena on selventää lukijalle alan ammatinastoa sekä hankkeen eri elementtejä ja luonetta. Aikaisempia tutkimuksia aihepiiristä on tehty Jenginuorihankkeesta, mistä olemme kertoneet kohdassa 2.1 ”Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ja päivätoiminta”. Kuten siellä mainitsimme, Nuorten päivätoimintakeskus -hanke on jatkoa kyseiselle Jenginuorihankkeelle.

4.1 Psykososiaalinen tuki

Nuorten päivätoimintakeskuksen tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kokonaisvaltaista psykososiaalista tukea toimintansa kautta. Psykososiaalisen tuen kautta on tarkoitus saada asiakas voimaantumaan psyykkisesti ja sosiaalisesti. Ihmisen terveys on jaettu karkeasti kolmeen kategoriaan: fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen terveys. Nämä kaikki osa-alueet ovat yhteydessä toisiinsa; fyysinen ja sosiaalinen hyvinvointi lisää psyykkistä hyvinvointia ja päinvastoin. Psykososiaalinen hyvinvointi tarkoittaa psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin yhteyttä. Psykososiaalinen tuki tarkoittaa puolestaan sekä psyykkistä että sosiaalista tukea sitä tarvitsevalle ihmiselle. (Maailman Terveysjärjestö.)

Psyykinen hyvinvointi tarkoittaa mielenterveyttä. Maailmanterveysjärjestö WHO:n (2013) mukaan ”mielenterveys on hyvinvoinnin tila, jossa ihminen pystyy näkemään omat kykynsä ja selviytymään elämään kuuluvissa haasteissa sekä työskentelemään ja ottamaan osaa yhteisönsä toimintaan”. (Mielenterveysseura.) Usein psyykkiseen hyvinvointiin liitetään mielenterveysongelmat. Mielenterveysongelmat ovat diagnosoituja psyykkisiä oireita, jotka voivat vakavimmillaan vaikuttaa yksilön toimintakykyyn ja elämänlaatuun merkittävästi. Monissa tapauksissa psyykinen terveys on vaurioitunut henkisen pahoinvoinnin tai trauman seurauksena ja lopulta jokin yksittäinen stressitekijä aiheuttaa mielenterveyshäiriön, kuten masennuksen tai psykoosin

puhkeamisen. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.) Mielenterveysongelmiin on usein apuna vertaistoiminta, mikä tarjoaa nimenomaan psykososiaalista tukea kuntoutujalle (Mielenterveyden keskusliitto).

Sosiaalinen hyvinvointi pitää sisällään sosiaaliset suhteet ja verkostot, yhteisöllisyyden sekä sosiaalisen tuen. Ihmisten sosiaaliset tarpeet ovat subjektiivisia, joten ei voida tehdä yleistystä mikä on ”oikeanlaista sosiaalisuutta” tai minkä verran sosiaalista kanssakäymistä ihminen yleisesti tarvitsee. Sosiaalisen tuen tehtävä on luoda ihmiselle hänen tarvitsemiaan ja häntä tukevia verkostoja esimerkiksi vertaisryhmistä ja ammattilaisista. (Lääti 2013, 28-29.)

Sosiaalinen tuki ja sosiaaliset verkostot vaikuttavat olennaisesti ihmisen psyykkiseen hyvinvointiin. Sosiaalisten verkostojen tuki on todettu myös ehkäisevän stressiä ja sen vaikutuksia. Sosiaalisten tukiverkostojen vähäisyys tai puute on myös yhteydessä kohonneeseen riskiin sairastua masennukseen. Kuitenkin se, kuinka paljon sosiaaliset verkostot vaikuttavat yksilöön, vaihtelee eikä siihen ole olemassa yhdenlaista teoriaa. Sosiaalinen status on merkittävässä yhteydessä ympäristön tarjoamaan sosiaaliseen tukeen, mikä vaikuttaa osaltaan koetun stressin määrään. Toisin sanoen, mitä korkeammassa sosiaalisessa asemassa ihminen on, sitä enemmän hänellä on sosiaalisia tukiverkostoja ympärillä. Puolestaan syrjäytyneillä ihmisillä tukiverkostoja ei ole helposti saatavilla, mikä voi aiheuttaa masentuneisuutta ja syrjäytymiskierteen jatkuvuutta. (Turner & Brown 2010, 200.)

Rikosseuraamusalalla psykososiaalisella tuella on merkittävä rooli desistanssin tukemisessa, eli rikollisuudesta irrottautumisessa. Psykososiaalisella työllä yritetään vaikuttaa asiakkaan asenteisiin ja ajattelutapaan sekä sitä kautta kokonaisvaltaiseen elämäntilanteen muutokseen. Syrjäytyneiden nuorten kanssa työskentelyssä tulee usein vastaan tilanne, jossa yksilön odotukset ja yhteiskunnan vaatimukset eivät kohtaa keskenään. Tällöin hyvänä työskentelymallina voidaan pitää kolmivaihemallia. Siinä pyritään yhdistämään käytännön apu arjen asioiden hoitamisessa, jossa korostuu myös opetuksellinen ja asenteisiin vaikuttava näkökulma sekä psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen. Kolmivaiheisuus tapahtuu siten, että ensimmäisessä vaiheessa pyritään vahvistamaan asiakkaan minäkuva ja hänen tietoisuuttaan omasta tilanteestaan. Toisessa vaiheessa tuetaan asiakkaan kiinnittymistä yhteiskuntaan huomioiden asiakkaan toiveet ja edellytykset. Tämä tarkoittaa esimerkiksi koulutus- tai työpaikan järjestämistä. Kolmannessa vaiheessa tuetaan asiakkaan käsitystä itsestään yhteiskunnan osana, ottaen huomioon tarvittavat muutokset asiakkaan elämässä, jotta yhteiskuntaan integroituminen olisi kestävä. Jotta muutos voisi toteutua, pitää ottaa huomioon esteet muutoksen tiellä, ja miettiä rakentavia ratkaisuja niistä selviämiseksi. Rikoksenteijöillä nämä esteet voisivat normaalisti aiheuttaa rikollista käyttäytymistä johtuen kehittymättömästä ongelmanratkaisutaidosta ja heidän kans-

saan työskennellessä on erityisesti pohdittava vaihtoehtoisia ratkaisumalleja. Tärkeää on työntekijän usko asiakkaaseen, toivon ylläpitäminen ja asiakkaan oman motivaation vahvistaminen. (Linderborg, Suonio & Lassila 2014, 160-161.)

4.2 Dialogisuus ja reflektio

Nuorten kanssa tehtävässä työssä korostuu dialogisuuden merkitys. Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakastyö perustuu dialogisuudelle. Tämän takia dialogin ja dialogisuuden avaaminen opinnäytetyömme teoreettisessa viitekehyksessä on tärkeää. Dialogi on vuoropuhelua, missä esimerkiksi asiakas ja ammattilainen keskustelevat keskenään. Dialogia voidaan myös käydä isommassakin ryhmässä. Dialogisuus taas tarkoittaa muutakin kuin vain kahden tai useamman henkilön välistä keskustelua. Dialogisuus tarkoittaa, että esimerkiksi asiakassuhde tai työyhteisön toiminta perustuu dialogisuuteen, eli toimintaan, jota ohjaa ihmisten välinen vuorovaikutus. Dialogisuuden periaatteella toimivissa yhteisöissä käytännössä toimitaan yhteisön jäsenten välisen vuorovaikutuksen tulosten perusteella. Dialogisuuden periaate on, että kaikissa puheenvuoroissa pyritään huomioimaan muut kanssaihmiset ja antamaan kunnioittavasti sekä tilaa, että aikaa annetun viestin vastaanottamiseen ja vastausten antamiseen. Seikkula & Arnkil kirjoittavat Voloshiloviin (1990) viitaten, että dialogisuuteen kuuluu myös havaita muitakin kuin vain verbaalisia viestejä. Dialogisuudessa on tärkeä havaita myös nonverbaalisia viestejä, eli kehonkieltä. Näitä nonverbaalisia viestejä ovat esimerkiksi asennot ja ilmeet sekä äänensävyt. Dialogisuus on siis kokonaisvaltaista toisten huomioimista, tulkitsemista, kuuntelemista ja vuorovaikutukseen osallistumista. (Seikkula & Arnkil 2005, 85-86.)

Dialogissa ammattilainen voi käyttää apunaan reflektiota. Sillä tarkoitetaan käytännössä asiakkaan sanoman heijastamista takaisin siten, että asiakas kokee sanomansa tulleen ymmärretyksi. Käytännössä reflektio voi toimia esimerkiksi niin, että käytetään samoja ilmaisuja kuin asiakas on puheessaan käyttänyt ja nostetaan esille asiakkaan ilmaisemia tunnetiloja. Reflektioon kuuluu, että tämän lisäksi työntekijä tuo oman käsityksensä asiasta esille. Näin asiakkaalle tulee mielikuva ymmärretyksi tulemisesta. Reflektion avulla työntekijä voi myös nostaa tärkeimpiä asioita esille ja näin ohjata keskustelua siiheen suuntaan kuin haluaa sen menevän. (Tiuraniemi 2002, 7.)

4.3 Kokemusasiantuntijuus

Nuorten päivätoimintakeskuksessa hyödynnetään kokemusasiantuntijaa osana hankkeen henkilökuntaa. Kokemusasiantuntijuutta hyödynnetään myös erilaisissa kuntoutusohjelmissä, kuten päihdekuntoutuksissa ja esimerkiksi vankeinhoidossa kuntoutusohjelmissä. Kokemusasiantuntijat ovat kokeneet samoja asioita kuin vaikkapa vertaisryhmän henkilöt. He itse tai heidän läheisensä, ovat olleet joskus samassa tilanteessa esimerkiksi mielenterveys- tai päihdekuntoutujana. Kokemusasiantuntijat ovat käyneet kokemusasiantuntijakoulutuksen ja he haluavat

auttaa muita pois rikos- ja päihdekierteestä. Yleensä kokemusasiantuntijat ovat palkattuja tehtäväänsä. Kokemusasiantuntijoilta edellytetään pitkälle edennyttä omakohtaista kuntoutumisprosessia ja hyviä vuorovaikutustaitoja sekä taitoa reflektoida kokemuksiaan ja käyttää niitä työvälineenä. (Falk, Kurki, Rissanen, Kankaanpää & Sinkkonen 2013, 14-16.)

Kokemusasiantuntijat ovat tavallaan vertaisia kuntoutujien kanssa itse saman läpi käyneenä. Kuitenkin ero vertaistoimintaan on siinä, että kokemusasiantuntijat toimivat viiteryhmänsä ulkopuolella ammattilaisten kanssa yhteistyössä, eivätkä ole itse ryhmässä kuntoutujina. Kokemusasiantuntijat voivat toimia esimerkiksi vertaisjohtajana vertaisryhmässä, kouluttajana, työn kehittäjänä ja kokemusarvioijana arvioimalla palvelujen toimivuutta. (Kostiainen, Ahonen, Verho, Rissanen & Rotko 2014, 6-7.)

4.4 Vertaistuki ja vertaisuus

Iso osa Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaille tulleesta sosiaalisesta ja henkisestä tuesta tulee vertaistuen kautta ja sillä on keskeinen merkitys hankkeessa. Hanke toimii vertaisuuden periaatteella. Vertaistuki on vertaisista koostuvan ryhmän tuottamaa tukea. Monet järjestöt järjestävät vertaistukiryhmiä jäsenilleen. Useat tutkijat ovat tutkineet vertaistukea eri asiainyhteyksissä. Esimerkiksi Eveliina Pöyhönen ym. (2003) ovat tehneet tutkimuksia vertaistuesta mielenterveyspuolella. He ovat nostaneet esille yhteisön terapeuttisuuden ja ryhmän roolien tasa-arvoistumisen. Vertaisuus tarkoittaa juuri tätä samalla viivalla olemista kaikkien vertaisryhmän jäsenten kanssa. Terapeuttinen yhteisö tarkoittaa yhteisön vapaaehtoisuutta, avoimuutta ja tavoitteellisuutta. Lisäksi mainitaan aktiivisuuden, demokraattisuuden ja osallistumisen tärkeys. Osallistumisen myötä jokainen tulee auttaneeksi muita ja myös itse autetuksi. Jarkko Eskola ja Antti Karila (2007) on korostanut sosiaalisten kontaktien tärkeyttä mielenterveydelle ja yhteisöön kuuluvuuden tunteen. Sosiaalista tukea olemme avanneet laajemmin kohdassa "psykososiaalisuus ja psykososiaalinen tuki". Yhteisön tuen kautta kuntoutujien itsearvostus nousee. Annikka Taitto on tutkimuksissaan (2002) todennut, että päihdekuntoutuksissa vertaisryhmissä on huomattu kuntoutujilla olevat tiettyjä yhtäläisyyksiä, jotka ovat muun muassa päihteiden käyttö perheessä ja samanlaiset elämäntilanteet. Samanlaiset kokemukset toimivat vahvuutena vertaisryhmissä tapahtuvassa kuntoutumisessa. (Siekkinen 2008, 12-15; Pöyhönen 2003, 48-52; Eskola & Karila 2007, 206-207; Taitto 2002, 22, 79-80.)

Vertaistuen vahvuus piilee siinä, että vertaisten kautta saa sellaista tukea, mitä ei voi saada esimerkiksi ammattiauttajilta tai ystäviltä, joilta puuttuu omakohtainen kokemus asioista. Vertaistukea saaneet ihmiset ovat nostaneet esille erityislaatuisen yhteyden, joka on muodostunut kuntoutujien keskuudessa. Päivi Rissanen ja Jouni Puumalainen katsauksessaan ovat luetelleet vertaistuen ja vertaisuuden ominaisimmiksi arvoiksi ja ominaisuuksiksi: tasavertaisuus, tasa-arvoisuus, molemminpuolisuus, omaehtoisuus, aktiivisuus sekä vapaaehtoisuus. Näiden arvojen

kautta vertaistuessa jokainen tulee autetuksi ja auttaneeksi toisia. (Rissanen & Puumalainen 2016, 4.)

4.5 Moniammatillinen verkostotyö ja palveluohjaus

Moniongelmaiset asiakkaat tarvitsevat tuekseen laaja-alaista ammatillista osaamista ja tämä toteutuu myös Nuorten päivätoimintakeskuksessa, jossa henkilökuntaan kuuluu niin kokemus-asiantuntija kuin terveydenhuollon ammattilainen. Moniammatillisuus tarkoittaa yhteistyötä, jossa eri koulutuksen saaneet asiantuntijat työskentelevät tiimissä saman aiheen ympärillä, yhdistäen eri alojen ammattiosaamisensa. Esimerkiksi päihdekuntoutuksessa, kuten A-klinikalla, moniammatillisessa tiimissä toimivat sosiaalityön, sosiaaliterapian, psykologian, hoitotyön ja lääketieteen ammattilaiset (A-klinikka). Kuntoutujien, oli sitten kyseessä päihde-, tai mielenterveyskuntoutuja tai joku muu, tuen tarve on yleensä hyvin laaja-alaista. Tällöin yhden asiantuntijan, esimerkiksi sosiaalityöntekijän, asiantuntemus tuskin riittää kattamaan koko hoidon ja tuen tarpeen, varsinkin kun puhutaan useammasta kuntoutujasta kuin vain yhdestä. (Katisko, Kolkka & Vuokila-Oikkonen 2014, 10-11.)

Päivi Vuokila-Oikkonen on tähdentänyt moniammatillisen yhteistyön avaimen olevan kaikkien tiimin jäsenten osallisuudella, osaamisella, sekä vastuun ja vallan jaolla päätöksenteossa. Tämä tarkoittaa asiakaslähtöistä toimintaa, jossa eri ammattilaiset yhdistävät voimavaransa, ja pyrkivät yhteiseen ja tasa-arvoiseen päätöksentekoon yhdessä asiakkaan kanssa. Tällaisessa yhteistyössä korostuu myös vuorovaikutuksen tärkeys sekä yhteinen ongelmanratkaisukyky. Moniammatillinen tiimityöskentely tarjoaa myös mahdollisuuden oppia työssään asioita toisilta ammattilaisilta. (Katisko, Kolkka & Vuokila-Oikkonen 2014, 11; Koskela 2013.)

Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ovat moniongelmaisia ja tarvitsevat monipuolisesti yhteiskunnan tarjoamia palveluita. Palvelu- ja tukiviidakon ollessa laaja sekä monesti vaikeaselkoinen, asiakkaat tarvitsevat monesti neuvoa ja ohjausta saadakseen oikeat tuet ja palvelut tarpeisiinsa. Suomisen & Tuomisen (2007, 13) mukaan palveluohjaus voidaan määritellä monilla eri tavoilla, riippuen siitä, mistä näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Suomisen & Tuomisen (2007, 13) kirjassa todetaan: ”Palveluohjauksesta (PO) voidaan esittää hyvinkin erilaisia määritelmiä riippuen siitä, halutaanko kuvata palveluohjaajan ja asiakkaan välistä suhdetta, palveluohjaajan toimintaa palvelujärjestelmän keskellä, hänen toimintaansa asiakkaan elämismaailman ja viranomaisten systeemimaailman rajavyöhykkeessä”. Suomisen & Tuomisen mukaan palveluohjauksen useissa erilaisissa määritelmissä on keskeistä se, että asiakas toimii itse toimeksiantajana. Loppujenlopuksi palveluohjauksen voidaan sanoa olevan häilyvä käsite, johon erilaiset asiakasryhmät erilaisine tilanteineen tuovat omat elementtinsä palveluohjauksen määrittelymään.

Suomisen & Tuomisen mukaan palveluohjauksen kulmakivenä toimii asiakkaan ja palveluohjaajan luottamuksellinen suhde. Tekstissä korostetaan luottamuksellisen suhteen rakentamisen olevan palveluohjaajan vastuulla, mutta kuitenkin huomioiden sen tosiallisen seikan, että ilman asiakkaan myötävaikuttamista luottamuksellisen palveluohjaussuhteen rakentumiseen on palveluohjaus tehtävänä mahdoton. Asiakkaan tulee kuitenkin olla myötävaikuttamassa luottamuksellisen suhteen rakentamisessa yhdessä palveluohjaajan kanssa. Palveluohjauksen päälimmäisenä tarkoituksena on tukea asiakasta kohti itsenäistä elämänhallintaa. Palveluohjauksessa tuetaan asiakkaan omien voimavarojen vahvistumista ja koko palveluohjaus prosessi toimii yksilöllisesti asiakkaan omien tavoitteiden mukaisesti. Kuitenkin vaikka prosessi on yksilöllinen ja toimii asiakkaan henkilökohtaisten tavoitteiden mukaan, on kuitenkin huomioitava, että asiakkaan toimintakyvyn ollessa heikentynyt on mahdollista, että asiakkaan tavoitteet ovat epärealistisia, jolloin korostuu palveluohjaajan vastuu ohjata asiakasta tarvitsemiensa palveluiden pariin. (Suominen & Tuominen 2007, 13-15.)

Näkki & Sayed (2015, 51) kertovat kirjassaan tehneensä vuonna 2014 palveluohjauksen ammattilaisille kyselyn, jossa he selvittivät millaista on palveluohjaus sosiaali- ja terveystieteiden työpajoissa ja millaista on hyvä palveluohjaus. Näkin ja Sayedin tekemän kyselystä saatujen vastausten perusteella palveluohjaus voidaan jakaa kolmeen eri osa-alueeseen. Nämä osa-alueet ovat kartoittava palveluohjaus, intensiivinen ja yksilöllinen palveluohjaus sekä siirtymävaiheen palveluohjaus. Kartoittavalla palveluohjauksella tarkoitetaan palveluohjausta, joka tapahtuu asiakasprosessin alkumetreillä, heti kun palveluohjaaja saa uuden asiakkaan. Käytännössä kartoittavalla palveluohjauksella tarkoitetaan uuden asiakkaan tilanteen kartoittamista. (Näkki & Sayed 2015, 51.)

Intensiivisellä ja yksilöllisellä palveluohjauksella tarkoitetaan palveluohjausta, jota tehdään asiakkaan arjessa, pyrkimyksenä tukea, neuvoa ja auttaa asiakasta selviytymään arkisesta elämästä mahdollisimman itsenäisesti. Intensiivisessä ja yksilöllisessä palveluohjauksessa saateen esimerkiksi auttaa asiakasta asumiseen liittyvissä ongelmissa ja niiden ennaltaehkäisyssä tukien asiakkaan subjektiivuutta. (Näkki & Sayed 2015, 51.)

Siirtymävaiheen palveluohjauksella tarkoitetaan palveluohjausta, jossa keskiössä on asiakkaan elämäntilanteen muutos. Tällaisessa palveluohjauksessa kartoitetaan asiakkaan kokonaisvaltaista elämäntilannetta ja tuetaan sen muutosta sekä etsitään asiakkaalle asiakkaan tarvitsemia palveluita ja tukiverkostoja. (Näkki & Sayed 2015, 51.)

4.6 Syrjäytymisen ehkäisy ja voimaantuminen

Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ovat syrjäytyneitä, joten on tärkeää estää syrjäytymisprosessin syveneminen ja lisätä yhteiskuntaan kiinnittymistä. ”Syrjäytymisellä tarkoitetaan tavallisesti huono-osaisuuden kasautumista niin, että ihminen ei puutteellisen koulutuksen,

työttömyyden ja erilaisten elämänhallinnan ongelmien vuoksi osallistu yhteiskunnan toimintaan” (Kajantie, Hovi, Eriksson, Laivuori, Andersson & Räikkönen 2013, 23).

Syrjäytymisprosessi on jokaiselle yksilöllinen, eikä voida sanoa yhtä tapaa määritellä syrjäytymisen syytä. Syrjäytymisprosessi voi alkaa jo lapsuusajalla, jolloin lapselle on ensisijaisen tärkeää saada sosiaalisia kontakteja, päästä leikkimään toisten lasten kanssa ja lisäksi kokea aikuisen läsnäoloa. Jos näissä on puutteita tai suhteet ovat epäterveitä, niin lapsen sosiaalinen kasvaminen saattaa jäädä vajaavaiseksi. Se voi näkyä myös vanhemmalla iällä sosiaalisina vaikeuksina, mikä edesauttaa syrjäytymistä. (Mäkelä & Sajaniemi 2013, 37-49.)

Syrjäytyminen voi alkaa myös aikuisiällä esimerkiksi yllättävän työttömyyden, päihteidenkäytön, avioeron, yksinäisyyden ja monien muiden syiden seurauksena. Syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseksi on kuitenkin tärkeää tehdä töitä ihmisen lapsuus- ja nuoruusiässä. Tällöin puhutaan usein varhaisesta puuttumisesta. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten tulisi tällöin huomata herkästi, jos lapsella tai nuorella alkaa olemaan ei-toivottua kehitystä ja puuttua siihen mahdollisimman nopeasti. Ei-toivottu kehitys voi ilmetä esimerkiksi siten, että lapsi tai nuori ei syö, nuku, kasva, leiki tai opi normaalilla tavalla. Nämä voivat olla merkkejä, jotka voivat johtaa myöhemmässä elämässä syrjäytymiseen. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013, 69-74.)

Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ovat pääosin syrjäytyneitä tai ainakin riskiryhmässä. Nuorten päivätoimintakeskus auttaa osaltaan pois syrjäytymiskierteestä tarjoamalla uusia sosiaalisia kontakteja ja terveitä verkostoja asiakkaiden ympärille. Se on myös turvallien ympäristö opetella sosiaalisia taitoja ja toisiin luottamista. Nuorten päivätoimintakeskuksen toiminnan tavoitteena on nuorten voimaantuminen itsenäiseksi, osaavaksi ja aktiiviseksi osaksi yhteiskuntaa. Voimaantuminen terminä tulee englanninkielisestä termistä empowerment. Joissain yhteyksissä voimaantumisen termistä puhutaan myös vahvistamisena. Voimaantumisella tarkoitetaan asiakkaan voimaannuttamista tai vahvistamista vuorovaikutuksen avulla. Käytännössä asiakas kokee tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi sekä saaneensa ilmaista tunteitaan vapaasti. Tämä aiheuttaa helpotuksen tunnetta asiakkaalle. Asiakas voimaantuu kyseisessä tilanteessa ja kokee jaksavansa taas eteenpäin, sekä saaneensa lisää voimavaroja selviytyäkseen haastavista tilanteista tai asioista. Voimaantuminen tapahtuu siis asiakkaan tunnetasolla esimerkiksi lisääntyneenä positiivisuutena, mutta näkyy myös käyttäytymisenä, muun muassa vastuullisuutena. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 23-25.)

Fitzsimons, Hope, Cooper & Russell (2011, 14 -16) kertovat voimaantumisen olevan enemmänkin prosessi kuin teoria ja tähtäävän siihen, että yksilö saa sellaisia taitoja, mitä hän tarvitsee elääseen yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä, sekä myös vaikuttaakseen yhteisöönsä sekä yhteiskuntaansa. He näkevät voimaannuttamisen erityisen tarpeellisenä menetelmänä, sillä jokaisella

ihmisellä on oma näkemyksenä hyvästä elinympäristöstä ja siten myös oikeus vaikuttaa omaan elinympäristöönsä, sekä sitä kautta elämään hyvää elämää. Voimaantuminen ei heidän mukaansa rajoitu vain syrjäytyneisiin ja marginaalissa eläviin yksilöihin, vaan kaikkiin yhteiskunnan jäseniin. Voimaantuminen voidaan nähdä myös keinona oman statuksen nostamiseen, oman kyvykkyyden ja pystyvyyden kohottamisella suhteessa elinympäristöönsä. Valtaistaminen voidaan nähdä karkeimmillaan menetelmänä oman tai toisen vaikutusvallan kohottamisella omaan elinympäristöönsä. Adams (2008, 3) kertoo kirjassa voimaannuttamisen käsitteen olevan hyvin laaja. Voimaannuttamista voidaan hänen mukaansa käyttää ensinäkin yksilöihin, mutta myöskin erilaisiin ryhmiin, erilaisiin organisaatioihin ja yhteisöihin sekä poliittisiin tarkoituksiin. Voimaannuttaminen nähdään hyvin laajana käsitteenä kattaen hyvin laajan käyttötarkoituksen ja kohderyhmän.

4.7 Desistanssi eli rikollisuudesta irrottautuminen

Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ovat rikos- ja päihdetaustaisia henkilöitä ja hankkeen tarkoituksena on tukea heitä kohti rikoksetonta elämää. Tällöin puhutaan rikollisuudesta irrottautumisesta, eli desistanssista. Desistanssi tarkoittaa rikollisuudesta ja rikossävytteisestä elämäntavasta, sekä rikosmyönteisestä ajattelusta irrottautumista. Kriminologian tieteenalalla desistanssia on määritelty monin eri tavoin, joskin päämäärä eli rikollisuudesta irrottautuminen on tietenkin pääasia. Suomenkielisissä tutkimuksissa desistanssista puhutaan myös käsitteillä ”rikollisuudesta irtaantuminen”, ”rikollisuudesta irtautuminen” tai ”rikollisuudesta irrottautuminen”. (Kuusela 2015, 22-26.)

Nykyään desistanssi käsitetään enemmän pitkäkestoisena prosessina kuin hetkellisenä tapahtumana. Se voi kuitenkin tapahtua kummallakin tavalla, esimerkiksi jollekin nuorelle rikoksentehtäjälle ensimmäinen vankilakokemus saattaa toimia pysäyttäjänä ja sen jälkeen hän jättää rikollisen elämäntyylin. Yleisempää on kuitenkin desistanssin tapahtuminen prosessinomaisesti. Desistanssiprosessia on muun muassa jaettu kahteen eri vaiheeseen: primaari- ja sekundaaridesistanssiin. Primaaridesistanssilla tarkoitetaan rikoksentehtäjän tauon pitämistä rikosten tekemisestä, eli lopettaa rikollisen toiminnan sillä hetkellä. Sekundaaridesistanssissa puolestaan on kyseessä pysyvä rikokseton tila, jossa rikollinen elämäntapa on jätetty taakse. (Kuusela 2015, 22-26; Farrall & Calverley 2006, 2.)

Rikollisuudesta irrottautuminen vaatii muutoksia ihmisen elämässä. Tarvitaan subjektiivisia muutoksia, eli muutoksia motivaatiossa ja minäkuvassa. Voidaan tarvita myös sosiaalisia muutoksia, eli esimerkiksi muutoksia avioliiton tai työelämän saralla. Siitä, mitä ja missä suhteessa muutosten tulisi olla, ei ole olemassa yhtä teoriaa. Lähinnä voidaan vain puhua useiden tekijöiden summasta, jotka saavat ihmisessä oikeat muutokset aikaan. (Kuusela 2015, 22-26.)

5 Tutkimusasetelma

Tässä kappaleessa käymme läpi opinnäytetyömme tutkimusasetelmaa. Esittelemme tutkimustavoitteemme ja tutkimuskysymykset, joihin opinnäytetyömme on tarkoitus vastata. Kerromme miten opinnäytetyö toteutettiin, mikä oli tutkimusmenetelmämme, keitä kuului kohderyhmäämme ja miten keräsimme ja analysoimme tutkimusaineistoa. Lisäksi tarkastelemme kriittisesti opinnäytetyömme eettisyyttä ja luotettavuutta.

5.1 Tutkimustavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimustavoitteenamme oli tutkia Nuorten päivätoimintakeskuksen tarjoamaa tukea monesta eri näkökulmasta katsottuna. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, miten Nuorten päivätoimintakeskus -hankkeen vertaisuusperiaate ja kokemusasiantuntijan läsnäolo on koettu vaikuttavan hankkeen asiakkaisiin. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, millaista kokonaisvaltaista tukea hanke on tarjonnut nuorille. Opinnäytetyömme selvittää myös, miten hanke on onnistunut tukemaan nuorten yhteiskuntaan kiinnittymistä. Toivomme, että opinnäytetyömme tuloksia voitaisiin hyödyntää hankkeen kehittämisessä tulevaisuudessa. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

- *Miten nuoret ovat kokeneet Nuorten päivätoimintakeskuksen kautta saadun kokonaisvaltaisen tuen?*
- *Minkälaisia valmiuksia Nuorten päivätoimintakeskus on tarjonnut arjen hallintaan sekä rikos- ja päihdekäyttäytymiseen?*
- *Miten nuoret ovat kokeneet kokemusasiantuntijuuden ja vertaisuuden vaikutuksen?*

5.2 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyön tilaaja Kriminaalihuollon tukisäätiö halusi alunperin selvittää Nuorten päivätoimintakeskus -hankkeen osallistujien kokemuksia toiminnassa annetusta psykososiaalisesta tuesta. Sovimme Nuorten päivätoimintakeskus -hankkeen projektipäällikön kanssa kirjallisesti opinnäytetyömme toteuttamista. Opinnäytetyömme eteni siten, että teimme ensin kirjallisen opinnäytetyö suunnitelman. Suunnitelmaan kokosimme teoreettista materiaalia, avasimme keskeisimpiä käsitteitä, sekä esittelimme tutkimuskysymykset ja -tavoitteet. Lisäksi loimme haastattelurungon hankkeen asiakkaiden haastattelua varten. Seuraavana vaiheena oli haastatteluiden toteuttaminen ja haastattelutulosten analysointi. Viimeisenä vaiheena opinnäytetyössämme oli luoda tutkimustulosten perusteella tehdyt johtopäätökset, sekä julkaista opinnäytetyö.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäksi valitsimme laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, koska se sopi parhaiten tämän tyyppiseen työhön, jossa tarkoituksena on selvittää hankkeen asiakkaiden henkilökohtaisia tuntemuksia ja kokemuksia. Eskola & Suoranta kirjassaan johdatus laadulliseen tutkimukseen (2008, 18) kirjoittavat laadullisen tutkimuksen soveltuvan hyvin tutkimukseen, jossa tarkoituksena on tutkia esimerkiksi muutamien henkilöiden kokemuksia ja analysoida niitä mahdollisimman laadukkaasti. Tällaisissa tutkimuksissa aineiston laatu on tärkeämpää kuin aineiston määrä. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää rakentaa vahvaa teoreettista taustaa tutkimusta varten. Vahvan teoreettisen taustan on tarkoitus ohjata tutkijaa tutkimusaineiston hankinnassa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohde on valittu huolella, jotta saataisiin mahdollisimman hyvä kuva tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 2008, 18.)

5.4 Kohderyhmä

Opinnäytetyömme kohderyhmänä oli Kriminaalihuollon tukisäätiön järjestämän Nuorten päivätoimintakeskus -hankkeen asiakkaat, sillä opinnäytetyömme tarkoituksena oli kerätä heidän kokemuksiaan hankkeesta. Hankkeen asiakkailta keräsimme tietoa haastattelemalla heitä henkilökohtaisesti. Haastatteluun osallistuminen oli kohderyhmälle täysin vapaaehtoista ja haastattelun tuloksia käsiteltiin anonyymisti. Nuorten päivätoimintakeskuksessa käy säännöllisesti noin 5-6 asiakasta, iältään 15-29-vuotiaita, sukupuoleltaan enimmäkseen miespuolisia sekä rikos- ja päihdetaustaisia. Opinnäytetyön kannalta ei ollut olennaista mitkä olivat haastateltavien iät ja sukupuolet, tärkeintä oli kokemus Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkuudesta. Jos tutkitavat olisivat olleet alaikäisiä, oltaisiin tarvittu kuitenkin nuoren huoltajien kirjallinen suostumus nuoren osallistumisesta opinnäytetyöhön. Toivoimme mahdollisimman monen osallistuvan haastatteluun luotettavan tutkimustuloksen saamiseksi.

5.5 Aineiston keruu ja analyysi

Keräsimme aineistoa Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkailta haastattelemalla heitä puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Teemahaastattelussa on valmiiksi määrätty aiheet ja teema-alueet. Puolistrukturoitu teemahaastattelu tarkoittaa sitä, että teemahaastattelun tavoin voimme käydä teemoja läpi eri järjestyksessä ja eri laajuisesti, mutta tietyt kysymykset on käytävä läpi kustakin teemasta. Kirjoitimme ylös puolistrukturoidun teemahaastattelun rungon, jota käytimme varmistaaksemme, että haastatteluissa käytiin kaikki teema-alueet ja tietyt kysymykset läpi. Teemat valmistimme siten, että ne käsittelivät mahdollisimman tarkasti tutkimuskysymyksiämme. Teemahaastattelussa teemojen järjestys ja laajuus voi kuitenkin vaihdella eri haastateltavien kohdalla, mikä sopi tämän tyyppiseen työhön, jonka teimme.

Pyrimme pitämään haastattelut lyhyehköinä (n. 15 minuuttia per haastattelu) haastateltavien keskittymiskyvyn ylläpitämiseksi. Tarvittaessa haastattelut voivat olla pidempiäkin, jos haastateltavalla oli enemmän sanottavaa aiheeseen liittyen. Koitimme pitää haastattelut kuitenkin maksimissaan 30 minuutin pituisina aineiston rajaamiseksi. Puolistrukturoidun teemahaastattelumme runko on liitteenä (liite 1 ja 2) opinnäytetyömme liite osiossa. Vaihtoehtoinen haastattelumalli olisi ollut esimerkiksi strukturoitu haastattelu. Tässä kysymykset ja kysymysjärjestys ovat valmiiksi määritetty, ja oletuksena on että kysymyksillä on sama merkitys kaikille haastateltaville. Strukturoidussa haastattelussa myös vastausvaihtoehdot ovat valmiina, joista haastateltavan tulee valita sopivin. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kuitenkin selvittää muun muassa asiakkaiden saamaa kokonaisvaltaista tukea, mikä on itsessään niin subjektiivinen käsite, ettei strukturoitu haastattelumalli soveltunut opinnäytetyöhömmö. Toinen vaihtoehto olisi ollut avoin haastattelu, joka on enemmänkin keskustelunomainen tilanne, jossa ei välttämättä käydä edes samoja teemoja läpi kaikkien haastateltavien kanssa. Tässä tapauksessa kuitenkin teemat olivat käytävä järjestelmällisesti läpi, jotta tutkimuskysymyksiin saatiin vastauksia, joten valitsimme teemahaastattelun. (Eskola & Suoranta 2008, 86.)

Aineiston analyysimenetelmänä käytimme teemoittelua. Aineiston analyysiprosessimme alkoi siten, että litteroimme nauhoitetut haastattelut kirjalliseen muotoon. Litteroimme haastattelut samojen teemojen alle, mitkä olivat teemahaastattelun rungossa. Näin aineisto oli valmiiksi jaoteltu eri teemoihin. Kun vastaukset olivat saatu kirjalliseen muotoon eri teemojen alle, aloimme vertailla niitä keskenään teemakohtaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että etsimme vastauksista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kustakin teemasta ja pyrimme löytämään keskeisimmät esille nousseet asiat ja analysoimaan niitä. Samankaltaisuudet tässä tapauksessa tarkoittivat sitä, että mitkä ilmiöt ovat koettu positiivisena ja mitkä negatiivisena. Se mistä positiiviset tai negatiiviset kokemukset syntyivät, vaihteli eri haastateltavilla, sillä kyseessä oli jokaisen omakohtaiset kokemukset. Esitimme kerätyn aineiston sitaatteina, joita analysoimme yksityiskohtaisesti tutkimuskysymyksiä ja teoreettisen aineiston pohjalta. Käytännössä jokaisen teeman alle tuli joukko sitaatteja, joiden välissä on tekemäämme analysointia. Aineiston analyysin pohjalta pyrimme tekemään keskeiset johtopäätökset, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiimme. Tässä oli syytä muistaa, että tutkimme ihmisten subjektiivisia kokemuksia, joten jokainen vastaus oli opinnäytetyössämme yhtä merkittävässä roolissa. (Eskola & Suoranta 2008, 181-182.)

5.6 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyötä tehdessämme käytimme hyviä tieteellisiä käytäntöjä, jotka ovat laatineet tutkimuseettinen neuvottelukunta. Teimme opinnäytetyömme noudattaen tarkkuutta ja huolellisuutta tulosten tallentamisessa sekä esittämisessä. Litteroimme haastateltavien antamat vastaukset sanasta sanaan niitä muuttamatta. Saamamme vastaukset analysoimme huolellisesti ja tarkasti sekä rehellisesti. Opinnäytetyömme tiedonhankinnassa käytimme eettisesti kestäviä

lähdemateriaaleja ja haastattelut toteutimme eettisin menetelmin. Noudatimme haastateltavien anonymiteettia sekä kunnioitimme heidän vapauttaan valita osallistuvatko he haastateluun vai eivät. Haastattelutilanteessa pyrimme minimoimaan oman vaikutuksemme haastateltavien vastauksiin, antamalla avoimia kysymyksiä ja tekemällä haastattelutilanteesta mahdollisimman neutraalin. Myöskin kunnioitimme heidän vapauttaan kertoa kokemuksistaan ja mielipiteistään avoimesti ilman minkäänlaista manipulointiyritystä. Opinnäytetyömme toteutimme avoimesti ja läpinäkyvästi. Kerroimme opinnäytetyöhön osallistuville mihin tietoja käytetään ja mistä opinnäytetyön löytää. Salasimme vain haastateltavien asiakkaiden tunnistamista mahdollistavat tekijät, jotta anonymiteetti säilyi. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta.)

Opinnäytetyössämme käytetyt lähteet ovat selkeästi näkyvillä, eikä niitä ole muutettu meidän toimestamme, jolloin alkuperäiset tutkijat ja kirjoittajat saavat ansaitsemansa kunnian teokistaan. Työmme jokainen vaihe on suunniteltu ja esitelty siten, että jokainen lukija ymmärtää opinnäytetyömme etenemisen ja toteuttamistavan. Hankimme myös asianmukaiset tutkimusluvut kirjallisessa muodossa. Olimme objektiivisessa asemassa opinnäytetyön kohteeseen nähden. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta.)

Opinnäytetyömme luotettavuudessa pohdimme sitä, miten haastateltavien vähäinen määrä vaikuttaa työmme luotettavuuteen. Useampi vastaus antaisi paremman kokonais kuvan tutkittavasta aiheesta. Kuitenkin täytyy muistaa, että laadullisessa tutkimuksessa olennaista ei ole tutkittavien määrä, vaan aineiston laatu. Vaikka opinnäytetyössämme haastateltavien määrä olisi ollut vähäinen, niin kohteena olevan hankkeen aktiivisista asiakkaista tämä olisi prosentuaalisesti ajateltuna merkittävä osa. Hankkeessa aktiivisia asiakkaita oli tutkimushetkellä noin kuusi henkilöä, joten jo 3 haastateltavaa muodostaisi 50 prosenttia hankkeen aktiivisista asiakkaista. Laadullisessa tutkimuksessa jokainen tapaus on uniikki ja kokemukset yksilöllisiä, joten yleistyksiä emme tehneet. Opinnäytetyömme antaa siis vastauksia vain kyseiseen hankkeeseen liittyen.

Opinnäytetyömme luotettavuudessa pohdimme myös sitä, että vaikuttaako se, että olemme hankkeen ulkopuolisia ja rikosseuraamusalan opiskelijoita haastateltavien avoimuuteen. Monella hankkeen asiakkaista voi olla negatiivinen kuva viranomaisista, joten haastateltavilla voi esiintyä pidättyväisyyttä haastattelijoita kohtaan. Rikosseuraamusalan koulutus valmistaa kuitenkin opiskelijoita moniin viranomaistehtäviin esimerkiksi vankilaan. Pohdimme myös sitä, että toteuttaessamme haastattelut hankkeen tiloissa, onko kyseinen paikka riittävän neutraali haastateltavien kannalta, jotta vastaukset olisivat mahdollisimman rehellisiä ja avoimia.

6 Tulokset

Haastattelimme yhteensä seitsemää henkilöä joista kaksi oli Nuorten päivätoimintakeskuksen henkilökuntaa. Haastattelut toteutimme puolistukturoidulla teemahaastattelulla, jossa samat teemat ja kysymykset käytiin läpi kunkin haastateltavan kohdalla. Viisi haastateltavaa olivat eri reittien kautta tulleet päivätoimintakeskukseen asiakkaiksi tai työskentelemään. Yksi haastateltavista suoritti haastatteluhetkellä yhdyskuntapalvelua Nuorten päivätoimintakeskuksessa. Yksi pitää säännöllisesti päivätoimintakeskuksen asiakkaille ruokaryhmää, joka toimii osaltaan kuntouttavana työtoimintana. Yksi haastateltava oli vapaaehtoisena mukana Nuorten päiväkeskuksen toiminnassa. Kaksi vastanneista oli työkokeilussa ja palkkatuella työskentelemässä päivätoimintakeskuksessa. Henkilökunnan haastattelut käsittelemme omana kokonaisuutena, johtuen erilaisesta teemahaastattelun rungosta. Johtopäätöksissä tulemme vertailemaan henkilökunnan ja asiakkaiden näkemyksiä ja kokemuksia annetuista teemoista.

6.1 Asiakkaiden haastattelu

Haastettelemamme asiakkaat olivat kukin hieman eri statuksella Nuorten päivätoimintakeskuksessa, ja kukin on tullut toimintaan mukaan hieman erilaisia reittejä pitkin. Osa on tullut Rikosseuraamuslaitoksen kautta Nuorten päivätoimintakeskuksen toimintaan mukaan, eli suorittamaan jotakin rangaistusta ja sen jälkeen saattaneet jäädä työkokeiluun. Osa haastateltavista taas oli tullut mukaan kavereiden tai muiden kontaktien kautta.

*”Siis Kritisistä mä kuulin tota se oli yhteisten ystävien kautta. Et et mulla taval-
laan puskaradion kautta sain tietää tästä paikasta.” H3*

”Risen kautta (...) mä oon yhdyskuntapalvelussa.” H4

Yhteistä heille kaikille on kuitenkin sekä päihde-, että rikostausta. Haastateltavien kuntoutumisprosessit ovat hyvinkin eri vaiheessa; joillakin viimeisimmästä tuomiosta on aikaa jo kymmenen vuotta, kun taas toisilla oli haastatteluhetkellä rangaistus suoritettavanaan.

*”Mulla oli toi vankeusrangaistus mitä mä suoritan tossa just ja pääsin vapauteen
kaksi viikkoo sitten ja tota... Mä olin jo valvotussa koevapaudessa tos pari kuu-
kautta sitten ja silloin mä hakeuduin tänne työkokeiluun.” H1*

Ikähaarukka haastateltavilla oli 22-vuotiaasta 35-vuotiaaseen. Haastateltavien keski-ikä oli 26 vuotta, vaikka suurin osa kuitenkin oli nuorempia.

Koulutustausta on hyvin vaihtelevaa haastattelemillamme henkilöillä. Toisilla oli pelkkä peruskoulu suoritettuna, kun taas osa on opiskellut korkeakoulutasolla. Yleistä on kuitenkin, että

toisen asteen opinnot ovat jääneet kesken. Lisäksi joillakin oli käytynä joitakin valmentavia kursseja, esimerkiksi yrittäjäkoulutuksia. Osalla on toiveena joko aloittaa uudet opinnot tai suorittaa keskenjääneet opinnot loppuun. Koulun keskeytymiseen voi olla useita syitä, se saattaa johtua esimerkiksi terveydestä.

”Mä sairastan tota skitsofreniaa sen lisäksi ni tää on ollu kokeilu sillee et se on auttanu mua niinku palaa työelämään ja mul on se koulu jäljel minkä mä oon halunnu suorittaa mut jaksaminen on ollu kolmisen vuotta vähän niinku huonompi.” H5

Jokaisella Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaalla on taustallaan sekä rikos-, että päihde- tausta. Useissa haastatteluista saaduissa vastauksissa tulee esille rikosten ja päihdeiden välinen vahva yhteys.

”Jossain veihees tutustu niihin aineisiin ja siten sitä rahaa piti olla vaan enemmän ja enemmän ja rikokset vaa koveni ja koveni.” H5

”Sit sen jälkeen päihdekokeilut ja kun päihteet tuli mukaan niin se oli sitten semmonen, että tavallaan rikokset ja päihteet kulkee niin käsi kädessä.” H3

Taustat ovat silti jokaisella erilaiset, mikä vaikuttaa muun muassa siihen, millä statuksella kukin on päivätoimintakeskuksessa. Kuten aikaisemmin toimme esille, toisilla saattaa rikos- ja päihdekäyttämisen ollen aikaa jo kymmenen vuotta, kun taas toisilla se on edelleen ajankohtainen ongelma. Rikos- ja päihdekäyttämisen syntyminen on kullakin haastateltavalla ollut erilainen prosessi, mutta suurimassa osassa yhteistä on kuitenkin sen alkaminen nuorella iällä. Vastauksissa tulee myös esille kasvuympäristön ja vallitsevien olosuhteiden vaikutus rikos- ja päihdekierteeseen joutumisessa.

”Rikokset mä alotin jo joskus tarhas tai ykkösel koulussa (...) pöllittiin ihan koulusta ja sit kaikki kirpparit ja sarjakuvat ja kaikki mitä niinku halusin (...) mutsi ja faija eros niin ei mutsil ollu sillee rahaa (...) aina ruokaa mut ei ollu silleen niinku antaa ni piti hommaa ite” H5

”Yks aika iso vahva tekijä oli huonot niinku kasvuympäristö (...) kumminkin on yksittäisiä alueita Helsingissä mis on helpompi ajautuu tavallaan rikolliselle polulle, ja aika paljon se ystäväporukka, ja esim. sekin, että tultiin aikoinaan Suomeen maahanmuuttajana, et siel on sitä, että kotiolosuhteet ei oo ollu aina niin stabiilit kun ois voinut olla.” H3

Yksi vastaajista kertoi rikos- ja päihdekäyttämisen johtuvan elämässä tulevista vastoin-
käymisistä, joihin ei ole osannut reagoida oikealla tavalla. Yksi kertoi rikos- ja päihdekäyttä-
tymisen omalla kohdallaan johtuneen huolettomasta elämäntyylistä, jossa vältetään vastuun-
ottoa asioista.

*”Yleisesti ottaen isommat muutokset elämässä mihin ei pysty heti kouppaamaan
ite, on ne sitten minkälaisia tahansa, ni silloin se yleensä lähtee niinku lapa-
sesta” H4*

*”Semmoseen perus huolettomaan semmoseen vastuuttomaan elämään, elämän-
tapaan semmoseen huolettomaan et ei oikein vastuuta kantanu mistään, vähän
sellasta hällä väliä meininkiä.” H2*

6.1.1 Kokemuksia vuorovaikutussuhteesta, sen syntyisestä ja syventymisestä

Jokainen haastateltava kuvasi Nuorten päivätoimintakeskuksen työntekijöitä helposti lähestyt-
täviksi. Kolme viidestä haastateltavasta kertoi Kimmon kokemusasiantuntijuuden helpottavan
työntekijä-asiakas-suhteen syntyä. Myös Reetta koettiin mukavana ja helposti lähestyttävänä
työntekijänä.

*”Joo siis nää on mulle tuttuja ihmisiä nää Reetta ja Kimmo ja on helppo lähes-
tyä. Voi olla oma ittensä täällä et se on tärkeä juttu” H1*

*”Kimmolla on kans omakohtaisia kokemuksia niinku et se ei niinku tuntunu niin
semmoselta et on niinku helppo jutella Kimmolle, mitenkään semmoselta niinku
mitenkää nololta tai muutenkaan.” H2*

Neljä viidestä haastattelemistamme asiakkaista painotti sitä, että henkilökunnan kanssa voi
olla oma itsensä ja koettiin olevan samalla tasolla henkilökunnan kanssa, johtuen osin myös
Kimmon henkilökohtaisesta taustasta. Yksi ei ollut mitenkään eri mieltä muiden kanssa, mutta
ei erityisesti tuonut esille samalla tasolla olemista tai Kimmon kokemusasiantuntijan roolia.
Henkilökunnan kanssa samalla tasolla olemisen nähtiin vaikuttavan nuorten asiakkaiden asen-
teeseen toimintaa kohtaan. Yksi haastateltavista myös näki, että henkilökunnan kanssa on help-
poa puhua, koska keskustelukumppanina on ulkopuolinen henkilö, eli ei liian läheinen, esimer-
kiksi perheenjäsen.

”Nuoret ketkä huostaanotetaan 12-13-14-vuotiaana niin ne on niin kurkkuunsa myöten täynnä tavallaan niinku työntekijöitä, et jos sitä lähestyy sellaselta superviralliselta kannalta niin ei ne välttämättä lämpee siihen juttuun yhtään...”
H3

”Mun mielestä se on tärkeää näille addikteille ja rikollisille et tota osaa niinku olla tavallaan samalla tasolla ettei tuu niinku. Sehän tulee heti sellanen ennakoasenne sit sille jos ylhäältä vaan laukoo jotain tiettyä ilman niinku perusteita tai mitään sellasta kokemusta tai tällästä” H5

Neljä viidestä haastateltavasta asiakkaasta sanoi pystyvänsä keskustelemaan henkilökunnan kanssa mistä asiasta tahansa. Yleensä jutellaan niistä asioista mitkä kulloinkin ovat asiakkaan mielen päällä. Kahdessa vastauksessa tulee erityisesti esille henkilökunnan kanssa keskustelun helpottavan omaa henkistä olotilaa, esimerkiksi siten, että mieltä askarruttavat asiat alkavat pikkuhiljaa ratketa. Yksi haastateltavista ei maininnut erikseen voivansa puhua aivan kaikesta, mutta kertoi avanneensa henkilökunnan kanssa omia henkilökohtaisia asioitaan, mistä ei ole voinut puhua muiden kanssa.

”Ihan joka asiassa missä mä oon tarttenu (...) hätänä joku tai mä en oo ymmärtäny jotain tai sit mua on haitannu joku omassa elämässä tai mikä vaan niin kyllä pystyy käymään semmosen rakentavan keskustelun ihan joka asiassa.” H2

” No, siis ihan kaiken laista mitä täs on. Ite nyt avautuu joka toinen minuutti joka toises kulmas mut sillee kyl mä oon saanut apua ja päässy juttelee ja nostaa asioita vähän pöydälle ja niinku pidä niitä siinä vähä ei ne siit ikinä ratkee” H4

Jokainen haastattelemamme Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakas kertoi yksiselitteisesti uskaltavansa puhua avoimesti ja luottamuksellisesti omista asioistaan henkilökunnan kanssa. Kaikki olivat sitä mieltä, että luottamus ja avoimuus on lisääntynyt ajan myötä, mutta yleinen mielipide oli, että henkilökunnalle on ollut helppo puhua alusta asti.

”Kyl se totta kai ajan myötä kasvaa mut niinkun Kimmon kaa esimerkiks oli tosi hyvä olla avoimesti jo niinku sillei kun mä tapasin Kimmon niin huomasin et se oli hyvä tyyppi mut totta kai se kasvaa koko ajan ja tolleen noin.” H2

”Mä oon aina tienny et mun asioita ei puhuta eteenpäin, niin se on ollu alusta asti. Se on tehty aika nopee selväks mut semmonen itse luottamus, että kyl se vaatii aikansa ennen kun tavallaan rupee laajenee ne asiat mistä puhutaan ja tällain et se vaatii sitä aikaa.” H3

Neljä viidestä haasteltavasta koki, että uskaltaa nykyään puhua jonkin verran avoimemmin asioistaan kuin aluksi. Tämä johtuu esimerkiksi henkilökunnan ammattitaidosta kohdata asiakkaat. Onnistumisen kokemukset yhdessä henkilökunnan kanssa ovat kehittäneet vuorovaikutussuhdetta ja edesauttaneet luottamuksen syvenemistä. Tämä prosessi etenee pikkuhiljaa ja asteittain, kuten yksi haastateltavistakin totesi.

”Tottakai kun niit onnistumisii tai niinku onnistumisen kokemuksii, et pystyy luottaa ihmisiin ja näin eespäi, ni kylhän se syvenee koko ajan.” H5

”Kyllä se meni sillai progressiivisesti, että sillein aika portaittain kun huomaa, että jos sanoo jotain ja se feedbacki ei oo tuomitsevaa vaan se on oikeesti semmonen et ymmärretään...” H3

Yhdellä haastateltavista prosessi on mennyt toisinpäin, mutta kysymys ei varsinaisesti ole luottamuspulasta henkilökuntaa kohtaan, vaan ennemminkin omasta päätöksestä olla kertomatta omia asioita, mitä on mielestään tehnyt liikaa.

”No, mulla on ehkä toisinpäin, et mä puhun ehkä liikaakin kaikille sillee avoimesti, et mä oon yrittäny ite niinku lähinnä vähentää sitä, et mä puhun ihmisille liikaa, et en mä puhu nyt tästä paikasta vaa niinku yleisesti ottaen, etten avaa ihan joka juttuu.” H4

Jokaisessa vastauksessa tuli esille se, että henkilökunnan kanssa keskusteleminen koettiin hyödylliseksi. Yksi kertoi hyödyn olevan siinä, että saa henkistä jaksamista palata takaisin työelämään. Yksi sanoi sen vain olevan helpottavaa kun on paikka, missä puhua omista asioistaan. Yksi sanoi, ettei hänellä itsellään ole varsinaisesti tällä hetkellä ongelmia, joista puhua. Kaikista vastauksista tuli kuitenkin selkeästi ilmi, että keskusteleminen on hyödyllistä. Yksi haastateltavista kertoi keskusteluiden tukevan päivittäistä jaksamista. Kahdessa tapauksessa osatiin määritellä hyödyn tulevan siitä, että saadaan uusia näkökulmia ja ajatuksen vaihtoa omiin asioihin.

”Kyl täst ku oon tullu tänne ni tulee paljon uusia näkökulmia sillee jokaiseen juttuun, kyllä todellakin.” H4

”Lähinnä se et saa sellasta ajatustenvaihtoo ylipäätään ja sitten täälläkin työntekijällä on niinku kokemusta asioista ja näin et sikäli helppo lähestyä kuitenkin.” H1

6.1.2 Kokemuksia kokemusasiantuntijuudesta ja vertaisuudesta

Neljä haastateltavaa korosti olevan helpompi puhua asioistaan sellaiselle henkilölle, kenellä on omakohtaisia kokemuksia rikos- ja päihdemaailmasta. Erityisesti haastatteluissa tuli ilmi koke-
mustaustan omaavan henkilön syvempi kyky samaistua kunkin henkilön tilanteeseen, sillä jokaisella Nuorten päivätoimintakeskuksessa kävijällä on tiettyjä samoja elementtejä henkilökohtaisissa ongelmissaan. Yksi vastaajista myös tähdensi, että kokemusasiantuntijan kanssa keskusteleminen edellyttää sitä, että tietää hänen tehneen muutoksen ja käyneen kuntoutumisprosessin oikeasti läpi. Kokemusasiantuntijan kanssa koettiin voida jutella mistä tahansa arkielämän asioista ja ongelmista.

”Se on itseasiassa paljon helpompi keskustella just semmosen ihmisen kaa kun semmosen kellä ei oo sit kokemusta, koska sä tiedät et joku on tavallaan saman kokemuksen käyny (...) siinä on tiettyi samoi vaiheita mitä jokainen on käyny läpi (...) se pystyy ymmärtää ne sunkin ajatukset siinä ja sunkin teot...” H2

”Täällä on jollain tavalla kaikilla yhteisiä ongelmia tai yhteisiä tekijöitä...” H1

Yksi oli kuitenkin sitä mieltä, että sillä ei ole erityisesti väliä onko keskustelukumppanilla oma-kohtaista taustaa vai ei. Haastateltava ei kokenut samanlaista samaistumista muihin vertaisiin ja kokemusasiantuntijaan, kuin muut haastattelemamme Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat. Osin tämä eriyvä mielipide voi johtua siitä, että haastateltava ei ole mielestään tehnyt asioita tarkoituksellisesti väärin, eikä osaa näin ollen asioista puhua samalla tavalla.

”Mä koen et mun on helppo puhuu ihan kenelle tahansa mun asioista. Mä itses-täni oo tehny vieläkkään mitään väärää mun elämässä niinku sillee et olisin suunnitellusti tehnyt asiat väärin tai pahasti, ni en oo sillee hirveesti mitään sanotavaa.” H4

Yhdessä asioiden tekeminen on yksi Nuorten päivätoimintakeskuksen peruselementeistä. Kysyt-
täessä, mitä asioita nuoret tekevät yhdessä, kolme vastaajista mainitsi ruokaryhmän ja meneil-
lään olevan studioprojektin isoimmiksi yhdessä tehtäviksi asioiksi. Yksi vastaajista, joka on ot-
tanut vastuukseen ruokaryhmän vetämisen, toi esille myös ruokaryhmään liittyvän taloudellisen
elämisen harjoittamisen. Kaksi mainitsi yhteiseksi tekemiseksi myös urheilun ja punttisalilla
käymisen. Yksi kertoi yhdessä tekemisen muodostuvan juttelemisestä ja näkökantojen vaihta-
misesta. Yksi haastateltavista ei kyennyt vastaamaan kysymykseen Nuorten päivätoimintakes-
kuksen osalta, sillä hän on toiminut aiemmin toisessa Kritsin toimipisteessä, ja tullut vastikään
Nuorten päivätoimintakeskuksen toimintaan mukaan vapaaehtoisena.

Yhdessä tekemisen ohella nuoret tulee tukeneeksi toinen toisiaan erilaisissa asioissa, ja tästä syntyy Nuorten päivätoimintakeskukseen vertaistuen elementti. Kaksi haastateltavaa totesi vertaistuen tulevan yleisestä tsemppaavasta ilmapiiristä, oli sitten ongelma mikä tahansa. Yksi korosti eri näkökulmien saamista asioihin itseään helpottavana elementtinä. Yksi koki vertaistuen antavan toisilleen tukea päihteettömyydessä ja lisäksi koki pystyvänsä nykyään antamaan tukea myös enemmän, kuin pelkästään saamaan sitä. Yksi haastateltavista ei mielestään ole ollut tarpeeksi kauan mukana toiminnassa, jotta olisi voinut kommentoida asiaa Nuorten päivätoimintakeskuksen osalta.

”No nyt varsinkin tossa vapautumisvaiheessa on ollu semmonen vähän enemmän tommonen vertaistuen saaja, mut nyt autan vähän sit ehkä muitakin jo (...) ehkä semmonen päihteettömyys mikä tässä itelläkin on tavoitteena niin siinä (...) et jos tulee jotai ajatuksia et halua vetää päihteitä nii voi sanoo siitä ääneen ja keskustella.” H1

”Täällä on semmonen tsemppaava meininki että kyllä täällä kaikki kannustaa toisiaan jos huomaa yhtään et toisella on vaikeeta tai jotain.” H2

Yksi vertaistuen elementeistä on asioista puhuminen porukalla. Kolme vastaajista sanoi ryhmäkeskustelujen Nuorten päivätoimintakeskuksessa olevan vapaamuotoisia ja spontaaneja, eli ei varsinaisesti mitään ohjattua keskustelua. Yksi vastaajista kuitenkin mainitsi olleensa mukana jossakin terapianomaisessa ryhmäkeskustelussa, mutta ei kokenut sitä omaksi jutukseksi. Sen sijaan kaikki kysymykseen vastanneet kokivat vapaamuotoisen ryhmässä keskustelemisen positiiviseksi asiaksi. Yksi eritteli ryhmäkeskustelujen hyödyn tulevan siitä, että ne aktivoivat häntä henkilökohtaisesti, koska on yleensä omien sanojensa mukaan omassa kuplassaan. Yksi taas sanoi ryhmäkeskustelujen tuovan monille uusia ratkaisumalleja ongelmiin, joita on aikaisemmin ratkottu kenties huonoilla keinoilla. Yksi henkilöistä ei vastannut tähän, sillä on vasta tullut toimintaan mukaan.

”Se kuuluu jokapäiväiseen juttuun (...) se auttaa löytää uusia keinoja tehdä asioita, miten sanoo joku juttu tai miten pitää hermo, jos joku sosiaalituki ei toimi niinku sä ite haluaisit, ettei mee potkii ovii tai vastaavaa, mikä oli silloin ennen ehkä se tyhmin.” H5

”Semmosii vapaamuotosii nii niitä on nyt joka päivä ja istutaa, et ollaan kummiskin aika pieni paikka ja täs ollaan kaikki, nii kyl täs joka päivä...” H2

6.1.3 Nuorten päivätoimintakeskuksesta saatu käytännön apu ja muut tukiverkostot

Nuorille tarjotaan Nuorten päivätoimintakeskuksessa käytännön apua erilaisiin arjen asioihin. Jokaisella Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaalla on tilanne hieman erilainen ja tästä johtuen sekä käytännön avun tarve on jokaisella erilainen. Jokainen haastateltava oli kuitenkin sitä mieltä, että käytännön apua on saatavilla tarpeen mukaan. Yhdellä haastateltavista suurin käytännön apu on ollut siinä, että on päässyt kokeilemaan työntekoa pitkän tauon ja sairastelun jälkeen turvallisessa ympäristössä. Yksi haastateltava sanoi saaneensa apua muun muassa bussimatkoihin. Yhden haastateltavan kohdalla oltiin henkilökunnan kanssa yhdessä selvitelty kouluun pääsemisen mahdollisuuksia johtuen henkilön rikostaustasta. Yhdelle asiakkaalle Nuorten päivätoimintakeskuksen henkilökunta on löytänyt uuden asunnon. Yksi haastateltava sanoi, että on itse niin omatoiminen ettei ole juurikaan tarvinnut käytännön apua henkilökunnalta.

”Työpaikka, et just se et mihin tää niinku täl hetkel ite auttaa. Et nyt mä pääsen kokeilee siipii täällä turvallisess ympäristössä missä mua ymmärretään...” H5

”Kimmo oikeestaan tavallaan hommas mulle nyt asunnon tota niin mulla ja mun vaimolle...” H2

Nuorten päivätoimintakeskuksen henkilökunnan on nähty haastateltavien mukaan auttavan konkreettisissa arjen asioissa, esimerkiksi erilaisissa virastoasioinneissa ja asuntoasioissa. Henkilö, joka kertoi itse olevansa omatoiminen, sanoi kuitenkin henkilökunnan auttaneen muita ihmisiä asioiden järjestelyissä ja virastoasioinneissa. Eräs haastateltava kertoi, että hänen elämäntilannettaan on kartoitettu yhdessä henkilökunnan kanssa ja esimerkiksi sairaslomien kanssa ollaan tehty asiakkaalle suotuisia helpotuksia ja lisäksi autettu olemaan yhteydessä lääkäriin. Yksi kertoi henkilökunnan auttavan kaikessa missä on vain apua tarvinnut, kuten raha-asioissa ja virastoasioissa. Yksi haastateltava kertoi, että muistaa esimerkiksi Reetan käyneen joidenkin nuorten kanssa kädestä pitäen sosiaalitoimistossa.

”Kaikessa missä mä oon tarttenu apuu, raha-asioissa niinku et niitten hoitoo ja joillekin ollaan yhes lähetelty noita työkoikeilumakkeita ja tommosii.” H2

”Reetta on niinku ihan kädestä pitäen menny niinku joittenkin nuorien kanssa käymään sossun luukulla et et hoituuks tää asia nyt vai ei.” H3

Kysyttäessä minkälaisista verkostoista Nuorten päivätoimintakeskuksen ohella nuoret saavat tukea, mainitsi jokainen haastateltava läheiset ihmiset, kuten vanhemmat, puolison tai tyttöstävän. Lisäksi yksi henkilö mainitsi saavansa erityistä motivaatiota lapsiltaan. Kaksi vastaajista toi esille myös ystävien merkityksen tukijoina. Yhdessä vastauksessa tuli esille, ettei Nuorten päivätoimintakeskuksen ja tyttöstävän lisäksi ole oikeastaan muita tukiverkostoja.

”On mulla sitten avopuoliso ja kolme lasta kotona et... niil on merkitystä ehdotomasti, ne on just motivaattori.” H1

”No tyttöystävä nyt on siel vieläkin jaksaa mua yrittää auttaa, en mä oikee muuta mitä täl hetkel elämässä sillee.” H4

Läheisten lisäksi kahdessa haastattelussa mainittiin myös joitakin ammatillisia tukiverkostoja. Yksi vastaajista kertoi käyneensä Helsinkimission aggedissa noin kahden vuoden ajan, nykyään lähinnä purkamassa ajatuksia silloin tällöin. Yksi haastateltava kertoi käyvänsä vertaistukiryhmässä ja kuntoutuspolilla. Hän myös kertoi rakentaneensa tukiverkostoja ympärilleen jo kymmenen vuoden ajan.

Tukiverkostoista, etenkin läheisiltä, nähtiin saavan apua aina sellaisissa tilanteissa kun sitä tarvitsee. Yksi vastaajista sanoi saanensa ystäviltaan ja perheeltä apua ihan missä tilanteessa tahansa. Yksi mainitsi erityisesti erilaiset elämän pienet kriisitilanteet ja vastoinkäymiset, joihin on saanut apua perheeltään ja parisuhteesta. Yksi kertoi tukiverkostoilla olevan suuri merkitys elämässä oikeilla raiteilla pysymiseen ja eteenpäin menemiseen. Kahdessa vastauksessa ei tullut ilmi erityisiä tilanteita tai esimerkkejä, joihin verkostoista olisi saatu apua.

”Aluks sitä yritti yksin olla selvinpäin sun muuta ja lopettaa noi häsläykset sun muuta mut aina se epäonnistu. Sit vasta kun tajus ottaa sen askeleen et pyys apuu ni sen jälkeen on auttanu. Yksin ei.” H5

”Ystävät ja perheet on semmosia et oli tilanne ihan mikä hyvänsä nii sieltä on aina apu tullu.” H2

6.1.4 Elämään kiinnittyminen ja rikollisuudesta irrottautuminen

Neljä viidestä haastateltavasta kertoi oppineensa hankkeen myötä hoitamaan omia asioitaan paremmin kuin ennen hanketta. Opitut asiat ovat yksilökohtaisia; toinen saattaa opetella työelämän ja vapaa-ajan tasapainoittamista oman psyykkisen ja fyysisen jaksamisen lisäämiseksi ja toinen opettelee hoitamaan esimerkiksi virastoasioita. Yksi haastateltava ei niinkään maininnut oppineensa asioiden hoitamista, mutta on hankkeen myötä aktivoitunut ja alkanut nähdä paremmin oman roolinsa merkityksen omien asioiden eteenpäin viemisessä.

”Oppinu hoitaa asioita joo kyllä, et niinku tietää kaikki paikat nyt ja tietää mistä voi kysyy jotain neuvoo (...) on tullu semmonen vähän enemmän omatoiminen” H1

”Nimenomaan tällänen lähteminen tekee tollasii asioita mitkä on täysin itestä kiinni ni ehkä lähtenyt uudestaan aukeemaan. Et niinku just tollast, hakenu nyt oppisopimuskoulutukseen, ja just koettanu kattoo sillee miettinyt et ennen kaksvitosta et miten sais noi tuet kuntoon ja sillee et sais TE-toimiston kanssa ja näin” H4

Kahdessa vastauksessa tuli erityisesti esille, että Reetan ja Kimmon kanssa ollaan opeteltu konkreettisesti asioiden hoitamista yhdessä, ja sitä myötä opittu myös asioiden hoitamista itsenäisemmin. Konkreettinen apu on ollut tarpeellista esimerkiksi sellaisessa elämäntilanteessa, jossa ollaan juuri vapauduttu vankeusrangaistuksesta, ja henkilöllä ei välttämättä ole hyvää käsitystä miten asioita pitäisi lähteä hoitamaan ja missä järjestyksessä.

”Ehkä se kun pääs pois tuomiolta nii sit se oli siis ensimmäiset kakstoista kuu-kautta oli tosi akuutit sellain, et vaik sitä ei niinkun hirveen pitkään tullu kumminkaan oltuu siellä mut kumminkin siinä oli semmonen niinkun vähän hukassa. Siinä oli aika paljon ärsykeit sellain että piti hoitaa toi asia ja tää asia, tää juttu ja toi juttu, niin kyl se oli tosi tärkeätä et siinä oli silloin joku auttamassa. Mut nyt taas kun mun rooli on eri, niin tota siinä ei enää tarvii apuja ja muuta...” H3

”Kyl se jotenkin kun tietää et sit on kumminkin ammattilaiset Kimmo ja Reetta jotka tietää asioista paljon enemmän et on jotenki semmonen fiilis et asiat hoituu paljon paremmin (...) et jos mä nyt tartten jossain apuu ja Kimmo ja Reetta lähtee mun kaa yhes asioita hoitaa nii kyl me saadaan ne eteenpäin sitten (...) me ollaan käyty läpi monia asioita et oon mä oppinutkin.” H2

Kolmessa vastauksessa tuotiin esille Nuorten päivätoimintakeskuksen tarjoaman päivärytmin ja rutiinin löytämisen tärkeys elämän suunnitelmallisuuden helpottamiseksi. Rutiinit muun muassa selkeyttävät ajatuksia, kun on tiedossa missä pitää olla milloinkin ja mitä pitää tehdä. Yksi vastaajista sanoi elämän suunnitelmallisuuden kehittyneen hankkeen myötä syy-seuraussuhteiden ymmärtämisessä ja punnitsemisessä sekä asioiden harkitsemisessä ennen toimimista.

”Joka päivä herään ja tuun tänne nii tää on kuitenkin semmosta rutiinia ja tota ajatuksetkin pysyy paljon selkeempinä kun sä tiiät mitä sä teet ja millon sä teet ja mihin sä meet ja millon ja niinku... kyllä se helpottaa ylipäätään.” H1

Yksi haastateltava toi esille poikkeavan mielipiteen, sillä hän ei ole kokenut hankkeen erityisesti muuttaneen hänen elämänsä suunnitelmallisuutta, koska haastateltava ei koe tarvitsevana enempiä suunnitelmia ja ruutineita vielä vähään aikaan. Kuitenkin, hän on aikaisemmin maininnut hakevansa oppisopimuskoulutukseen ja yrittävänsä saada elämän raiteilleen.

”No, mä oon kelannut jo joskus viis vuotta sitten et mulla on aikaa kolmekymppiseks asti opiskella ja sitä ennen mulla ei oo kiire töihin, koska töissä ollaan kuitenkin koko elämä. Tota mä oon vieläkin samoilla kannoilla (...) mä en oo oikee sellasii isompia niinkun tehnyt mitään sellasii juttuja mitä mun pitäis pakosti, mulla ei oo pakotteita itel. Totta kai on halu saada niinku asioita johonkin suuntaan mut ei oo mitään sellasta konkreettista mitä pitäis.” H4

Kysyttäessä, miten elämä on muuttunut hankkeen myötä, neljä viidestä haastatteluun vastanneesta kertoi hankkeen muuttaneen elämää työkokemuksen osalta. Yksi haastateltava ei kuitenkaan kokenut työn tai työkokemuksen olleen itselleen merkittävä tekijä hankkeessa, sillä hän kertoi oman toimeentulonsa olevan kunnossa. Yhdessä tapauksessa kyseessä on yhdyskuntapalvelun suorittaminen, mutta hän on motivoitunut aloittamaan oppisopimuskoulutuksen. Yksi haastateltavista sanoi isoimmaksi merkittäväksi asiaksi sen, että pääsi hankkeeseen työkokeiluun, ja kertoi ettei hän ole aikaisemmin tehnyt minkäänlaista työtä. Tämän vuoksi työkokeilu tuntui positiivisella tavalla henkisesti isolta asialta. Hankkeesta saatu työkokemus on saatanut myös auttaa taloudellista tilannetta, etenkin niillä, kenellä kyseessä on palkkatyö. Yksi vastaajista mainitsi erikseen taloudellisen hyödyn.

”Se (työkokeilu) on varmaan just se isoin juttu, et en mä oo ikinä niinku vapaana ollessa tehny minkään näköstä työtä tai saati ollu missään työkokeilussa...” H2

”Tästä hankkeesta oli jumalattomasti apuu mulle koska mulla oli paperii näyttää et mä oon toiminu kokemusasiantuntijan hommis yli puol vuotta ja sit mut palkattiin vielä ihan normaalityöntekijäks” H3

Neljä viidestä haastateltavasta Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaasta kertoi myös elämänsä muuttuneen uusien hankkeesta saatujen sosiaalisten suhteiden myötä. Yksi haastateltava ei kuitenkaan maininnut tästä asiasta mitään. Vastauksissa ei kuitenkaan tullut ilmi miten sosiaaliset suhteet ovat muuttaneen heidän elämäänsä, mutta aikaisempien vastausten perusteella ilmapiiri on kannustava, mikä on auttanut saamaan elämälle uutta suuntaa. Yksi haastateltava kertoi myös elämänsä muuttuneen hankkeen aikana siltä osin, että hankkeesta autettiin häntä löytämään uusi asunto.

Jokainen haastateltava kertoi oman henkisen olotilansa parantuneen jollakin tavalla hankkeen myötä. Kolmella haastateltavalla henkinen olotila on parantunut hankkeen tarjoamien rutiinien ja päivärytmin vaikutuksesta.

”Joo, se on selkiytynyt ja tota... tasapainoisempi olo. Mä luulen kyllä et se on nää rutiinit. Säännöllinen elämänrytmi joo.” H1

Yhdessä tapauksessa henkinen olotila on parantunut sitä myötä, kun on löytänyt elämäänsä paremman tasapainon työn ja kaiken muun välillä. Nuorten päivätoimintakeskuksessa työnteokoja on voinut harjoitella oman jaksamisen ehdoilla. Eräs haastateltava koki henkilökunnan kanssa käydyt keskustelut henkistä olotilaa helpottavina asioina.

”Sit kun aina puhu Reetan kanssa ja tälläi nii se huomaa kumminki et kaikki suurin osa niistä jutuista niinku että ne ei oo nii isoja kun ite ajattelee ja kaikki tavallaan niinku järjesty...” H3

Jokaisella haastateltavalla on tullut muutosta ajatteluun ja asenteisiin rikosten tekemistä kohtaan. Kahdella haastateltavista suurin ajattelun ja asenteiden muutosprosessi on alkanut jo aikaisemmin, toisella viimeisestä tuomiosta on jo kulunut yli kymmenen vuotta. Toinen taas kertoi asenteiden ja ajattelun muutosprosessin alkaneen jo vankeusaikana mutta Nuorten päivätoimintakeskuksessa positiivisten asenteiden vahvistuneen. Hän mainitsee vankilan järjestämän viisi keskustelua muutoksesta ja suuttumuksenhallintakurssin toimineen alkusysäyksenä muutosprosessille.

Kolmella viidestä haastateltavasta muutosprosessi on tapahtunut suurimmaksi osaksi hankkeen myötä ja hankkeen henkilökunnan avustuksella. Kaksi haastateltavaa kertoi aiemmin impulsiivisuuden ja tappelemisen olleen suurin ongelma. Keskustelut henkilökunnan kanssa ovat autta-
neet keksimään vaihtoehtoisia ratkaisuja ongelmatilanteissa tappelemisen ja impulsiivisen käyttäytymisen sijasta. Toinen näistä kahdesta haastateltavasta kertoi ajattelun muutosprosessin olleen pitkä, yli vuoden kestävä prosessi. Yksi haastateltavista kertoi saaneensa hankkeesta uusia näkökulmia asioihin, mikä helpottaa siinä, ettei ajattele pienimpiäkin asioita ja ongelmatilanteita liian suurina. Aiemmin kyseinen henkilö kertoi häiriökäyttäytymisen johtuvan elämässä tulleista vastoinkäymisistä.

”Siinä on isoja muutoksii kyl tapahtunu mut sekin on alkanu jo vankeusaikana (...) Täällä se on vaan vahvistunu sitten semmonen tietynlainen elämäntyyli minkä haluaa” H1

Motivaation lähteenä rikoksettomaan elämään haastateltavat kertoivat kukin hieman eri asioita. Yksi haastateltava kertoi saavansa motivaatiota siitä, että hoitaisi normaaleja asioita taseeseen tahtiin, jolloin tulisi vähemmän vastoinkäymisiä, mitkä ovat taas laukaisseet rikollisen käyttäytymisen hänen kohdallaan. Yksi kertoi motivaation tulevan perheestään. Eräs haastateltava kertoi alkusysäyksen tulevan parisuhteesta. Kahdessa tapauksessa motivaatio syntyi hyvinvoinnin ja normaalin elämän tavoittelemisesta. Toinen heistä kertoi että on viettänyt jo viisi vuotta elämästään vankilassa nuoresta iästään huolimatta ja toinen kertoi rikollisen elämäntyllin olevan niin stressaavaa kiinnijäämisen pelon sekä toisten rikollisten uhkailun takia, ettei hänen psyyke kestä sitä. Kumpikaan heistä ei halua enää palata tämän takia rikolliseen elämäntapaan, vaan haluavat elää normaalia elämää.

”Nyt viimesin on siit yli 10 vuotta ku viimesin tuomio on tullut (...) Et ei niinku, mielummin on puhtaalla omatunnolla. Sehän on hirveetä kun sä koko ajan kelaat et sä jätät kiinni ja joku tulee ryöstää sut tai ihan mitä vaan. Se on sellasta jatkuvaa stressii että ei mun pää kestä sellasta.” H5

”Kyl siihen motivoi ihan se oma niinku henkinen ja psyykkinen hyvinvointi” H1

6.1.5 Asiakkaiden palaute Nuorten päivätoimintakeskukselle

Kolme haastateltavaa kertoi Nuorten päivätoimintakeskuksessa toimivinta olevan yhteisöllisyys ja vertaistuki. Yhden henkilön mielestä kaikki on toimivaa, eikä eriteltyt asioita yksityiskohtaisemmin. Vertaistuen ohella yksi haastateltava kehui Nuorten päivätoimintakeskuksen tiloja, jotka mahdollistavat yhdessä asioiden tekemisen. Yhden vastaajan mielestä toimivinta Nuorten päivätoimintakeskuksessa on matala kynnys, eikä tarvitse erikseen mitään lähetteitä tai jonotusaikoja jos on jokin ongelma. Sama haastateltava totesi myös, että nuorille on hyvä olla tällainen paikka jossa olla sen sijaan, että oltaisiin muualla sekoilemassa. Yksi painotti vielä toimivaa olevan se, että toiminta ei ole erikseen räätälöity yksittäisten henkilöiden mukaisesti, vaan apua asioihin saa kaikki ketkä sitä tarvitsevat.

”Ehkä semmonen, et ei sitä voi tarpeeks korostaa miten tärkeä asia tämmönen voi jollekin olla et se on iso juttu monelle et saa olla mukana täällä.” H1

Kolmessa vastauksessa tulee erityisesti esille, että tärkeintä ja parasta Nuorten päivätoimintakeskuksessa on ollut vertaistuki ja ymmärretyksi tuleminen. Tämän lisäksi yksi mainitsi yhdeksi tärkeimmistä elementeistä sen, että henkilökunnassa yhdistyy ammatillisuus ja kokemusasiantuntijuus. Kahdessa vastauksessa tulee myös esille vertaisten esittämien näkökulmien tärkeys keskusteluissa.

”Vertaistuki ja sitten se niinkun miten älyttömän hyvin tota toi työntekijöiden ammatillisuus ja sit tota noin kokemus yhdistyy...” H1

”Tääl on ollu kummiskin muitakin nuorii jotka on ollu samoissa tilanteissa toleen sit yhes ollaan päivät täällä et näkee niinku monta näkökulmaa asioista ja kaikki pyrkii jotenki parempaan.” H2

Kaksi vastaajista ei osannut eritellä mitään kehitysehdotuksia toiminnalle. Kolme haastateltavista mainitsi kehitysehdotukseksi jollakin tavalla toiminnan laajentamisen. Kahdessa vastauksessa tuli lisäksi toive, että toimintaa markkinoitaisiin ja tietoisuutta levitettäisiin niin yksittäisille ihmisille, kuin erilaisille viranomaistahoille. Esimerkiksi yksi haastateltava toivoisi, että Nuorten päivätoimintakeskuksen toiminta voisi olla osana rangaistusajan suunnitelmaa. Lisäksi yksi haastateltava totesi, että isommat tilat olisivat tarpeen, ja tiloihin lisää eri aktiviteettimahdollisuuksia kuten biljardipöytää.

”Ehkä tunnetummaks, en mä tiedä Risen kans yhteistyötä (...) tietty sitähän ne tekeekin mutta on se vielä niinku sellain, että eihän tää paikka ois esim. niin tunnettu kun vaikka Punainen Risti.” H3

”Ehkä enemmän sitä kadulle meininkii viel jos sitä pystyis viemään...” H5

6.2 Henkilökunnan haastattelu

Haastattelimme henkilökuntaa, eli Reettaa joka on psykiatrinen sairaanhoitaja ja päihdetyön ammattilainen, ja Kimmoa joka on nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja sekä omaa rikos- ja päihdetäustaa omaava kokemusasiantuntija. Haastattelimme henkilökuntaa samoista teemoista kuin asiakkaita, mutta kysymykset olivat räätälöity henkilökunnan perspektiiviin sopiviksi. Henkilökunnan haastattelujen tarkoituksena oli kerätä aineistoa toisesta perspektiivistä, jotta voimme lopuksi vertailla henkilökunnan ja asiakkaiden kokemuksia keskenään. Tämä auttoi meitä hahmottamaan mahdollisimman hyvin hankkeen yksityiskohtia, mitkä ovat toimivia tai missä olisi mahdollisesti kehitettävää. Henkilökunnasta käytämme sitaattien yhteydessä lyhennettä ”T1” ja ”T2”.

6.2.1 Henkilökunnan kokemuksia vuorovaikutussuhteiden syntymisestä ja syventymisestä

Asiakkaiden kanssa keskustelut lähtevät liikkeelle siitä, että kartoitetaan nuorten tämänhetkistä tilannetta elämässä esimerkiksi suoritettavien rangaistusten suhteen. Henkilökunnan haastatteluista tuli hyvin ilmi, että asiakkaalle annetaan hyvin tilaa kertoa omista asioistaan juuri sen verran, kun oma olotila ja jaksaminen sallii. Arkisia keskustelujen aiheita ovat myös

päivän kuulumiset, jaksaminen, perhe- ja seurustelusuhteet, ja muut ajankohtaiset asiat asiakkaiden elämässä.

”No me käydään keskusteluja siitä asiakkaan tilanteesta, että missä hän on, et onks hänellä joku rangaistusmuoto meillä, yhdyskuntapalvelu, koevapaus tai siten joku muu...” T2

”Riippuu vähän asiakkaista ja onko kuinka kauan ollut toiminnassa mukana, et jotkut lähtee heti niinku kerralla aika hyvin avaa sitä taustaa ja sitä tilannetta, ja jotkut sit heikommin...” T1

Molemmissa henkilökunnan haastatteluissa tuotiin selkeästi ilmi, että luottamuksen ja avoimuuden syntyminen tapahtuu asiakkaan ehdoilla, eikä sitä voida painostaa. Asiakkaalta kysytään säännöllisesti kuulumisia ja tiedustellaan vointia, mutta jos asiakas ei tähän vastaa, niin asian annetaan olla. Mikäli asiakas vastaa, pyritään siihen tarttumaan ja olemaan asiakkaan tukena, ja keskustellaan asiasta sen verran kuin asiakas itse haluaa. Tällä tavoin asiakkaiden luottamus ja avoimuus lisääntyy, kun asiakkaalle annetaan omaa tilaa, ja tarpeen tullen ollaan asiakkaan tukena. Kokemusasiantuntijana toimiva henkilökunnan jäsen kertoi oman roolinsa toimivan etuna asiakkaan luottamuksen ja avoimuuden saamiseksi, kun on antaa myös asiakkaalle jotakin itsestään ja puhutaan niin sanotusti samaa kieltä. Hän voi myös peilata asiakkaan kokemuksia omiin kokemuksiin.

”Ei ruveta niinku poainostaa kuitenkaa et niit tulee kysellään et miten menee, ja sit jos sielt jotain tulee niin tartutaan, mut et vähän niinkun asiakkaan ehdolla, et ei ruveta puskee” T2

”Kun semmonen kaveri ketä tähän aluks tulee eikä oikeen itekään tiedä miten päin olla ja siitä voi mennä oma aikansa, että se lähtee (...) kun antaa ittestänsä niin sanotusti pienen palasen, niin se aika hyvin lähtee liikkeelle että varsinkin kun ittellä on se oma kokemus, niin ne saa sit siitä peilattua itekin (...) samaan kokemuspintaan ni se on ehkä se suurin et sillä sen luottamuksen voittaa helposti ja nopeasti, et sit kun puhuu sitä samaa kieltä ni se on sit ehkä helpompi lähtee avaa niitä juttuja...” T1

Kuten aiemmin mainittiin, henkilökunta kertoo luottamuksen syntyvän oman tilan ja ajan antamisen kautta, sekä pelisilmää käyttäen. Haasteen luottamuksen saamiselle luo se, että työntekijä löytää itselleen ominaisen lähestymistavan jolla vuorovaikutussuhdetta asiakkaaseen lähdetään rakentamaan. Haastetta luo myös se, että rikos- ja päihdemaailmassa ominainen piirre

on toisista ihmisistä haettava hyöty ja oikean luottamuksen puutteellisuus. Tällainen ajatusmalli on helposti juurtunut ihmiseen ja vaatii työskentelyä, että siitä pääsee eroon myöhemässä elämässä. Tämä tuo tietynlaisia ominaispiirteitä tämän kaltaiseen työhön.

”Jos on elänyt voimakkaasti päihde- ja rikosmaailmassa, niin siellähän ei ystäviä ole vaan kaikki perustuu hyötynäkökulmaan, et jokainen saa joltain jotakin ja kehenkään ei voi luottaa. Se luottamus on semmonen asia et se pitää ansaita, ja jos sä lupaat asiakkaalle jotain niin sitten sä myös teet sen (...) luottamus syntyy siitä niinkun aidosta läsnäolosta, sekä myöskin asiakkaasta välittämisestä et sen välittämisen täytyy näkyä susta, et sä oikeesti olet siitä asiakkaasta ja sen asioista kiinnostunu” T2

Lisääntynyt luottamus henkilökuntaa kohtaan näyttäytyy asiakkaiden lisääntyneenä avoimuutena, jolloin asiakas saattaa alkaa puhumaan henkilökohtaisista asioistaan. Välillä asiakkaiden kanssa käydään hyvinkin pitkiä keskusteluita. Lisäksi kasvanut luottamus saa asiakkaan rentoutumaan, ja he voivat olla omana itsenään ja keskustella asioista rennosti. Lisäksi vuorovaikutukseen saattaa tulla mukaan myös huumoria. Joskus voi käydä niinkin, että asiakas avautuu kaikista ongelmista kerralla, jolloin henkilökunta joutuu vähän jarruttamaan tahtia, jotta yksittäisiä ongelmia voitaisiin käsitellä tarkemmin.

Henkilökunnan kanssa puhuminen auttaa asiakkaita hahmottamaan heidän omia tuntemuksia ja reaktioita oman päänsä sisällä. Henkilökunnan mukaan keskustelut ovat auttaneet asiakkaiden tunne-elämän jäsentymistä ja ymmärtämistä, kun esimerkiksi masennus tai kaksisuuntainen mielialahäiriö aiheuttaa omituisia tunnetiloja ja reaktioita. Lisäksi mieltä painavien asioiden ulos tuominen keventää henkistä olotilaa.

”He ei oikein ymmärrä itsekään niitä heidän omia reaktioita pään sisällä... ja lisäksi heillä puuttuu joiltain ihan kokemus siitä, mitä tarkoittaa ilo, suru, itkeminen, raivo, aggressiot ja niiden hallinta, et he ei tiedä sitä nyt selvinpäin ollessaan. Me harjoitellaan niinkun perustunteita.” T2

”Joku painaa mieltä ja se saa sen sanottuu, ni kyl se niinku huomaa siitä ruumiinkielestä et niinku lähtee paremmalla mielellä sit taas eteenpäin...” T1

6.2.2 Henkilökunnan näkemyksiä kokemusasiantuntijuudesta ja vertaisuudesta

Nuorten päivätoimintakeskuksessa kokemusasiantuntijuuden nähdään helpottavan asiakkaiden mukaantuloa ja kiinnittymistä toimintaan. Tämä johtuu osaltaan siitä, että kokemusasiantuntijan läsnäolo on esimerkki siitä, että vaikeasta tilanteesta on mahdollista päästä pois. Lisäksi

kokemusasiantuntija voi oman kokemustaustansa vuoksi antaa syvempää tukea, sillä hän tietää mitä asiakkaasta tuntuu siinä tilanteessa. Kokemusasiantuntija voi käyttää omia kokemuksiaan hyödyksi etsiessään ratkaisuja asiakkaan ongelmiin yhdessä asiakkaan kanssa.

”On kaveri ketä on niinku pystyny aika vaikeestakin tilanteesta selvii, nii kyl mä luulen et se antaa niille jonkun näköstä toivoa myös...” T1

”Pystyy kertoo siitä, että mä ratkoin sitä tällein et mietitään sopisko sulle tää ratkasukeino tai joku muu, tai sanoo niinkun ihan aidosti et mä tiedän todella miltä susta tuntuu tällä hetkellä, mut siihen ei tarvii jäädä tuleen makaamaan.” T2

Nuorten samaistumista kokemusasiantuntijaan on havaittavissa, esimerkiksi jotkut haaveilevat itse toimivansa tulevaisuudessa kokemusasiantuntijana, kun ovat vierestä seuranneet Kimmon työskentelyä. Myös nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan koulutus, jonka Kimmo on käynyt, on osoittautunut kiinnostavaksi asiakkaiden keskuudessa. Kokemusasiantuntijan samaistuminen asiakkaiden tilanteisiin on eräänlainen valttikortti kokemusasiantuntijan Nuorten päivätoimintakeskuksessa tehtävässä työssä. Työntekijä, jolla ei ole kokemustausta päihde- ja rikosmaailmasta, ei voi kokemuksena hahmottaa samoja asioita, esimerkiksi miltä tuntuu istua vankilassa tai olla jonkin päihteen vaikutuksen alaisena, vaan hänellä on tarjottavanaan ammatillinen näkökulma. Kimmo kertoi haastattelussa pystyvänsä löytämään jokaiselta asiakkaalta kokemuksia, jotka ovat verrattavissa ainakin jollakin tasolla omiin kokemuksiin, ja sitä kautta löytyy samaistuminen ja ymmärrys asiakasta kohtaan. Hän kertoi myös, että kun asiakas kertoo omasta tilanteestaan, niin se herättää omia muistikuvia erilaisista tilanteista ja kokemuksista, ja näitä muistikuvia voi käyttää työkaluna asiakkaan tilannetta hoidettaessa.

”Enhän mä voi kertoo kokemuksistani, miltä tuntuu olla jonkun päihteen vaikutuksen alaisena, koska mulla ei sellasta oo, enkä oo tehny rikoksia enkä istunu vankilassa, nii en mä pysty kokemuksena sitä hahmottamaan mut et mulla on sit se toinen puoli...” T2

”Ittellä se tausta on aika kirjava, et kyl sieltä löytyy aina jotain samaa sitten ja pystyy sitten ehkä no, samalle tasolle pystyy sitte aika nopeesti menee...” T1

Nuorten päivätoimintakeskusta aloitettaessa oli pieni huoli siitä, että asiakkaat alkavat tukea ja yllyttää toisiaan epätoivotuissa asioissa, esimerkiksi liittyen rikoksiin ja päihteisiin. Näin ei kuitenkaan onneksi käynyt, vaan asiakkaiden toisiltaan saama tuki on ollut erittäin positiivista, ja heikossa tilanteessa olevaa ollaan aina tuettu eteenpäin. Nuorten päivätoimintakeskuksessa haastatteluiden perusteella vallitsee hyvä yhteishenki ja kannustava ilmapiiri. Jos jollakulla

asiakkaista on huono päivä, niin hänen on annettu rauhassa olla oma itsensä, eikä väkisin puututa asioihin. Pieniä ongelmia on muodostunut, kun joku Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaista halusi nostaa itsensä toisten yläpuolelle ja alkaa vetämään omaa ryhmää. Henkilökunta puuttui tähän tilanteeseen asianmukaisesti, ja muistutti että Nuorten päivätoimintakeskuksessa jokainen on samalla viivalla keskenään.

”Me vaan mietittiin, että mitä jos se kääntyykin sillä tavalla niinku aina tällaisissa ympyröissä on, et jos ne alkaakin tukee toisiaan niissä ei niin kivoissa jutuissa, et ne keksii täällä rikoksia ja alkaa sit että joo joo lähetään vetää yhes. Mutta se ei mennyt niin päin, vaan silloin jos täällä on joku heikoilla, niinkun meillä on täs nyt pari ollu, niin niillä on omat keinonsa välittää se välittäminen (...) näil on onneks tullu vähän semmonen meininki täällä, et kaveria ei jätetä.”
T2

”Huomaa semmosta yhteishenkee et jos tota jos on vähän huonompi päivä, ni kukaan ei niinku oikeestaan sit lähe sohii sitä ampiaispesää...” T1

Ryhmäkeskusteluja käydään Nuorten päivätoimintakeskuksessa käytännössä lähes päivittäin, mutta ne eivät ole millään lailla ohjattuja tai ennalta suunniteltuja, vaan syntyvät lähinnä spontaanisti kun kokoonnutaan samoihin tiloihin. Keskusteluja saattaa syntyä esimerkiksi politiikasta, uskonnosta ja muista ajankohtaisista asioista sekä maailman tapahtumista. Tämä on positiivinen asia, sillä asiakkaiden vanhoissa piireissä keskustelujen keskeiset puheenaiheet ovat olleet useimmiten päihteisiin ja rikoksiin liittyviä, mikä pitkällä aikavälillä supistaa henkilön maailmankuvaa ja ajatusmaailmaa. Nuorten päivätoimintakeskuksessakin joskus puheenaiheet lipsuvat päihteistä ja rikoksista puhuttaessa liiallisuuksiin, jolloin henkilökunnan tehtävänä on asettaa raameja keskusteluille. Henkilökunta mainitsi haastattelussa niin sanotun kuirvanarkkauksen olevan kiellettyä Nuorten päivätoimintakeskuksessa.

”Siis joka päivä kun ne on tässä niin sitä keskustelua käydään ja ne asiat pyörii millon minkäkin teeman ympärillä, mutta mä sanosin et se voi lähtee välillä ehkä heiltä hiukan käsistä, ja silloin mun ja Kimmon tehtävä on pistää siihen myöskin raameja. Yleensä ne koskee niitä tehtyjä rikoksia, päihteitä tai tulevaisuutta, tai sit he muistelee niitä menneitä, koska täytyyhän muistaa se, et vaik he on kuin ollut päihtyneitä niin onhan heil ollu niinku hauskaakin kama-päissään oikeesti (...) mut et kuivanarkkaus täällä on kielletty kuitenkin, et sillee niillä ei aleta sit niinkun jotenkin leijuu kuitenkaan...” T2

6.2.3 Henkilökunnan tekemä palveluohjaus, moniammatillinen verkostotyö ja perhetyö

Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ovat sekä päihde-, että rikostaustaisia. Yleensä, kun henkilö pyrkii pois päihde- ja rikosmaailmasta, tarvitsee hän ympärilleen erilaisia tukiverkostoja ja yhteiskunnan tarjoamia palveluja. Nuorten päivätoimintakeskuksen lisäksi asiakkaat käyttävät muun muassa erilaisten hoitopaikkojen, sosiaalitoimiston, oikeuslaitoksen, Rikosseuraamuslaitoksen ja TE-toimiston palveluja. Jotkut asiakkaat eivät ole välttämättä olleet minikään palvelujen piirissä pitkään aikaan. Nuorten päivätoimintakeskuksessa autetaan nuoria oikeiden palvelujen piiriin tarvittaessa ja kuljetaan rinnalla. Kokemusasiantuntijalla on omakohtaista kokemusta samojen palvelujen käytöstä, joten hän voi tarjota hyvin käytännön apua nuorille. Monesti käy kuitenkin niin, että asiakkaat ovat tottuneet jo kauan käymään monissa eri tukipalveluissa ja verkostoissa, joskus jopa niin, että Nuorten päivätoimintakeskuksessa pitää karsia jotakin palveluita pois.

”Nää on ihan verkostoasiantuntijoita ehkä enemmän kuin minä. He on tottunut monen sukupolven ajan ylisukupolisesti käyttämään niinkun erilaisia yhteiskunnan palveluja jopa niin, et me joudutaan karsimaan niitä. Heillä on niinkun viikkotyö olla yhteiskunnan eri palveluissa. (...) et he tarvii lähinnä palveluohjaukselta sitä kanssakulkemista.” T2

Nuorten päivätoimintakeskuksen henkilökunta antaa nuorille käytännön apua heidän perustarpeisiinsa. Tässä asiassa henkilökunta toimii todella joustavasti. He voivat tarvittaessa auttaa asiakasta asioiden hoitamisessa virka-ajan ulkopuolella, mikäli tilanne on akuutti ja sen luonteinen, ettei se voi odottaa. Henkilökunnan tarjoama käytännön apu on ollut muun muassa asunnon hankkimista asunnottomille asiakkaille, toimeentulotuen hankkimista, opintoasioita, tukitoimien tarjoamista vankeusrangaistukseen liittyen, asiakkaiden perheenjäsenten tukemista kuuntelemalla ja keskustelemalla, ja muuta tukemista sekä konkreettisten asioiden selvittelyä esimerkiksi erilaisiin tukiin liittyen.

”On nyt täs jo moni nuori saanut asunnon (...) toimeentulotuen hankkiminen, meillä on ihminen joka ei oo neljään vuoteen ollut missään yhteiskunnan palvelujen piirissä (...) meillä on opintopolkuun lähdössä tästä kaksi (...) jos on vankeusrangaistus tulossa niin siihen sitten erilaisia tukitoimia (...) perheethän saa meiltä ihan käytännön apuu, et mä oon se käytännön apu eli äitien jaksamiseen, istuminen ja kuuntelu tai ihan konkreettisten asioiden selvittäminen, miten tukiä voi saada...” T2

”Kuskataan tarpeen sitten ja ollaan siinä arjessa mukana et se on ehkä sellanen isoin, ehkä mitä nekin arvostaa (...) se ei oo vaa sillee et ollaan täällä vaa duunissa virka-aikaan ja tehään sen ulkopuolellakin se mikä voidaan tota, se on se.”

T1

Yhteistyötahoja Nuorten päivätoimintakeskuksella on todella suuri määrä, esimerkiksi Erilaisten oppijoiden liitto, Vamos, Romano Missio, yhdyskuntaseuraamustoimistot ja vankilat, sekä erilaiset oppilaitokset kuten Laurea-ammattikorkeakoulu ja erilaiset ammattioppilaitokset. Yksi tärkeimmistä verkostoista on kuitenkin asiakkaiden perheenjäsenet tai muut huoltajat. Sen lisäksi, että huoltajia kuunnellaan ja tuetaan, hoidetaan heidän kanssaan myös käytännön asioita. Nuorten päivätoimintakeskuksen henkilökunta voi kartoittaa asiakkaan ja hänen perheensä tilannetta, ja arvioida oikeita palveluita asiakkaan tarpeisiin. Lisäksi esimerkiksi erään asiakkaan joutuessa vankilaan, autettiin hänen perhettään hoitamaan siihen liittyviä käytännön asioita, kuten asunnon loppusiivousta ja tavaroiden poistamista. Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkailla ei välttämättä ole perinteistä ydinperhettä, mihin kuuluu isä ja äiti, vaan voi olla kyseessä pitkän laitostaustan omaava henkilö, jolloin perhe on käytännössä joku muu tärkeä aikuinen, kuten koulukodin työntekijä tai muu ammattilainen.

No perhetyöhän meillä on aika laaja käsite. Kaikilla nuorilla ei oo ns. ydinperhettä et siel ei oo esimerkiks äitiä ja isää, tai et pelkästään äiti, vaan monilla on laitostaustaa ja sitten tää perhe saattaa olla jostain koulukodin joku tärkeä aikuinen tai joku muu, niin semmonen yhteydenpito. Koska he on sitten, sitten kun he tästä meiltäkin lähtee eteenpäin, niin pitää olla verkostoja ja semmonen kannattelevaa verkostoo, ja yleensä näistä ihmisistä se syntyy jotka on heille tuttuja ja luotettavia.” T2

”Mennään sinne kotiin jossa sen tarve on ja käydään sitten sitä perheen tilannetta läpi (...) yksin asiakas kun hänet vangittiin niin oli äidin kanssa yhteydessä, et siel piti hoitaa loppusiivoukset ja vähä sitä niinku järjestellä et kuka hakee tavarat ja miten ne haetaan, et toi on yks esimerkki.” T1

Asiakkaiden perheenjäsenistä nuorten äidit ovat näkyvimpiä, sillä he ovat yhteydessä Nuorten päivätoimintakeskukseen jos he ovat huolissaan jostakin asiasta, tai vaihtoehtoisesti haluavat kiittää henkilökuntaa hyvin tehdystä työstä. Lisäksi kiitosta on tullut lastensuojeluviranomaisilta liittyen erään asiakkaan asioiden hoitamiseen ja aktiivisuuteen lastensuojeluverkostojen suuntaan.

6.2.4 Desistanssin tukeminen ja motivaation näyttäytyminen henkilökunnalle

Asiakkaiden voimaantuminen on yksi tavoitteista Nuorten päivätoimintakeskuksessa. Henkilökunnan haastattelujen mukaan asiakkaiden voimaantuminen on selkeästi havaittavissa. Osa asiakkaista on Nuorten päivätoimintakeskukseen tullessaan erittäin huonossa kunnossa sekä fyysisesti että henkisesti. Kun asiakas on ollut kuukauden, tai pidempään mukana toiminnassa ja saanut asioitaan hoidettua ja paranneltua olotilaansa, se näkyy muun muassa hänen ulkoisessa olemuksessaan lisääntyneenä iloisuutena ja aktiivisuutena. Asiakkaiden voimaantuminen näkyy myös halukkuutena jatkaa Nuorten päivätoimintakeskuksen toiminnassa, vaikka oma rangaistus on tullut jo suoritettua. Tämä kertoo lisääntyneestä oma-aloitteisuudesta. Asiakas saattaa pyrkiä esimerkiksi palkkatuelle tai työkokeiluun omasta tahdostaan. Osa asiakkaista on mukana aivan vapaaehtoisena. Henkilökunta kertoo voimaantumisen syntyvän siitä, että asiakkaalle ei tuoteta liikaa paineita esimerkiksi työkokeilussa, vaan nuori saa tehdä asioita omien voimavarojensa sallimissa puitteissa. Onnistumisen kokemuksista ja hyvin tehdyistä asioista annetaan välitöntä palautetta, mikä osaltaan motivoi asiakasta jatkamaan eteenpäin ja keräämään onnistumisen kokemuksia. Työntekijät kuitenkin korostavat, että palautetta annetaan vain aiheesta.

”Sen huomaa siitä olemuksesta ja siitä niinku löytyy sitä elämäniloo. Ja muistan parista kaverista semmosesta ketkä on nähnyt kaverinsa tulleen tänne näin ja näkee sen kuukauden päästä, ni ei meinannu ees tunnistaa samaks kaveriks.” T1

”Kertoo mun mielestä siitä, että asiakkaat on voimaantunut, koska ne käy täs yhä edelleen, ja heillä ei ole siis pakko et rangaistus on saattanut päättyä ja hän on tullu sit työkokeiluun ja nyt lähössä sit palkkatuelle meille ihan tekemään hommia.” T2

Nuorten päivätoimintakeskus on tarjonnut monille nuorille ihan konkreettisia elämänmuutoksia. Työntekijät mainitsivat esimerkkeinä uuden asunnon hankkimisen joillekin asiakkaille, asiakkaiden ohjaamisen opintopoluille, työkokeilun ja palkkatukityöpaikan tarjoamisen, turvallisen paikan tarjoamisen mihin asiakkaat voivat kiinnittyä, päivärytmin löytymisen, rikosten kuten näpistelyjen ja varkauksien vähenemisen, päihteettömyyden ja kokonaisuudessaan elämälle uuden suunnan löytymisen.

”Yks asiakas, ketä meillä oli ennen koevapaudessa ja nytten jatkaa hetken työkokeilussa, ja otetaan se palkkatuelle nyt kun meillä on toi musaprojekti tossa noin ni, se että kun meillä on se tuntityöntekijänä, et kun meillä on tullu vanhanliiton räppäri tähän näin, ni huomaa sen innon ja se halu tehä musiikkii (...) ku sitä koulutetaan tai yritetään kouluttaa nyt jonkunnäköinen studioteknikko, et se paljon antaa sitä buustii siihen. Ja sitten hänellä ois tavoitteena lähtee

opiskelemaan nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaksi, mut katotaan miten toi musiikki lähtee viemään mennessään. Et ehkä se on ollut sellanen hyvä esimerkki et löytää täältä sellasta uutta suuntaa.” T1

Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaiden asenteiden muutos suhteessa päihteisiin ja rikollisuuteen on jokseenkin muuttunut. Toinen työntekijä kertoi, että asiakkaat elävät elämää päivä kerrallaan, jolloin välillä näkyy muutosta mutta toisinaan tulee takapakkia. Toinen työntekijä kertoi, että asiakas saattaa ottaa takapakkia silloin, kun ongelmia elämässä ilmenee. Suurimpia ongelmatilanteita tuntuvat aiheuttavan raha-asiat. Huumebisneksellä on saatettu aiemmin saada hetkessä suuriakin määriä rahaa, kun taas nykyään pitäisi yrittää elää erilaisten tukien varassa, jotka eivät nekään aina tule ajallaan. On ollut esimerkiksi tilanne, jossa tuet eivät saapuneet ajallaan, ja asiakkaalle tuli ensimmäisenä mieleen hankkia rahaa väärin keinoin, jolloin henkilökunnan tehtävänä oli puhua hänelle järkeä ja miettiä jotakin muuta ratkaisukeinoja. Myös virkavaltaa, varsinkin poliiseja kohtaan asenteet muuttuvat hieman hitaammin, ja asenteisiin vaikuttaminen on vaikeaa. Vankilan henkilökuntaa muistellaan usein hyvälläkin, jos asiakasta on kohdeltu inhimillisesti ja esimerkiksi mahdollistettu koevapauden suorittaminen. Päihteiden käytön vähentäminen tai lopettaminen vähentää myös rikosten tekemistä, sillä ne kulkevat hyvin paljon käsi kädessä. Eräänlainen ongelma on, että henkilökunta ei voi tietää, mitä tapahtuu Nuorten päivätoimintakeskuksen ulkopuolella, eikä sitä voi valvoa.

”Täällä voivotellaan sitä et hei mä sain kymppitonin joka ilta niinku vedetty ja nyt mä elän neljäksadal eurolla kuukaudessa (...) tässä yks asiakas paineistu tosi paljon, hänellä oli tuki myöhässä ja paperit oli mennyt oikein ja se oli sitten viraston moka, niin kyl hänellä oli ensimmäisenä tuli semmonen asia mieleen, miten hän sitä rahaa sitten saa tehtyä, et silloin tehtiin Kimmon kans aika paljon täs hommia et hei nyt ihan oikeesti joku muu keino täytyy löytyy...” T2

”Tietysti jos päihteet jää vähemmälle, se sitten ehkä minimoi sitten niitä rikoksii tai ainakin vähentää (...) mut koskaan ei tiiä sit et tota mitä sitte kulisissa tapahtuu, mut ei se sitte niin kauan kun täällä ollaan selvinpäin eikä tääl bliisata mitään, se on niinku se tärke juttu tietystikin, tääl ei voida sitte vapaa-ajalla valvoo mitää tietenkään, mut tietysti toivotaan että se niinkun vähenis tai loppuis kokonaan.” T1

Aikaisemmin tuli jo ilmi, että motivaatiota elämänmuutokseen tarjoaa muun muassa onnistumisen kokemukset ja niistä hyvän palautteen antaminen. Onnistumisen kokemuksia lisää se, että asiakkaita ei painosteta, vaan he tekevät asioita omien voimavarojensa mukaisesti. Tämän lisäksi motivaatioita antaa myös kokemusasiantuntijan näyttämä esimerkki siitä, että rikos- ja päihdemaailmasta on mahdollista päästä pois, ja lain paremmalla puolella oleminen voi olla

mukavaa ja pidemmän päälle kannattavaa. Reetta puolestaan näyttää päihteetöntä, normaalin elämän mallia ja etenkin monet naisasiakkaat ovat samaistuneet ja koittaneet ottaa hänestä esimerkkiä. Henkilökunta mainitsee myös eräänä motivointikeinona sen, että ollaan luotettavia eikä petetä luottamusta. Luottamuksen lisääntyessä myös asiakkaat ovat vastaanottavaisempia asioille, mitä heille sanotaan. Motivaation ylläpitämisen kannalta on hankalaa se, että muutamien onnistumisien kautta asiakkaan motivaatio saattaa nousta nopeasti huippuunsa, mutta vastoinkäymisen sattuessa motivaatio voi tippua erittäin nopeasti myös alas. Motivaation ylläpitäminen pitkällä aikavälillä nähtiin haasteeksi.

”Tiiätsää mun pitää välillä aina sanoo, et mä en oikeesti tiedä et miks ne motivoituu, ja millä, mut ne vaan motivoituu. Mutta mä niinkun väitän, että ehkä tietenkkin se et okei, Kimmo antaa niinku sitä kokemusmaailmaa et niinkun miksi ei kannata jäädä rikolliseen ja päihteelliseen maailmaan (...) mä pidän itsestään-selvänä että ollaan rikoksettomia ja päihteettömiä, niin ehkä sitä ainakin meidän naisasiakkaat kattoo, että niin et toikin on... niinkun että en mä oo, ei mun oo tarvinnu, et ne hirveesti samaistuu.” T2

6.2.5 Henkilökunnan palaute Nuorten päivätoimintakeskuksen toiminnasta ja kehittämisestä

Henkilökunnalta kysyttäessä Nuorten päivätoimintakeskuksen kehitettävistä asioista molemmilta nousi esiin meneillään oleva studioprojekti ja toinen mainitsi myös dokumenttikuvauksen, joista molemmista haluttaisiin saada tuloksia. Studioprojektiin haluttaisiin saada myös pysyvyyttä. Ongelmaksi toisinaan saattaa muodostua se, että kun asiakkaita tulee ja menee, niin projekti ei silloin etene. Henkilökunta näkee studioprojektin isona mahdollisuutena. Kehittämistä tulee tapahtumaan myös verkostoitumisen osalta, verkostoja halutaan yhä enemmän ja että ne kantavat, kun asiakkaat alkavat olemaan pidemmällä. Vuoden 2017 haasteita ovat myös päihde- ja mielenterveysalan koulutukset, joita oltiin jo aloiteltu haastatteluhetkellä. Yksilöiden kohdalla kehittämistarpeita on vaikea jäsenellä, sillä asiakkaat ovat kukin hieman eri vaiheissa omissa asioissaan.

Edellämainittujen kehittämistarpeiden kehittäminen vaatii henkilökunnan mukaan peruspäivätyön tekemistä. Asiakkaat tuovat Nuorten päivätoimintakeskukseen ilmiöt, joihin henkilökunnan pitää vastata. Toinen henkilökunnan jäsenistä mainitsi myös Nuorten päivätoimintakeskuksen ja studioprojektin tarvitsevan markkinointia.

”Asiakkaathan tuo tänne ne asiat ja meidän tehtävä on vastata niihin, mut ei sillä tavalla että me rajattomasti sätkyukkona tehdään niinkun niitten toiveiden mukaisesti, mut he tuo ne ilmiöt tänne jotka varmasti sitten aiheuttaa meille myös niitä kehityshaasteita.” T2

Kysyessämme Nuortenpäivätoimitakeskuksessa hyvin toimivista asioista, toinen työntekijä kertoi ruokaryhmän toimivaksi toiminnoksi. Toimivaa on myös hyvä ilmapiiri, jossa jokainen saa olla oma itsensä. Toinen työntekijä kertoi kaikkein toimivammaksi asiaksi Nuorten päivätoimitakeskuksen matalan kynnyksen tulla toimintaan mukaan.

Kysyimme Nuortenpäivätoimitakeskuksen työntekijöiltä, ovatko he saaneet palautetta ja minkä laista palautetta he ovat saaneet asiakkailta ja heidän omaisiltaan. Toinen työntekijä kertoi, että he ovat saaneet positiivista palautetta lastensuojeluviranomaisilta, sillä heidän eräs asiakas kuului lastensuojelun piiriin, ja siellä oltiin iloisia siitä, että kyseinen asiakas on alkanut voimaan paremmin. Nuorten vanhemmilta tulee monesti suoraa palautetta ja kiitosta Nuorten päivätoimitakeskuksen henkilökunnalle. Kiitosta on tullut esimerkiksi, siitä että nuorten asioita on hoidettu aidosti ja välittävästi joskus jopa työaikojen ulkopuolella. Kiitosta nuorten vanhemmilta on tullut myös siitä, että Nuorten päivätoimitakeskuksen työntekijät ovat olleet vanhempien tukena, jakaen erilaisia vanhempien kokemia tunnetiloja, kuten surua, ahdistusta ja häpeää oman lapsensa tilanteesta. Asiakkailta itseltään tulee aika vähän palautetta mutta toisinaan sitäkin saattaa tulla. Suurin palaute näkyy siinä, että nuori tulee aina mielellään Nuorten päivätoimitakeskukseen. Eräs asiakas antoi palautetta, jossa kertoi Nuorten päivätoimitakeskuksen muuttaneen hänen elämänsä.

”No joo asiakkailta tulee aika vähän yleensä, mut kyl se tulee yleensä ilman sanomattakin, että et jos ne tänne tulee mielellään ni se on se isoin palaute.”

T1

”Vanhemmilta ollaan niinku saatu sitä palautetta että tietenkkin että jotenkin et jaetaan sitä surua ja jaetaan sitä tuskaa ja sitten jaetaan myöskin sitä kokemusta (...) jaetaan myös sitä häpeää ja syyllisyyden tunnetta siitä, että et mun lapsi käyttäytyy näin ja tekee tällasia asioita ja mä oon sen kasvattanut, jotenkin sitä vanhempien, vanhempien ahdistusta... siit tulee aika vanhemmilta tulee aika paljon palautetta.” T2

Lopuksi vielä toinen työntekijöistä halusi tuoda esille ammatillisuuden ja kokemusasiantuntijuuden toimivan hienosti yhdessä. Aina jos toiselta loppuvat omat työkalut, voi toinen tulla avuksi. Tämä toimii kumpaankin suuntaan ja toimii luontevasti. Toinen työntekijä halusi tehdä selväksi eroavaisuuden Nuorten päivätoimitakeskuksen ja tavallisen nuorisotalon välillä. Työntekijä kertoi, että Nuorten päivätoimitakeskuksessa saatetaan tehdä osittain samojakin asioita kuin nuorisotalolla, eli nuorten kanssa puuhataan ja tekemisellä on yleisesti suuri merkitys. Nuorten päivätoimitakeskuksen kaikilla asiakkailta on sekä rikos- että päihdetausta ja asiakkaiden elämäntilanne on paljon huonompi kuin nuorisotalon asiakaskunnalla. Tämä määrittää

osaltaa nuorten päivätoimintakeskuksen toimintaa. Nuorten päivätoimintakeskuksen tarkoitus on auttaa asiakkaitaan eteenpäin elämässään. Nuorten päivätoimintakeskuksessa ollaan läsnä asiakkaiden kanssa, kuunnellaan heidän murheitaan ja pyritään auttamaan heitä eteenpäin. Terapiasta kyse ei kuitenkaan ole, eikä sitä perinteisessä tarkoituksessa anneta mutta asiakasprosessi on kuitenkin osaltaan terapeuttinen.

7 Johtopäätökset

Tarkastelemme tässä luvussa opinnäytetyössämme nousseita keskeisimpiä asioita. Pyrimme vastaamaan saamamme aineiston perusteella tutkimuskysymyksiimme, jotka ovat:

”Miten nuoret ovat kokeneet Nuorten päivätoimintakeskuksen kautta saadun kokonaisvaltaisen tuen?”, ”Minkälaisia valmiuksia Nuorten päivätoimintakeskus on tarjonnut arjen hallintaan sekä rikos- ja päihdekäyttämiseen?” ja ”Miten nuoret ovat kokeneet kokemusasiantuntijan ja vertaisuuden vaikutuksen?”. Kuhunkin kolmeen tutkimuskysymykseen vastaamme omassa alaosikossa. Peilaamme myös johtopäätöksiä työmme teoreettiseen viitekehykseen.

7.1 Kokonaisvaltainen tuki syntyy niin henkilökunnan kuin vertaisten avulla

Selvittäessämme, mistä kokonaisvaltainen tuki nuorille syntyy ja miten nuoret ovat sen kokeneet, voimme todeta sen koostuvan monista yksittäisistä eri elementeistä. Yksi tuen muoto, jota Nuorten päivätoimintakeskuksessa asiakkaat saavat osakseen, on vuorovaikutuksellinen tukeminen. Tämä syntyy siitä, että henkilökunta koettiin helposti lähestyttäväksi. Nuoret kokivat, että voivat olla omia itsejään henkilökunnan läsnäollessa ja pystyvät jakamaan henkilökunnan kanssa omia henkilökohtaisia asioitaan. Asiakkaat kokivat yksilöllisesti sen avun, mitä henkilökunnalta ovat vuorovaikutuksellisen tukemisen kautta saaneet. Vuorovaikutus tuo esimerkiksi uusia näkökulmia, helpottaa henkistä olotilaa, auttaa arjessa jaksamiseen, ja tärkeäksi koettiin myös, että on paikka johon voi aina mennä puhumaan omista asioistaan. Seikkulan ja Arnkilin (2005) mukaan dialogisuuden periaatteeseen kuuluu toisten kuunteleminen, hänen viestinsä tulkitseminen ja siihen vastaaminen. Dialogisuuden toimiessa oikein, vallitsee kaikkia osapuolia huomioiva ja kunnioittava ilmapiiri.

Vertaistuki on yksi merkittävimmistä tukielementeistä Nuorten päivätoimintakeskuksessa.

Eveliina Pöyhösen ym. (2003) mielenterveyspuolen vertaistuen tutkimuksissa ilmenee tärkeäksi vertaistukiryhmän roolien tasa-arvoisuus ja yhteisön terapeuttisuus (Pöyhönen 2003, 48-52). Opinnäytetyömme tulosten perusteella vertaisuus luo Nuorten päivätoimintakeskukseen kannustavan ilmapiirin, mikä on omiaan auttamaan jokaista kohti päihteetöntä ja rikoksetonta elämää. Lisäksi vertaisuus tuottaa hyödyllistä ajatusten vaihtoa ja uusia näkökulmia asioihin, joihin aikaisemmin ratkaisuvaihtoehdot ovat olleet suppeita ja haitallisia. Ryhmäkeskustelut vertaisten välillä kuuluvat Nuorten päivätoimintakeskuksen arkeen, ja tämän asiakkaat kokivat

tärkeäksi osaksi toimintaa. Osallistuminen jonkin yhteisön toimintaan ja sosiaalisten verkostojen rakentuminen ovat tärkeitä mielenterveyttä edistäviä tekijöitä (Eskola & Karila 2007, 206-207).

Nuoret kokivat saavansa henkiökunnalta käytännön apua mahdollisuuksien ja omien tarpeidensa mukaan. Tämä tarkoittaa käytännössä palveluohjausta ja henkilökunnan mukana kulkemista asioiden hoidossa. Nuoret ovat saaneet henkilökunnalta konkreettista apua esimerkiksi asunto-, virasto- ja tukiasioissa, joissa olisi ollut vaikeaa tai jopa mahdotonta pärjätä omin avuin. Palveluohjauksen päällimmäisenä tarkoituksena on tukea asiakasta kohti itsenäistä elämähallintaa. Palveluohjausta on tarkoitettu toteuttaa yksilöllisesti asiakkaan omien tavoitteiden ja tarpeiden mukaisesti, ja päämääränä on vahvistaa asiakkaan henkilökohtaisia voimavaroja, sekä tukea häntä kohti itsenäistä elämähallintaa (Suominen & Tuominen 2007). Asiakkaiden haastatteluissa tuli ilmi, että tukea on tarvittu aiemmin enemmän vaikeilla hetkillä, ja nykyään osataan jo toimia melko itsenäisesti.

Nuoret kokivat saaneensa Nuorten päivätoimintakeskuksesta tukea rikos- ja päihdekäyttäytymiseen, arjen hallintaan sekä ajattelun ja asenteiden muutokseen. Tärkeänä asiana nousi esille työkokeilun ja työelämään tutustumisen onnistuminen hankkeen kautta. Työkokeilun ja arjen toiminnassa mukana olemisen myötä kehittynyt päivärytmi ja rutiinit olivat nuorten mielestä tärkeässä roolissa kuntoutumisen kannalta. Jokainen haastateltava asiakas kertoi myös muutosta tapahtuneen rikollisuutta ja päihteitä kohtaan. Yksi muutosprosessia edesauttanut asia on ollut vaihtoehtoisten ratkaisumallien ja näkökulmien löytyminen ongelmatilanteisiin henkilökunnan ja vertaisten avulla. Rikollisuudesta irrottautuminen vaatii muutoksia ihmisen elämässä. Kuuselan (2015) mukaan erilaisia muutoksia tarvitaan, eli puhutaan subjektiivisista ja sosiaalisista muutoksista. Subjektiiviset muutokset tarkoittavat muutoksia omassa identiteetissä ja siinä, miten itsensä näkee. Tähän liittyen myös motivaatiossa pitää tapahtua positiivista muutosta. Sosiaaliset muutokset tarkoittavat esimerkiksi muutoksia parisuhteessa tai sosiaalisessa elinympäristössä. Tulosten mukaan arjenhallintaan on auttanut myös yksinkertaisesti se, että on jokin turvallinen paikka ja toimintatilat, jonne mennä. Saamiemme tulosten perusteella kokonaisvaltainen tuki syntyy dialogisuuden, vertaistuen, käytännön avun, arjenhallinnan tukemisen sekä ajattelun ja asenteiden muutosprosessin yhteisvaikutuksesta.

7.2 Työelämää ja rikoksetonta sekä päihteetöntä arjenhallintaa harjoitellaan henkilökunnan avustuksella

Arjenhallinnan valmiuksien kasvattaminen on yksi Nuorten päivätoimintakeskuksen toiminnan keskeisimmistä tavoitteista, joten selvitimme, mitä valmiuksia nuoret ovat kokeneet itse saaneensa hankkeesta. Tuloksiemme mukaan yksi merkittävimmistä esille nousseista seikoista arjenhallinnan valmiuksiin liittyen oli päivärytmi. Päivärytmi syntyy esimerkiksi työkokeilun kautta, kun arkisin on herättävä ja tultava ajoissa paikalle Nuorten päivätoimintakeskuksen

järjestämään työkokeiluun. Ilman säännöllistä päivärytmiä ja rutiineja yhteiskuntaan on vaikeaa kiinnittyä. Yöaikaan valvominen ja ulkona liikkuminen saattavat tämänlaisissa tapauksissa altistaa päihteiden käytölle ja sitä kautta rikolliselle käyttäytymiselle. Säännöllinen päivärytmi käytännössä pakottaa yöt nukkumiselle. Opinnäytetyömme tuloksien mukaan päivärytmin ylläpitämistä tukee mielekäs tekeminen, esimerkiksi Nuorten päivätoimintakeskuksessa meneillään oleva studioprojekti, joka koettiin erittäin positiiviseksi asiaksi.

Valmiuksia arjenhallintaan ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen ovat antaneet erityisesti työkokeilut ja erilaiset työllistymiseen liittyvät asiat. Asiakkaat kokivat työelämän erittäin tärkeäksi ja olivat motivoituneita työelämään. Tämä ilmenee esimerkiksi siten, että nuoret hakeutuvat omasta aloitteestaan työkokeilun jälkeen Nuorten päivätoimintakeskukseen palkkatuelle. Motivaatio työelämää kohtaan ja sen ylläpitäminen on hyvin tärkeää yhteiskuntaan kiinnittymistä ajatellen. Motivaatiota ylläpitää esimerkiksi välitön ja rehellinen palautteen antaminen onnistumisista, mutta myös se, että nuorten annetaan tehdä asioita heidän omien voimavarojensa mukaisesti, eikä heitä painosteta. Sama pätee myös opintoja ja opintopolun aloittamista kohtaan, mitä myös tuetaan Nuorten päivätoimintakeskuksessa. Rikollisuudesta irrottautuminen vaatii monia isoja muutoksia eri elämänalueilla, ja näitä voi olla juuri motivaation löytyminen ja muutokset työelämässä (Kuusela 2015, 22-26). Nuorten päivätoimintakeskuksen tarjoama päivärytmi ja toiminta on täysin päihteetöntä ja se myös ylläpitää päihteettömyyttä. Tätä kautta opitaan toimimaan yhteiskunnassa ilman päihteitä. Päihteettömyydellä on yleisesti myös rikollista käyttäytymistä vähentävä vaikutus. Yksi merkittävä päihteettömyyden tukija on verstaistuki ja se, että päivittäin ympärillä olevat ihmiset ovat selvin päin.

Nuorten päivätoimintakeskuksessa opetellaan myös asioiden hoitamista henkilökunnan avustuksella, mikä osaltaan auttaa yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Käytännössä henkilökunnan antama apu on ollut mukana kulkemista asioiden hoidossa esimerkiksi erilaisissa virastoissa. Tämä on antanut valmiuksia asiakkaille toimia jatkossa itsenäisemmin, mikä on tärkeää siinä vaiheessa kun asiakkuus Nuorten päivätoimintakeskuksessa päättyy. Suomisen ja Tuomisen (2007) mukaan palveluohjauksen keskeisimpänä päämääränä on asiakkaan voimavarojen lisääminen siten, että asiakkaasta tulee mahdollisimman itsenäinen toimija. Henkilökunta avustaa nuoria kiinnittymään eri tukiverkostoihin, esimerkiksi Kelaan, erilaisiin sosiaaliturvapalveluihin ja mahdollisesti muihin kuntoutuspalveluihin, jotta asiakas olisi Nuorten päivätoimintakeskuksen jälkeenkin tarvitsemiensa palvelujen piirissä.

Nuoret ovat saaneet henkilökunnalta keskustelujen kautta apua sekä tukea ajattelun ja asenteiden muutosprosessiin, sekä vaihtoehtoisia ongelmanratkaisumenetelmiä haastaviin elämäntilanteisiin. Ajattelun ja asenteiden muutosprosessi on pitkä, eikä se käytännössä ole voinut tapahtua kokonaan Nuorten päivätoimintakeskuksen tähänastisen olemassaolon aikana, mutta siihen vaikuttaminen on erittäin tärkeää. Ajattelun ja asenteiden muutos on prosessimainen

tapahtuma ja siihen liittyy myös se, että välillä tulee takapakkia. Tämä vaatii henkilökunnalta vahvaa ammatillisuutta. Ilman ajattelun ja asenteiden muutosta päihteisiin ja rikollisuuteen, ei niistä ole kovinkaan mahdollista irroittautua. Ajattelun ja asenteiden muutos on osa desistanssia, joka nykykäsityksen mukaan on useimmiten pitkäkestoinen prosessi (Kuusela 2015, 22-26). Tulosten perusteella voidaan sanoa Nuorten päivätoimintakeskuksen tarjonnan arjen hallinnan valmiuksia päivärytmin, työn tarjoamisen, palveluohjauksen ja asioiden hoidon opetteluun, sekä ajattelun ja asenteiden muutosprosessin tukemisen kautta.

7.3 Yhdistävät kokemukset toimivat voimavarana kokemusasiantuntijuudelle ja vertaisuudelle

Selvittäessämme miten asiakkaat ovat kokeneet vertaisuuden ja kokemusasiantuntijuuden vaikutuksen, vahvistui käsitys siitä, että vertaisuudella ja kokemusasiantuntijuudella on keskeinen rooli kuntoutumisprosessissa. Kokemusasiantuntijan rooli on merkittävä Nuorten päivätoimintakeskuksessa. Kokemusasiantuntijan omakohtaiset kokemukset muodostavat asiakkaiden kanssa yhteisen kosketuspinnan asioihin. Tämä auttaa alussa luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen syntyemisessä, mikä on tärkeää jatkossa kuntoutumisprosessin etenemisen kannalta. Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde tekee dialogista aitoa, jolloin asiakkaan kanssa käytävällä vuorovaikutuksella voidaan pitää oikea suunta (Seikkula & Arnkil 2005, 85-86). Kokemusasiantuntija toimii itse esimerkkinä siitä, että vaikeista tilanteista voi selviytyä, ja hänen oma-kohtainen tarinansa toimii motivaationlähteenä ja suunnan antajana. Asiakkaiden samaistuminen kokemusasiantuntijaan saattaa myös nostaa mahdollisuuksia kiinnittyä paremmin yhteiskuntaan, sillä jotkut asiakkaat ovat kokemusasiantuntijan esimerkkiä katseltuaan alkaneet miettiä itsekkin tekevänsä tulevaisuudessa töitä kokemusasiantuntijana, tai hakeutuvansa nuoris- ja vapaa-ajanohjaajan koulutukseen.

Vaikka Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat tulevat eri lähtökohdista, on heillä silti tiettyjä yhteisiä elementtejä rikos- ja päihdehistoriassa. Tämä antaa kokemusasiantuntijalle syvempää ymmärtämistä asiakkaiden eri ongelmatilanteisiin ja tunnetiloihin mitä niihin liittyy. Kokemusasiantuntija on myös asiakkaiden vertainen. Vertaiselta saa eri asioihin erityislaatuista tukea, mitä ammattiauttajat tai ystävät eivät pysty antamaan, koska heiltä puuttuu omakohtainen kokemus asioista (Rissanen & Puumalainen 2016, 4). Tällaista syvempää ymmärtämistä on erittäin hyödyllistä käyttää työvälineenä, sillä tällä tavoin kokemusasiantuntija saa asiakkaaseen syvemmän henkisen vaikutuksen. Tällöin esimerkiksi kokemusasiantuntijan sanomisilla on paljon suurempi vaikutus asiakkaaseen, kuin esimerkiksi jollakin työntekijällä jolla ei ole oma-kohtaista kokemustaustaa. Opinnäytetyömme tuloksissa tuli ilmi, että asiakkaat saattavat puhua tietyistä asioista mieluummin kokemusasiantuntijan, kuin kenenkään muun ulkopuolisen kanssa. Samoin tuloksissa nousi esille, että niin sanotun saman kielen puhumisella on edistävä vaikutus kokemusasiantuntijan ja asiakkaiden vuorovaikutussuhteeseen. Hyvän kokemusasian-

tuntijan ominaisuuksiin kuuluu taito reflektoida omia kokemuksiaan ja käyttää niitä työvälineenä eri tilanteissa asiakkaiden kanssa, eli tavallaan hän toimii ”peilinä” asiakkaille. (Falk, Kurki, Rissanen, Kankaanpää & Sinkkonen 2013, 14-16).

Asiakkaat kokivat vertaisuuden periaatteen positiivisena asiana. Koettiin hyväksi se, että ympärillä olevilla ihmisillä on eri taustoista huolimatta samankaltaisia kokemuksia ja yhteinen päämäärä. Vertaisryhmässä tapahtuvassa kuntoutuksessa yhtenä vahvuutena toimivat kokemukset, joissa on samankaltaisia elementtejä ja yhteisiä piirteitä (Taitto 2002, 22, 79-80). Nämä asiat ovat luoneet Nuorten päivätoimintakeskukseen kannustavan ja auttavan ilmapiirin, mikä on erittäin hyödyllistä jokaisen kuntoutumisprosessille. Aikaisemmissa tutkimuksissa vertaistukea saaneet ihmiset ovat pitäneet tärkeänä erityistä yhteyttä, joka on muodostunut kuntoutujien välille (Rissanen & Puumalainen 2016, 4). Yksi vertaisuuden peruselementti on se, että jokainen tulee autetuksi, mutta myös auttaneeksi toisia (Siekkinen 2008, 12-15). Myös asioiden yhdessä tekeminen esimerkiksi studioprojektin parissa vertaisten kanssa luo mielekkyyttä Nuorten päivätoimintakeskuksen arkeen. Tämä auttaa siihen, että asiakkaat haluavat tulla paikalle säännöllisesti, mikä taas tukee päivärytmin ja terveellisten rutiinien ylläpitämistä. Asiakkaiden rikollisuudesta ja päihteistä irroittautumista edesauttaa uudet päihteettömät sosiaaliset kontaktit ja se, että heidän kanssaan löytyy mielekästä tekemistä.

Nuorten päivätoimintakeskuksessa asiakkaat ovat päivittäin samassa tilassa keskenään ja arkeen kuuluu se, että spontaanisti syntyy ryhmäkeskusteluja eri aiheista. Tämä koettiin hyödylliseksi osaksi toimintaa. Positiivisessa ilmapiirissä käydyillä ryhmäkeskusteluilla on henkistä oloa parantava vaikutus, kun jokainen saa ilmaista itseään ja tulee kuulluksi. Ryhmäkeskustelut antavat uudenlaisia näkökulmia asioihin, ja tätä kautta ovat laajentaneet ajattelumaailmaa. Tämä näkyy keskusteluissa aiheiden laajenemisena ja monipuolistumisena, kun ennen etenkin päihde- ja rikosmaailmassa keskustelut olivat hyvin suppeita ja pinnallisia. Ryhmäkeskusteluilla on myös sosiaalisesti aktivoiva vaikutus varsinkin sellaisille ihmisille, jotka ovat aiemmin olleet vetäytyneitä ja lähinnä omissa oloissaan. Ryhmäkeskustelut ja ryhmän toimintaan osallistuminen antaa yhteisöön kuuluvuuden tunnetta, mikä on tärkeää mielenterveyden kannalta (Eskola & Karila 2007).

8 Pohdinta

Tässä luvussa pohdimme opinnäytetyöprosessimme etenemistä kokonaisuudessaan. Pohdimme, mitkä asiat sujuivat hyvin ja missä asioissa tai toimintatavoissa olisi mahdollisesti kehittämisen varaa. Opinnäytetyöprosessin pohdinnan yhteydessä pohdimme myös parityöskentelyn toimimista ja työnjaon onnistumista. Tämän jälkeen pohdimme opinnäytetyömme luotettavuutta ja

eettisyyttä mahdollisimman kattavasti. Arvioimme myös omaa ammatillista otettamme opinnäytetyöprosessiin, ja sen kehittymistä prosessin myötä. Lopuksi tuomme esille opinnäytetyösämme ilmeneviä kehitysideoita ja mahdollisia jatkotutkimusta kaipaavia aiheita. Kehitysideoita Nuorten päivätoimintakeskushankkeen kehittämiseksi kysyttiin niin asiakkailta kuin henkilökunnalta haastattelutilanteessa, ja tuomme esille joitakin siellä nousseita asioita.

8.1 Opinnäytetyöprosessin pohdinta

Opinnäytetyöprosessimme alkoi siten, että valitsimme aiheen ja teimme aiheanalyysin, sekä otimme yhteyttä tutkittavan hankkeen henkilökuntaan syyskuussa 2016. Valitsemamme aihe vaikutti siltä, että siihen on helppo tarttua ja opinnäytetyön kulkusuunta on alusta asti tuntunut suhteellisen selkeältä. Lisäksi opinnäytetyömme aihe vaikutti siltä, että siitä voisi saada konkreettisia kehitysideoita sinänsä tärkeän hankkeen toiminnan kehittämistä varten. Varsinaisen työskentelyn opinnäytetyön parissa aloitimme lokakuun puolivälin jälkeen, jonka jälkeen työskentely loppuun asti on ollut aktiivista, säännöllistä ja eteenpäin menevää.

Ensimmäinen konkreettinen haaste opinnäytetyöprosessissamme tuli toimipaikan kuvasta kirjoittaessa. Tässä vaiheessa ongelmana oli puutteellinen ymmärrys Nuorten päivätoimintakeskuksen perimmäisistä toimintamalleista ja sen taustalla toimivasta ideologiasta. Tähän olisi ollut apuna vielä aktiivisempi tutustuminen toimipisteeseen. Tämä oli kuitenkin hyvin vaikeaa, sillä meillä oli omat aikataulumme opinnäytetyömme kanssa ja toimipaikan henkilökunnalla omat aikataulunsa muun muassa meneillään olevan studioprojektin parissa. Toimipaikankuvauksen ensimmäinen versio meni suurilta osin uusiksi työelämän edustajan palautteen myötä. Tämä auttoi meitä kuitenkin ymmärtämään toimintaa paremmin, mikä helpotti työskentelyä aiheen parissa jatkossa.

Lokakuun puolivälistä marraskuun loppuun saakka rakensimme opinnäytetyömme teoreettista viitekehystä. Teoreettisen viitekehysten rakentaminen oli paljon aikaa vievää ja koimme tämän vaiheen opinnäytetyön vaikeimmaksi osaksi. Se oli kuitenkin myös palkitsevaa ja antoi paljon eväitä aineiston hankintaa ja analysointia varten. Opimme myös itse samalla tarkeitä teoreettisia käsitteitä ja ajattelumalleja mahdollista tulevaisuuden ammattiamme silmällä pitäen. Opimme myös löytämään teoreettisesta aineistosta olennaisia asioita ja rajaamaan aineistoa. Lisäksi opimme paljon tiedonhankinnasta ja lähteiden luotettavuuden arvioinnista.

Pidimme samaan aikaan aktiivisesti yhteyttä opinnäytetyöohjaajaamme ja hankkeen henkilökuntaan. Yhteydenpito on ollut erittäin hyvällä mallilla ja kävimme myös muutamaan otteeseen tutustumassa hankkeen henkilökuntaan, toimintapisteeseen ja niihin asiakkaisiin, jotka olivat tällöin paikalla. Mikäli olisi ollut mahdollista aikataulujen yhteensovittamisen kannalta, olisimme mielellämme käyneet muutaman kerran useamminkin paikan päällä tutustumassa mah-

dollisimman kattavan kokonaiskuvan saamiseksi. Saimme paljon hyviä ehdotuksia opinnäytetyötämme varten niin työelämän edustajiltakin kuin opinnäytetyön ohjaajalta. Hyvästä ohjauksesta oli meille erittäin paljon hyötyä varsinkin tässä työn vaiheessa. Hankkeen henkilökunnan ja asiakkaiden suhtautuminen opinnäytetyöhömmö oli kaiken kaikkiaan positiivinen. Yhteydenpito hankkeen henkilökunnan kanssa jatkui aina joulukuun loppuun saakka, kunnes olimme toteuttaneet kaikkia tarvittavat haastattelut kattavan aineiston saamiseksi.

Aineiston keräämisen prosessin aloitimme siten, että kävimme muutaman kerran Nuorten päivätoimintakeskuksessa tutustumassa hankkeen asiakkaisiin ja kerroimme heille opinnäytetyötämme. Myöskin hankkeen henkilökunta oli tehnyt hyvä pohjatyötä sen suhteen, että asiakkaat tiesivät jo etukäteen mistä on kysymys ja mitä varten opinnäytetyömmö tehdään. Teemahaastattelurungon keksiminen oli haastavaa, sillä meillä ei ole sellaisen tekemisestä juurikaan aikaisempaa kokemusta. Työmmö hyvä ja kattava teoriapohja oli hyödyksi haastattelu runkoa luodessa. Jouduimme kuitenkin useaan otteeseen muokkamaan haastattelurunkoa, mutta onneksi saimme erinomaista ohjausta sen muokkaamiseksi sekä opinnäytetyöohjaajaltamme, että työelämän edustajiltakin. Itse haastattelut sujuivat erittäin mallikkaasti ja jouhevasti.

Tämän jälkeen suoritimme aineiston litteroinnin, mikä oli erittäin tärkeää tehdä tarkasti, käytännössä sanasta sanaan jotta aineisto olisi myös kirjallisessa muodossa autenttinen ja tulkinnat olisivat oikeita. Haastavaa tässä vaiheessa oli lähinnä oman jaksamisen ylläpitäminen työn tekemiseen sillä tämä vaihe oli erittäin hidasta ja raskasta. Litteroinnit saimme tehtyä tästä huolimatta ja litterointien tekemisessä auttoi se, ettei tehnyt sitä liian kauaa kerralla.

Aineiston analyysin tekeminen tuntui alusta asti suhteellisen selkeältä ja mielenkiintoiselta. Tähän auttoi kattavat haastattelut ja hyvät vastaukset. Haasteita tuotti lähinnä tulkitsemisen jättäminen johtopäätösosoioon ja keskittyminen vain oleellisiin asioihin. Johtopäätökset olivat helppoja tehdä aineiston perusteella ja positiivisena asiana tuli huomattua se, että saimme opinnäytetyössämme sellaisia uusia tuloksia, joita emme osanneet etukäteen aavistaa. Tämä kertoo mielestämme jonkin asteisesta onnistumisesta opinnäytetyössä.

Parityöskentely on alusta asti sujunut hyvin, ja koko työ on tehty yhdessä. Työnjako on mielestämme onnistunut tasapuolisesti ja molempien kädenjälki näkyy työssä yhtä paljon. Molemmat ovat olleet hyvin joustavia työn suhteen, joten aikataulut on ollut helppoa ja sujunut erinomaisesti. Tähän on vaikuttanut suuresti myös se, että molemmat ovat opinnoissaan samassa vaiheessa. Kokonaisuudessaan parityöskentely on sujunut tehokkaasti ja joustavasti. Kumpikin meistä on tuonut omat vahvuutensa työskentelyyn, mikä on selkeästi parantanut opinnäytetyön laatua. Opinnäytetyöprosessia parityöskentelynä on edesauttanut molempien moti-

vaatio työtä kohtaan ja yhteneväiset tavoitteet työn suhteen. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessissa parasta on ollut sujuvat aikataulut, työn tasainen eteenpäin vieminen ja parityökentelyn laadukkuus.

8.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Pyrimme alusta asti tekemään opinnäytetyömme hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti ja mielestämme olemme siinä onnistuneet. Ylläpidimme koko ajan objektiivista näkökulmaa työtämme kohtaan, mikä oli sinänsä helppoa, koska olemme täysin hankkeen ulkopuolisia henkilöitä. Kumpikaan meistä ei ole aiemmin ollut tekemisissä Kriminaalihuollon Tukisäätiön kanssa, eikä hankkeen henkilökunta tai asiakkaat olleet meille millään tapaa entuudestaan tuttuja.

Työssämme käytettävät menetelmät valittiin huolellisesti harkiten, sopimaan mahdollisimman hyvin juuri tämän tyyppiseen työhön. Oikein valituilla menetelmillä taattiin opinnäytetyön laatu. Haastattelut suoritimme hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaisesti. Kerroimme haastateltaville, mitä me teemme, miksi tämä opinnäytetyö tehdään, mihin tuloksia käytetään ja missä tulokset julkaistaan. Noudatimme myös haastateltavien anonymiteettiä ja painotimme haastateltaville heidän vapaaehtoisuuttaan osallistua haastatteluun ja mahdollisuutta ilman perusteluita keskeyttää haastattelu. Haastattelut suoritettiin avoimilla kysymyksillä antaen haastateltaville mahdollisuuden kertoa asiat täysin omin sanoin. Haastatteluihin varasimme riittävästi aikaa ja haastateltavat saivat vastata kysymyksiin kaikessa rauhassa, erillisessä tilassa muiden henkilöiden sitä kuulematta. Litteroinnit suoritimme huolellisesti sanasta sanaan ja litterointien jälkeen haastattelujen äänitiedostot poistettiin pysyvästi.

Aineiston analyysi suoritettiin tarkasti ja objektiivisesti sekä huolellisuutta noudattaen. Tuloksia ei missään vaiheessa ole millään lailla muutettu tai irroitettu kontekstistaan, vaan tulokset analysoitiin sellaisena kuin ne olivat. Analyysissa pidimme huolen, että jokaisen haastateltavan ääni saadaan kuuluviin tasavertaisesti, ja täten jokaisen haastateltavan rooli on ollut yhtä merkittävä tulosten kannalta. Tämä erityisesti korostui johtuen haastateltavien määrän vähäisyydestä.

Luotettavuuden merkittävimpiä haasteita oli juuri haastateltavien vähäinen määrä. Loppujen lopuksi haastateltavien vähäinen määrä ei kuitenkaan haitannut, vaan saamamme aineisto oli todella laadukasta. Laadullisessa tutkimuksessa nimenomaan aineiston laatu on merkittävässä asemassa, eikä aineiston määrä. Haastateltavien vähäiseen määrään emme kuitenkaan voineet vaikuttaa, sillä opinnäytetyömme kohteena oleva hanke on verrattaen suhteellisen uusi, joten aktiivisia asiakkaita on rajallinen määrä. Toki Nuorten päivätoimintakeskuksessa on asiakkaita enemmän, kuin haastattelemamme määrä, mutta jouduimme rajaamaan heitä työmme ulkopuolelle ottaen mukaan vain aktiivisimmat asiakkaat. Aktiiviset asiakkaat pystyivät antamaan

kaikkein realistisimman palautteen haastatteluihin. Haastattelimme myös hankkeen molempia työntekijöitä, mikä auttoi saamaan toisenlaista näkökulmaa tutkittaviin asioihin.

Aluksi pohdimme myös, vaikuttaako tuloksiin koulutuksemme ja virkamiestaustamme, sekä se, että tulemme tekemään haastatteluja hankkeen ulkopuolisina henkilöinä. Saimme kuitenkin huomata, ettei näillä seikoilla ollut vaikutusta, vaikka avasimme haastateltaville omaa taustamme jo aikaisemmin. Omalla avoimuudellamme oli varmasti merkitystä myös siihen, että haastateltavat antoivat rehellisiä vastauksia.

8.3 Ammatillinen pohdinta

Opinnäytetyöprosessi tarjosi meille myös ammatillista kehittymistä. Kuten jo aiemmin toimme esille, opimme paljon uutta varsinkin tiedonhankinnasta ja luotettavien lähteiden käyttämisestä. Lisäksi teoreettista viitekehystä luotaessa tutkitut lähdemateriaalit olivat opettavaisia, ja teoriatietoa voimme varmasti hyödyntää myös tulevaisuudessa omissa ammateissamme sosiaalialan kentällä. Varsinkin yhdyskuntaseuraamuksien ja niihin vaikuttavien lakien kertaaminen oli varmasti hyödyksi meille ajatellen tulevaisuuden työpaikkojamme.

Järjestömaailma ei ole aiemmin ollut meille kummallekaan oikeastaan kovinkaan tuttua. Aiemmin järjestöistä saamamme tieto on ollut hyvin pintapuolista ja jäänyt lähinnä tutustumisasiakseen. Opinnäytetyö toi järjestötoiminnasta syvällisempää tietoa, ja valotti meille toiminnan ideologiaa sekä toiminnan merkitystä osana rikosseuraamusalan kenttää. Tätä kautta opimme myös uutta asiakkaiden kohtaamisesta ja ammatillisesta lähestymistavasta eri asiakkaisiin. Opimme pitämään järjestötoimintaa merkittävämpänä osana rikosseuraamusalaa, kuin aikaisemmin.

Opimme myös paljon kokemusasiantuntijuuden ja vertaisuuden merkityksestä kuntoutumisprosessin kannalta. Opimme näkemään kokemusasiantuntijan roolin merkittävämmässä valossa, ja ymmärtämään tämän roolin tärkeyden ja merkityksellisyyden kuntoutuksessa, oli sitten kyse mielenterveys-, päihde- tai rikospuolen kuntoutuksesta. Opimme ymmärtämään, mitä kaikkea uutta kokemusasiantuntija voi tuoda kuntoutukseen, mitä kukaan muu ammattilainen ei pysty tuomaan. Mielestämme kokemusasiantuntijuus ja ammattilaisuus toimivat erittäin hyvin yhdessä, ja näemme tämänkaltaisen toimintamallin suurena mahdollisuutena varsinkin järjestöpuolen toiminnassa. Tällaista toimintamallia voisi varmasti soveltaa monilla muillakin ammattialoilla. Kokonaisuudessaan koko prosessi oli erittäin opettavainen. Teimme tämänkaltaisen työn ensimmäistä kertaa, ja tämä antoi meille ymmärrystä ja osaamista tutkimusten teosta rikosseuraamusalalla.

8.4 Kehitysideat ja jatkotutkimusehdotukset

Kysyimme opinnäytetyötä tehdessämme asiakkailta ja henkilökunnalta kehittämissuhteita hankkeeseen liittyen. Asiakkailta tulleet kehitysehdotukset keskittyivät lähes kokonaan hankkeen markkinointiin ja verkostoitumiseen. Toivottiin että pientä hanketta saataisiin laajennettua jollain tapaa ja että hanke tehtäisiin tunnetummaksi. Mielestämme tämä kertoo myös siitä, että hankkeen toimintamalli on koettu hyväksi, eikä siihen liittyen kukaan ollut mitään kehittämissuhteita. Päinvastoin hankkeen toimintamallia keuhuttiin ja tuotiin esille, että ammattilainen ja kokemusasiantuntija ovat toimiva yhdistelmä. Myös meidän mielestämme verkostoituminen on hyväksi tälle hankkeelle, toki sitä tehdään nykyäänkin. Varsinkin vankiloihin nuorille vangeille tiedon vieminen Nuorten päivätoimintakeskuksesta on tärkeää. Lisäksi myös vankilan henkilökunnan informoiminen hankkeesta olisi varmasti hyödyllistä, joskin haasteellista joutuessa varsinkin turvallisuuspuolen puutteellisesta tiedosta kolmannensektorin toiminnasta. Henkilökuntakin kertoi verkostoitumisen olevan yksi kehittämissuhteista.

Lisäksi henkilökunta koki haasteena sen, että asiakkaita tulee ja menee, mikä esimerkiksi jarrutti studioprojektin etenemistä. Myös uudet asiakkaat tuovat aina mukanaan uusia haasteita ja henkilökunta koki haasteena näihin vastaamisen. Nämä ovat kuitenkin asioita joita hoituvat peruspäivätyötä tehdessä. Mielestämme hankkeen toimintamalli vaikuttaa erittäin toimivalta ja myös asiakkaat tuntuivat aidosti kokevan sen niin. Haasteena näemme sen, miten hankkeeseen saadaan pysyvyyttä ja miten siitä saataisiin mahdollisesti pysyvä toimintamalli täydentämään rikosseuraamusalan kenttää. Tämä on hyvä ja toimiva toimintamalli sijoittuen rangaistusten ja siviilielämän välille.

Ehdottaisimme jatkotutkimusehdotukseksi jonkinlaista seuranta tutkimusta hankkeen vaikutavuudesta asiakkaisiin. Tällainen on tosin mahdoton järjestää opinnäytetyöprosessina, sillä seuranta pitäisi tehdä monen vuoden aikahaarukalla. Toisena jatkotutkimusehdotuksena olisi selvittää miten tällainen toimintamalli, jossa yhdessä työskentelevät ammattilainen ja kokemusasiantuntija, soveltuisi muihinkin eri hankkeisiin eri ammattialueilla.

Lähteet

- 400/2015. Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Viitattu 26.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150400>
- 401/2015. Laki rikoslain muuttamisesta. Viitattu 26.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/al-kup/2015/20150401?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdyskuntapalvelu>
- 551/2015. Valtioneuvoston asetus yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Viitattu 26.10.2016
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150551>
- 629/2013. Laki valvotusta koevapaudesta. Viitattu 26.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/al-kup/2013/20130629?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=valvottu%20koevapaus>
- 1055/1996. Laki yhdyskuntapalvelusta. Viitattu 26.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/al-kup/1996/19961055?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=yhdyskuntapalvelu>
- 1066/1996. Asetus nuorisorangaistuksen kokeilemisestä. Viitattu 26.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961066>
- 1076/2013. Valtioneuvoston asetus valvotusta koevapaudesta. Viitattu 10.11.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131076?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=valtioneuvoston%20asetus%20valvotusta%20koevapaudesta>
- 1643/2015. Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta. 26.10.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/al-kup/2015/20151643?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=valvottu%20koevapaus>
- Adams, R. 2008. Empowerment, participation and social work. 4.painos. Yhdistyneet kuningaskunnat: CPI Group Ltd.
- Ahonen, S., Kostiainen, E., Verho, T., Rissanen, P. & Rotko, T. 2014. Kokemukset käyttöön - kokemusasiantuntijatoiminnan kehittäminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.10.2016.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125488/URN_ISBN_978-952-302-373-4.pdf?sequence=1
- A-klinikka. Moniammatillisuus. Viitattu 27.10.2016.
<http://www.a-klinikka.fi/hoitopalvelut/a-klinikkatyön-arvot/moniammatillisuus>
- Eskola, J. & Karila, A. 2007. Mielekäs Suomi. Näkökulmia mielenterveystyöhön. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8.painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Falk, H., Kurki, M., Rissanen, P., Kankaanpää, S. & Sinkkonen, N. 2013. Kuntoutujasta toimijaksi - kokemus asiantuntijuudeksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.10.2016.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110670/URN_ISBN_978-952-302-028-3.pdf?sequence=1
- Farrall, S. & Calverley, A. 2006. Understanding desistance from crime - Emerging theoretical directions in resettlement and rehabilitation. Berkshire, England: Open University Press. Viitattu 15.11.2016.

<http://www.8-926-145-87-01.ru/wp-content/uploads/2014/12/Stephen-Farrall-Adam-Calverley-Understanding-desistance-from-crime-Crime-and-Justice-20051.pdf>

Fitzsimons, A., Hope, M., Cooper, C. & Russell, K. 2011. Empowerment and Participation in Youth Work. Iso-Britannia: Short Run Press Ltd.

Gustafsson, K. & Pihl, R. haastattelu 24.10.2016.

Kajantie, E. Hovi, P. Eriksson, J. Laivuori, H. Andersson, S. & Räikkönen, K. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Toimittaneet Reivinen, J. & Vähäkylä, L. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Kallio, K. Stenvall, E. Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Toimittaneet Reivinen, J. & Vähäkylä, L. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Karjalainen, A. 2015. Yhdyskuntapalvelu. Portti vapauteen. Viitattu 26.10.2016.
<http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2491/yhdyskuntapalvelu>

Katisko, M., Kolkka, M. & Vuokila-Oikkonen, P. 2014. Moniammatillinen ja monialainen osaaminen sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja liikunta-alojen koulutuksessa. Malli työssäoppimisen ja ammattitaitoa edistävän harjoittelun toteutusta varten. Opetushallitus. Viitattu 27.10.2016.
http://www.oph.fi/download/155899_moniammatillinen_ja_monialainen_osaaminen_sosiaali_terveys_kuntoutus_ja_lii.pdf

Koskela, S. 2013. Tarkastelussa moniammatillinen yhteistyö ja sen edellytykset. Jyväskylän ammattikorkeakoulun "Elinikäisen ohjauksen verkkolehti". Viitattu 27.10.2016.
<https://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2013/03/28/tarkastelussa-moniammatillinen-yhteistyö-ja-sen-edellytykset/>

Kriminaalihuollon tukisäätiö. Hankkeet. Viitattu 25.10.2016.
<http://www.krits.fi/fin/hankkeet/>

Kuusela, P. 2015. Desistanssin ilmeneminen vankilakuntoutuksessa. Itä-Suomen yliopisto. Pro Gradu -tutkielma. Viitattu 27.10.2016.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20150949/urn_nbn_fi_uef-20150949.pdf

Linderborg, H., Suonio, M. & Lassila, T. 2014. Sosiaalityö ja sosiaalinen tuki rikosseuraamusalalla. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja. Suomen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Läätä, S. 2013. Sosiaalinen hyvinvointi mielenterveyskuntoutujan elämässä. Tutkimus sosiaalisen hyvinvoinnin merkityksistä nuorempien ja varttuneiden mielenterveyskuntoutujien keskuudessa. Helsingin yliopisto. Pro Gradu -tutkielma. Viitattu 27.10.2016.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40975/Gradu_Laati.pdf?sequence=2

Maailman Terveysjärjestö. WHO definition of health. Viitattu 15.11.2016.
<http://www.who.int/about/definition/en/print.html>

Mielenterveysseura. Mitä mielenterveys on? Viitattu 27.10.2016.
<http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveysseura/organisaatio-ja-toiminta/strategia/mit%C3%A4-mielenterveys>

Mohell, U. 2014. Valvottu koevapaus. Portti vapauteen. Viitattu 26.10.2016.
Porttivapauteen.fi -> Tietoa -> Tietopankki -> Valvottu koevapaus
http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/3040/valvottu_koevapaus

Mielenterveyden keskusliitto. Vertaistoiminta. Viitattu 27.10.2016.
<http://mtkl.fi/palvelut/vertaistoiminta/>

Mäkelä, J. & Sajaniemi, N. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Toimittaneet Reivinen, J. & Vähäkylä, L. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Mäkinen, A. & Salmela, L. 2014. ”Mä haluisin nyt käydä sitä kouluu loppuun asti, et mul tulis joku tulevaisuus”- Nuorten aikuisten näkökulmia syrjäytymiskeskusteluun”. Laurea opinnäyte-työ. Viitattu 25.10.2016.

<http://www.krit.fi/fin/hankkeet/jenginuorihanke/>

Näkki, P. & Sayed, T. 2015. Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. 1.painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Pöyhönen, E. 2003. Mielenterveyskuntoutujien klubitalo. Yhdessä kohti työelämää. Helsinki: Art-Print Oy.

Rikosseuraamuslaitos. Nuorisorangeistus. Viitattu 26.10.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/nuorisorangeistus.html>

Rikosseuraamuslaitos. Nuorisorangeistuksen ehtojen ja määräysten rikkominen. Viitattu 26.10.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/nuorisorangeistus/nuorisorangeistusehtojenjaamaaraystenrikkominen.html>

Rikosseuraamuslaitos. Nuorisorangeistuksen sisältö ja suorittaminen. Viitattu 26.10.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/nuorisorangeistus/nuorisorangeistuksensisaltojasuorittaminen.html>

Rikosseuraamuslaitos. Nuorisorangeistuksen tehtävät ja ohjelmat. Viitattu 26.10.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/nuorisorangeistus/nuorisorangeistuksehtavatjaohjelmat.html>

Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. Viitattu 28.11.2016

http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf

Rikosseuraamuslaitos. Valvottu koevapaus. Viitattu 26.10.2016.

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vapautuminen/valvottukoevapaus.html>

Rikosseuraamuslaitos. Yhdyskuntapalvelu. Viitattu 26.10.2016.

<http://rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/yhdyskuntapalvelu.html>

Rikosseuraamuslaitos. Yhdyskuntapalvelu. Palvelun suorittaminen. Viitattu 26.10.2016.

<http://rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/yhdyskuntaseuraamukset/yhdyskuntapalvelu/palvelunsuorittaminen.html>

Rissanen, P. & Puumalainen, J. 2016. Kokemuksen kautta osaamiseen: vapaaehtoisuus, vertaisuus ja kokemusasiantuntijuus. Kuntoutussäätiö. Viitattu 27.10.2016.

https://kuntoutussaatio.fi/files/2208/KUN1601_katsaus_vapaaehtoisuus.pdf

Seikkula, J. & Arnkil, T. 2005. Dialoginen verkostotyö. Tampere: Tammer-Paino Oy

Suominen, S. & Tuominen, M. 2007. Palveluohjaus - portti itsenäiseen elämään. 1.painos. Helsinki: Picaset Oy.

Siekkinen, A. 2008. Elämänhallintaa ja selviytymiskeinoja vertaistuen avulla - KRIS-järjestö vapautuvien ja vapautuneiden vankien tukena. Tampereen yliopisto. Pro Gradu -tutkielma. Viitattu 27.10.2016.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/79640/gradu02890.pdf?sequence=1>

Taitto, A. 2002. Huomaa lapsi. Päihdeongelma perheessä. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Terveystieteiden tutkimuskeskus. Mielenterveyshäiriöt. Viitattu 27.10.2016.

<https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot>

Tiuraniemi, J. Teoksessa Niemi, P. & Keskinen, E. 2002. Taitavan toiminnan psykologia. Turun yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja.

Turner, R. & Brown, R. Social Support and Mental Health. Teoksessa: A handbook for the study of mental health. Social Contexts, Theories, and Systems. Scheid, T. & Brown, T. 2010. Cambridge University Press. 2. painos. Viitattu 15.11.2016.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.466.9749&rep=rep1&type=pdf#page=222>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 2.11.2016.

<http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Vilén, M. Leppämäki, P. & Ekström, L. 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. 3. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko, asiakkaiden haastattelu	66
Liite 2: Teemahaastattelurunko, henkilökunnan haastattelu	68
Liite 3: Tutkimuslupapäätös	70
Liite 4: Henkilökunnan suostumuslomake	71
Liite 5: Asiakkaiden suostumuslomake	73

Liite 1: Teemahaastattelurunko, asiakkaiden haastattelu

Asiakkaiden taustatiedot

- Ikä?
- Koulutus?
- Mitä kautta löysit Nuorten päivätoimintakeskukseen? Mistä kuulit Nuorten päivätoimintakeskuksesta? Miten osallistuit Nuorten päivätoimintakeskukseen ensimmäistä kertaa?
- Minkälaiseen elämäntilanteeseen rikoksien tekemisen ja päihteiden käytön aloittaminen liittyivät?

Dialogisuus

- Miten koet Nuorten päivätoimintakeskuksen työntekijät? Onko heitä helppo lähestyä?
- Millaista keskusteluapua olet saanut Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
- Uskallatko puhua avoimesti ja luottamuksellisesti omista asioistasi henkilökunnan kanssa?
 - Oliko se näin alusta asti vai onko siihen tullut muutosta myöhemmin?
 - Uskallatko puhua nykyään avoimemmin kuin aluksi? Uskallatko kertoa ongelmistasi?
- Miten henkilökunnan kanssa puhuminen on auttanut sinua?

Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus

- Koetko, että on helppo keskustella omiasta asioista sellaisen auttavan henkilön kanssa, kenellä on omakohtaista kokemusta rikoksista ja päihteistä?
- Onko hänen kanssaan helpompaa puhua? Minkä takia? Minkälaisista asioista puhutte?
- Mitä asioita teette yhdessä muiden päiväkeskuksen nuorten kanssa?
- Minkälaista tukea olet saanut hankkeen muilta nuorilta? Missä asioissa, tilanteissa?
- Oletko osaallistunut ryhmäkeskusteluihin? Koetko hyödylliseksi, ryhmässä jaetaan ja käsitellään asioita?

Palveluohjaus ja moniammatillinen verkostotyö

- Mitä käytännön apua koet saavasi Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
- Miten Nuorten päivätoimintakeskuksen henkilökunta on auttanut sinua asioidesi hoitamisessa? Miten? Missä asioissa?
- Keneltä muilta (viranomaisilta, läheisiltä) olet saanut apua? Missä tilanteissa?

Voimaantuminen ja tulevaisuuden suunnitelmat (desistanssi)

- Tuntuuko omien asioiden hoitaminen helpommalta kuin ennen hankkeeseen tuleamista? Millä tavalla?

- Koetko pystyväsi suunnittelemaan elämäsi paremmin hankkeen myötä? Miten?
- Miten elämä muuttunut hankkeen myötä? Työ? Opiskelu? Asioiden hoitaminen? Asuminen? Sosiaaliset suhteet? Taloudellinen tilanne?
- Onko oma henkinen olotila parantunut hankkeessa? Miten? Miksi?
- Onko oma asenteesi muuttunut rikosten tekemiseen? Miten? Näkyykö tämä arkisessa elämässä? Miten pyrit välttämään rikosten tekemisen jatkossa? Mikä motivoi sinua?

Palaute Nuorten päiväkeskustoiminnan kehittämisestä

- Mikä on toimivaa Nuorten päiväkeskuksen toiminnassa?
- Mikä on sinulle tärkeintä ja parasta Nuorten päiväkeskuksen toiminnassa?
- Mitä kehitysehdotuksia haluat esittää Nuorten päiväkeskustoiminnan kehittämiseen?
- Muut toiveet, ideat, ajatukset?

Vapaa sana

Liite 2: Teemahaastattelurunko, henkilökunnan haastattelu

Dialogisuus

- Millaisia keskusteluja käytte asiakkaiden kanssa Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
- Koetko, että asiakkaiden luottamus ja avoimuus on lisääntynyt keskustelujen myötä?
 - Millaisia haasteita on asiakkaan luottamuksen saamisessa? Mitä keinoja käytätte luottamuksen saamiseksi?
 - Miten lisääntynyt luottamus näkyy keskusteluissa?
- Millaista apua asiakkaille on ollut keskusteluista?

Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus

- Miten kokemusasiantuntijan omakohtainen kokemus rikoksista ja päihteistä näkyy Nuorten päivätoimintakeskuksessa tehtävässä työssä?
- Näkökö nuorten samaistuminen kokemusasiantuntijaan? Millä tavalla?
 - Toimiiko sama toisinpäin, onko kokemusasiantuntijan helpompi samaistua asiakkaiden tilanteisiin? Helpottaako tämä heidän kanssaan työskentelyä? (Kysymys vain Kimmolle)
- Minkälaista tukea asiakkaat saavat toisiltaan? Missä asioissa, tilanteissa?
- Ovatko ryhmäkeskustelut olleet toimivia? Miksi on tärkeää että asiakkaat keskustele-
vat keskenään?

Palveluohjaus ja moniammatillinen verkostotyö

- Millaista palveluohjausta olette antaneet asiakkaille Nuorten päivätoimintakeskuk-
sessa?
 - Millaista käytännön apua nuoret saavat henkilökunnalta?
- Minkälaista verkostotyötä teette Nuorten päivätoimintakeskuksessa? Mitä yhteistyöta-
hoja liittyy läheisesti täällä tehtävään työhön?
- Millaista perhetyötä teette?
- Miten nuorten omaiset ovat mukana yhteistyössä?

Voimaantuminen ja tulevaisuuden suunnitelmat (desistanssi)

- Koetko, että asiakkaiden henkilökohtaiset voimavarat ovat kehittyneet hankkeen
myötä? Miten se näyttäytyy?
- Onko asiakkaiden elämä muuttunut hankkeen myötä? Työ? Opiskelu? Asioiden hoitami-
nen? Asuminen? Sosiaaliset suhteet? Taloudellinen tilanne?

- Oletko nähnyt asiakkaiden asenteiden muutosta rikosten tekemiseen ja päihteisiin? Miten? Näkyykö tämä arkisessa elämässä?
- Mitä motivointikeinoja käytätte, jotta asiakkaat löytäisivät oman motivaation päästä omille jaloilleen?

Palaute Nuorten päiväkeskustoiminnan kehittämisestä

- Onko ajatusta, mikä olisi tällä hetkellä suurin kehittämisen tarve Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
 - Mitä kehittäminen vaatii?
- Mikä on toimivaa Nuorten päiväkeskuksen toiminnassa?
- Oletteko saaneet asiakkailta tai heidän perheiltään palautetta hankkeen toiminnasta? Jos, niin millaista?

Vapaa sana

Liite 3: Tutkimuslupapäätös



TUTKIMUSLUPAPÄÄTÖS

Mikael Lahti ja Kasper Immonen
Laurea-ammattikorkeakoulu
mikael.lahti@student.laurea.fi
kasper.immonen@student.laurea.fi

Kriminaalihuollon tukisäätiö myöntää teille hakemuksenne mukaisesti luvan "Nuorten päivätoimintakeskus -asiakkaiden kokemuksia hankkeesta saadusta tuesta" -tutkimuksen tekemiseen.

- haastatteluaineistoa tuottavat henkilöt ovat tietoisia tutkimuksen tarkoituksesta sekä siitä, että heidän antamia tietoja tai haastatteluja käytetään tässä tutkimuksessa,
- mahdollisia asiakkaita koskevia tietoja käytetään siten, ettei asiakkaiden henkilöllisyys missään vaiheessa tule ilmi,
- tutkimusaineistoa säilytetään siten, ettei muilla kuin tämän luvan hakijalla ei ole siihen pääsyä,
- myös sähköisessä muodossa oleva aineisto on suojattu ja käsitellään niin, ettei muilla kuin luvan hakijalla ole siihen pääsyä (vältettävä mahdollisuuksien mukaan esim. aineiston kuljettamista kannettavalla tietokoneella),
- aineisto hävitetään sen jälkeen, kun tutkimus on valmistunut tai se tallennetaan anonymisoituna oppilaitoksen aineistoarkistoon, mikäli sellainen on olemassa,
- haastatteluaineistoa tuottaneet henkilöt saavat halutessaan tutkimuksen tuloksista palautteen.

Tutkijat myös toimittavat Kriminaalihuollon tukisäätiölle yhden kappaleen tutkimuksesta sen valmistuttua.

Helsingissä 02.12.2016

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'MS', is written over a horizontal line.

Maarit Suomela
kehittämisjohtaja
Kriminaalihuollon tukisäätiö

Liite 4: Henkilökunnan suostumuslomake



SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Laurea-ammattikorkeakoulu, Tikkurilan kampus

Olen saanut kirjallista tietoa opinnäytetyön sisällöistä, sen tavoitteista sekä nähnyt opinnäytetyöhön liittyvät teemahaastattelukysymykset (ks. lopussa)

- Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun
- Henkilötietoja ei kerätä, joten tutkimusrekisteriä ei synny
- Antamani vastauksia ei voi yhdistää minuun jälkikäteen opinnäytetyön kirjallisessa tuotoksessa
- Kaikki vastaustiedot ovat luottamuksellisia
- Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseus-tietokannassa

Minulle on selvitetty opinnäytetyön tarkoitus ja siinä käytettävät tiedonkeruun (kuten haastattelu/videointi/valokuvaaminen/ääninauhointeet) ja tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamani tietoja ja tiedonkeruussa saatua materiaalia (kuten videointi/valokuvaaminen/ääninauhointeet) käytetään kyseisen opinnäytetyön tarpeisiin sekä sen loppuraportointiin/esittämiseen. Voin halutessani keskeyttää opinnäytetyöhön osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys ja paikka _____

Opinnäytetyöhön osallistuvan haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

(Vastaajien tiedot eivät tule näkyviin, suostumuslomakkeet kansioidaan ja säilytetään lukitussa tilassa Laureassa)

KUVAUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia miten Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ovat kokeneet hankkeesta saadun tuen. Opinnäytetyömme nojautuu suunnitelmavaiheessa hankittuun teoreettiseen materiaaliin ja tarkkaan suunnitelmaan. Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena teemahaastattelua käyttäen. Tutkimuksen tuloksia käytetään mahdollisesti hankkeen kehittämisessä.

TEEMAHAATETTELURUNGON KYSYMYKSET (henkilökunta)

Dialogisuus

Millaisia keskusteluja käytte asiakkaiden kanssa Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
Koetko, että asiakkaiden luottamus ja avoimuus on lisääntynyt keskustelujen myötä?
Millaisia haasteita on asiakkaan luottamuksen saamisessa? Mitä keinoja käytätte luottamuksen saamiseksi?
Miten lisääntynyt luottamus näkyy keskusteluissa?
Millaista apua asiakkaille on ollut keskusteluista?

Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus

Miten kokemusasiantuntijan omakohtainen kokemus rikoksista ja päihteistä näkyy Nuorten päivätoimintakeskuksessa tehtävässä työssä?
Näkykö nuorten samaistuminen kokemusasiantuntijaan? Millä tavalla?
Toimiiko sama toisinpäin, onko kokemusasiantuntijan helpompi samaistua asiakkaiden tilanteisiin?
Helpottaako tämä heidän kanssaan työskentelyä? (Kysymys vain Kimmolle)
Minkälaista tukea asiakkaat saavat toisiltaan? Missä asioissa, tilanteissa?
Ovatko ryhmäkeskustelut olleet toimivia? Miksi on tärkeää että asiakkaat keskustelevat keskenään?

Palveluohjaus ja moniammatillinen verkostotyö

Millaista palveluohjausta olette antaneet asiakkaille Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
Millaista käytännön apua nuoret saavat henkilökunnalta?
Minkälaista verkostotyötä teette Nuorten päivätoimintakeskuksessa? Mitä yhteistyötahoja liittyy läheisesti tällä tehtävään työhön?
Millaista perhetyötä teette?
Miten nuorten omaiset ovat mukana yhteistyössä?

Voimaantumisen ja tulevaisuuden suunnitelmat (desistanssi)

Koetko, että asiakkaiden henkilökohtaiset voimavarat ovat kehittyneet hankkeen myötä? Miten se näyttäytyy?
Onko asiakkaiden elämä muuttunut hankkeen myötä? Työ? Opiskelu? Asioiden hoitaminen? Asuminen?
Sosiaaliset suhteet? Taloudellinen tilanne?
Oletko nähnyt asiakkaiden asenteiden muutosta rikosten tekemiseen ja päihteisiin? Miten? Näkykö tämä arkisessa elämässä?
Mitä motivointikeinoja käytätte, jotta asiakkaat löytäisivät oman motivaation päästä omille jaloilleen?

Palaute Nuorten päiväkeskustoiminnan kehittämisestä

Onko ajatusta, mikä olisi tällä hetkellä suurin kehittämisen tarve Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
Mitä kehittäminen vaatii?
Mikä on toimivaa Nuorten päiväkeskuksen toiminnassa?
Oletteko saaneet asiakkailta tai heidän perheiltään palautetta hankkeen toiminnasta? Jos, niin millaista?

Vapaa sana

Liite 5: Asiakkaiden suostumuslomake



Liite 2



SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Laurea-ammattikorkeakoulu, Tikkurilan kampus

Olen saanut kirjallista tietoa opinnäytetyön sisällöistä, sen tavoitteista sekä nähnyt opinnäytetyöhön liittyvät teemahaastattelukysymykset (ks. lopussa)

- Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun
- Henkilötietoja ei kerätä, joten tutkimusrekisteriä ei synny
- Antamiani vastauksia ei voi yhdistää minuun jälkikäteen opinnäytetyön kirjallisessa tuotoksessa
- Kaikki vastaukset ovat luottamuksellisia
- Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan Theseus-tietokannassa

Minulle on selvitetty opinnäytetyön tarkoitus ja siinä käytettävät tiedonkeruun (kuten haastattelu/videointi/valokuvaaminen/ääninauhitteet) ja tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja ja tiedonkeruussa saatua materiaalia (kuten videointi/valokuvaaminen/ääninauhitteet) käytetään kyseisen opinnäytetyön tarpeisiin sekä sen loppuraportointiin/esittämiseen. Voin halutessani keskeyttää opinnäytetyöhön osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys ja paikka _____

Opinnäytetyöhön osallistuvan haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvitys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvitys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvitys

(Vastaajien tiedot eivät tule näkyviin, suostumuslomakkeet kansioidaan ja säilytetään lukitussa tilassa Laureassa)

KUVAUS OPINNÄTETYÖSTÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia miten Nuorten päivätoimintakeskuksen asiakkaat ovat kokeneet hankkeesta saadun tuen. Opinnäytetyömme nojautuu suunnitelmavaiheessa hankittuun teoreettiseen materiaaliin ja tarkkaan suunnitelmaan. Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena teemahaastattelua käyttäen. Tutkimuksen tuloksia käytetään mahdollisesti hankkeen kehittämisessä.

TEEMAHAATETTELURUNGON KYSYMYKSET

Asiakkaiden taustatiedot

- Ikä?
- Koulutus?
- Mitä kautta löysit Nuorten päivätoimintakeskukseen? Mistä kuulit Nuorten päivätoimintakeskuksesta? Miten osallistuit Nuorten päivätoimintakeskukseen ensimmäistä kertaa?
- Minkälaiseen elämäntilanteeseen rikoksien tekemisen ja päihteiden käytön aloittaminen liittyivät?

Dialogisuus

- Miten koet Nuorten päivätoimintakeskuksen työntekijät? Onko heitä helppo lähestyä?
- Millaista keskusteluapua olet saanut Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
- Uskallatko puhua avoimesti ja luottamuksellisesti omista asioistasi henkilökunnan kanssa?
 - Oliko se näin alusta asti vai onko siihen tullut muutosta myöhemmin?
 - Uskallatko puhua nykyään avoimemmin kuin aluksi? Uskallatko kertoa ongelmistasi?
- Miten henkilökunnan kanssa puhuminen on auttanut sinua?

Kokemusasantuntijuus ja vertaisuus

- Koetko, että on helppo keskustella omista asioista sellaisen auttavan henkilön kanssa, kenellä on omakohtaista kokemusta rikoksista ja päihteistä?

Liite 2

- Onko hänen kanssaan helpompi puhua? Minkä takia? Minkälaisista asioista puhutte?
- Mitä asioita teette yhdessä muiden Nuorten päivätoimintakeskuksen nuorten kanssa?
- Minkälaista tukea olet saanut hankkeen muilta nuorilta? Missä asioissa, tilanteissa?
- Oletko osallistunut ryhmäkeskusteluihin? Koetko hyödylliseksi, ryhmässä jaetaan ja käsitellään asioita?

Palveluohjaus ja moniammatillinen verkostotyö

- Mitä käytännön apua koet saavasi Nuorten päivätoimintakeskuksessa?
- Miten Nuorten päivätoimintakeskuksen henkilökunta on auttanut sinua asioidesi hoitamisessa? Miten? Missä asioissa?
- Keneltä muilta (viranomaisilta, läheisiltä) olet saanut apua? Missä tilanteissa?

Voimaantumisen ja tulevaisuuden suunnitelmat (desistanssi)

- Tuntuuko omien asioiden hoitaminen helpommalta kuin ennen hankkeeseen tulemistä? Millä tavalla?
- Koetko pystyväsi suunnittelemaan elämääsi paremmin hankkeen myötä? Miten?
- Miten elämä on muuttunut hankkeen myötä? Työ? Opiskelu? Asioiden hoitaminen? Asuminen? Sosiaaliset suhteet? Taloudellinen tilanne?
- Onko oma henkinen olotila parantunut hankkeessa? Miten? Miksi?
- Onko oma asenteesi muuttunut rikosten tekemiseen? Miten? Näkyykö tämä arkisessa elämässä? Miten pyrit välttämään rikosten tekemisen jatkossa? Mikä motivoi sinua?

Palaute Nuorten päiväkeskustoiminnan kehittämisestä

- Mikä on toimivaa Nuorten päiväkeskuksen toiminnassa?
- Mikä on sinulle tärkeintä ja parasta Nuorten päiväkeskuksen toiminnassa?
- Mitä kehitysehdotuksia haluat esittää Nuorten päiväkeskustoiminnan kehittämiseen?
- Muut toiveet, ideat, ajatukset?

Vapaa sana
